

**A. F. ZVRŠKOVEC:
SLOVENSKO
NEZDIEĽA
ENERGETICKÉ
CIELE EÚ**

OBJAVUJTE SVET S NAŠÍM CESTOVNÝM POISTENÍM

Svet za hranicami sa najlepšie spoznáva bez obmedzení. Vyberte si preto cestovné poistenie s komplexným krytím liečebných nákladov, non-stop asistenčnými službami a množstvom pripoistení.

Cestovné poistenie si uzatvorte:

- v našich predajných miestach
- telefonicky na 0800 122 222
- alebo na www.allianzsp.sk

Allianz
Slovenská poisťovňa

GOODWILL

Magazín o ekonomike, biznise a spoločnosti

Registrované ako periodická tlač Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky pod registračným číslom EV 3451/09, ISSN 1337-9798
Vydanie 2/2019, štvrťročník

Vydáva:

WTC-MACRO Enviro a. s.

IČO: 44 816 651

vydavatel@goodwill.eu.sk

Adresa redakcie:

GOODWILL, Gogoľova 18, 851 01 Bratislava

goodwill@goodwill.eu.sk

RNDr. Drahotin Tarasovič

šéfredaktor

redakcia@goodwill.eu.sk

Mgr. Valéria Nagyová

obchodná manažérka

nagyova@goodwill.eu.sk

tel.: 0911 80 70 10

www.goodwill.eu.sk

Rozširujú:

LK Permanent, Mediaprint-kapa Pressegrasso, a. s., Slovenská pošta, a. s., a súkromní distribútori. Distribúcia directmailingom – súkromný sektor, verejná správa a neziskové organizácie a inštitúcie.

Predplatné:

Objednávky a súvisiace informácie: vydavatel@goodwill.eu.sk

Grafické vyhotovenie:

Patrik Slažanský • www.slazanski.com

Tlač:

2impress s.r.o., Vajnorská 135, 831 04 Bratislava

Foto na titulnej strane patrí k článku na str. 22

Zdroj: AS

© Autorské práva vyhradené.

Rozmnožovanie, spracovanie a šírenie diela – textu, fotografií, grafov, a to v jednotlivých prípadoch alebo v celkoch – je možné len so súhlasom vydavateľa a s uvedením zdroja.

Niektoré inzeráty neprešli jazykovou úpravou. Za obsah inzercie zodpovedajú inzerenti.

Redakcia si vyhradzuje právo na úpravu príspevkov. Nevyžiadané rukopisy nevraciamy. Za správnosť textov sú zodpovední autori.

Monitoring tlače poskytuje so súhlasom vydavateľa spoločnosť Newton Media a Slovakia Online.

Toto číslo vychádza 3. 6. 2019.

Česko a Európska únia

Som rada, že po 15 rokoch od nášho vstupu do EÚ sme sa neuchýlili iba k sentimentálnemu spomínaniu, ale že o Únii sa čoraz viac hovorí vo faktoch. Vidím ju ako priestor, kde hľadáme riešenia, kde spolupracujeme, kde už 70 rokov nevedieme vojny. Iste, tiež ako priestor, kde sa dostávame do stretov. Je tu mnoho rôznych záujmov: štátov, národov, firiem, biznisu, zamestnávateľov, skupín. Takže EÚ je i kolbišom. Na ňom sa však bojuje podľa pravidiel – i keď kritizovaných, pretože sú plné byrokracie, procedúr, slovíčkarenia. Ale dá sa povedať, že výsledkom nie sú víťazi na jednej a porazení na druhej strane. A to je cenné, pretože si predstavme, o aký zložitý konglomerát štátov ide, aké rozdielne historické, kultúrne, politické korene máme. A napriek tomu sa dokážeme dohodovať a nachádzať kompromisy, ktoré v bruselskej hantýrke neznamenajú sprosté slovo.

Európsku úniu vidím ako priestor, kde Česi, Moravia, Slezania naši dobrú, bezpečnú adresu. Václav Havel vravieval, že Európa je vlast našich vlastí. Mnohí to tak cítia a to, ako sa cítia Európanmi, má každý z nás zakódované individuálne. Nedávno som bola vo Florencii, kde taliansky minister zahraničia hovoril o spontánnom pociť európanstva. Keď to vyslovil, predstavila som si, koľko ľudí v krajinách, ktoré pristúpili v roku 2004, má tento pocit prirodzene. Sú takí, ale myslím si, že ako to cítia zakladajúce štáty, tam sme ešte nedospeli. Talian hovoril ako spolumajiteľ rodinnej firmy, kým my sa niekedy cítíme, akoby sme dostali maximálne zamestnanecké akcie. Osobne na to mrzí a naozaj to bude chcieť viac času. Ale tiež určitú zmenu v tom, ako sme my, čo prichádzame, vnímaní. Nie iba ako tí, ktorí sa chcú stať západom a majú ho imitovať, ale ako tí, ktorí prispievajú k novej kvalite Európy, ktorí tam prinesú špecifické kultúrne a historické skúsenosti, špecifický typ inštinktu, špecifický humor.

Ak sa na EÚ pozrieme ako na ekonomický projekt, tak ČR je jasným víťazom. Sme bohatší. Ako komisárka pre spotrebiteľov mám niekedy pocit, že sme sa trochu „prejedli“ až k hodnotovému nihilizmu. Že nie sme schopní vnímať, že sú i princípy nemateriálnej povahy, na ktorých by malo záležať. Lebo v Európe zostáva aj veľké množstvo nespravodlivostí, na ktorú musíme reagovať. Ľudia to čakajú.

Chcela by som Európu, ktorá prinesie niečo nové i naším pričinením, ktorá stojí nohami pevne na zemi. Európu zrozumiteľnú, čo sa vyvaruje úderných hesiel, ktoré nám Čechom tak lezu na nervy. A zároveň Európu prisnu na princípy.

Věra Jourová

eurokomisárka pre spravodlivosť, spotrebiteľov a rodovú rovnosť
(z vystúpenia na konferencii „15 rokov Českej republiky v EÚ“, Praha, 16. máj 2019)

V EÚ robíme veci, ktoré nás presahujú geograficky i časovo – a pre ČR je to úžasná skúsenosť i príležitosť. Dobrovoľne sme sa vzdali časti suverenity, ale zároveň sme získali veľa možností suverénne spolurozhodovať o všetkých tých veciach, čo nás presahujú. Želala by som si, aby sme v tom boli úspešní ako Česká republika i ako Európska únia.

6

30

39

54

74

obsah

6 Kto a kedy sa môže ocitnúť v problémoch

Negatívne udalosti v podnikaní

10 Podnikanie cudzincov na Slovensku

15 Financovanie bývania

22 SR nemá strategický záujem o rozvoj OZE

30 Pod'íme niekam do tieňa...

Tieniaca technika dneška

34 Slovensko: 15 rokov v EÚ

39 Autonómne autá prichádzajú

44 Ideálna inšpirácia na fóre Log-In

49 Hunguest Hotel Bál Resort: hotel štyroch ročných období

Nevšedný relax na brehu Balatonu

54 Najväčšia zóna voľného obchodu na svete

Obchodná dohoda EÚ – Japonsko

58 Pred exotickou dovolenkou myslite na očkovanie

62 Emócia – náš vnútorný kompas

74 Fero Král' 1919 – 2008

Spomienka k storočnici maliara

79 English Annex

biznis

Kontroly ku GDPR 7

Umelá inteligencia
v reálnom biznise 8

Biznis v piatich krajinách,
kam najviac vyvážame 11

Blockchain v podnikaní 13

eKasa a jej pozitíva 14

Čo sa poplatí zbierať
Emočné investície pod lupou 16

Bývať (ako) v novom
Stavebné sporenie sa stále poplatí 17

Kvapka krvi priamo v práci 18

Kto a kedy sa môže ocitnúť v problémoch

Z viac ako 217-tisíc slovenských firiem je každá šiesta ohrozená krachom. Kritickým je obdobie medzi tretím až piatym rokom podnikania.

Ukazuje to analýza poradenskej spoločnosti Bisnode, mapujúcej relevantné ekonomické informácie. Podľa nej podniká u nás temer 32-tisíc rizikových firiem; ďalším 1 500 priamo hrozí úpadok.

Skóringové hodnotenie

Databázy spoločnosti pokrývajú komplexné trhové informácie o firmách, umožňujúce vlastnú metodiku skóringového hodnotenia. Jej cieľom je odhad rizika úpadku firmy v nasledujúcich 12 mesiacoch. Podľa toho najviac rizikových firiem podniká v Bratislavskom kraji. Až 12 481 tamjších podnikov spadá do tretieho skóringového stupňa (označeného ako CCC, CC a C), ďalších 448 dokonca do

Exekúcia, úpadok či platobná neschopnosť najčastejšie postihujú trojročné podniky.

štvrtého „úpadkového“ stupňa (D). „Pri týchto spoločnostiach vieme predpokladať zlú platobnú schopnosť či následný krach v krátkodobom horizonte,“ konštatuje analytička Bisnode Petra Štěpánová a dodáva: „Firmy zaradené v negatívnych skóringoch sú často nespoľahlivými platcami DPH, vo väčšej miere majú virtuálnu adresu alebo sa vyhýbajú plneniu informačných povinností.“

Súčasne však upozorňuje, že relatívnu „rizikovosť“ Bratislavského kraja ovplyvňuje fakt, že v ňom sídli najviac podnikateľov. Vysoký počet problémových firiem v oboch stupňoch majú však aj Nitriansky

Skóringová stupnica firiem

Skupina	Ratingové hodnotenie		Slovný opis skupiny
	Symbol	Slovný opis	
Vynikajúce	AAA	excelentný	Stabilné spoločnosti; vysoká pravdepodobnosť spoľahlivého plnenia záväzkov a návratnosti investícií, nízke úverové riziko, minimálne riziko úpadku.
	AA	vynikajúci	
	A	výborný	
Dobré	BBB	veľmi dobrý	Kvalitné spoločnosti; možnosť mierne oneskoreného plnenia záväzkov, nutnosť individuálne posudzovať návratnosť investícií, prijateľné úverové riziko, nízke riziko úpadku.
	BB	dobry	
	B	dostatočný	
Rizikové	CCC	rizikový	Rizikové spoločnosti; pravdepodobnosť neplnenia záväzkov z obchodného styku, možnosť budúceho zhoršenia finančnej situácie, vyššie úverové riziko, ohrozenie úpadkom.
	CC	vysoko rizikový	
	C	extrémne rizikový	
Úpadkové	D	úpadok	Neschopnosť dlžníka splácať záväzky.

Rizikovosť firiem vo vybraných krajoch

Kraj	Skóringové hodnotenia				Počet subjektov
	AAA – A	BBB – B	CCC – C	D	
Bratislavský	37 252	24 382	12 481	448	74 563
Nitriansky	12 662	7 611	3 510	118	23 901
Košický	11 928	7 456	3 250	223	22 857
Trenčiansky	9 500	5 057	1 872	135	16 564
celá SR	114 631	69 363	31 977	1 592	217 563

(3 628) a Košický kraj (3 473). Naopak, najmenej ich sídli v Trenčianskom kraji (2 007).

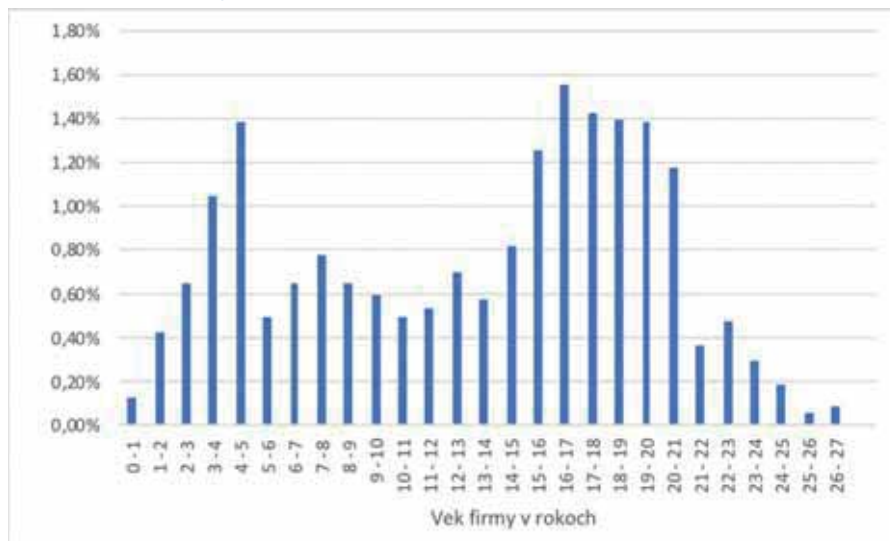
Negatívna udalosť

Z detailnej analýzy ďalej vyplýva, že exekúcia, úpadok alebo platobná neschopnosť postihujú najviac tých, ktorí majú za sebou tri roky podnikania (142 firiem).

Firma s negatívnym skóre zavše neplatí DPH, má virtuálnu adresu a neplní si informačné povinnosti.

Z celkového počtu podnikov v tejto vekovej kategórii (13 514) ide o 1,05-percentný podiel. Avšak s vyšším podielom rizikovosti zápolia firmy, ktoré majú za sebou 15- až 20-ročnú históriu podnikania. „Absolútny počet starších podnikov, ktoré zažili negatívnu udalosť, je nižší ako v prípade mladých firiem. Napríklad z celkového počtu 5 111 pätnásťročných

Podiel firiem s negatívnou udalosťou

spoločností ide iba o 64. Dosahujú však vyšší podiel ako mladé firmy – v tomto prípade 1,25 percentuálneho bodu. Je to zaujímavé zistenie. Vo všeobecnosti sa od majiteľov starších firiem očakáva, že pri podnikaní budú opatrnejší,“ hodnotí výsledky P. Štěpánová.

Najvyšší podiel negatívnych udalostí (1,56 %) vykazujú šestnásťročné podniky

(65 z celkového počtu 4 174). Bisnode skúmal dáta dovedna 276 519 spoločností, pričom nejakú negatívnu udalosť, teda exekúciu, úpadok alebo platobnú neschopnosť v posledných desiatich rokoch zaznamenal pri 1 792 firmách.

PN

Obrázok: Pixabay
Tabuľky a graf: Bisnode

Kontroly ku GDPR

Podľa odborníkov začne v strednej Európe počas tohto roka vo väčšom rozsahu výkon kontrol súvisiacich s európskou legislatívou GDPR.

Od zavedenia nariadenia mali firmy dostatok času na zabezpečenie súladu. Informuje o tom správa spoločnosti Deloitte, ktorá sa zaoberá problematikou ochrany osobných údajov v ôsmich krajinách regiónu, vrátane Slovenska.

Postupná implementácia

Prevažná väčšina orgánov jednotlivých krajín sa od dátumu účinnosti smernice (25. mája 2018) sústreďovala predovšetkým na školiacu činnosť zástupcov spoločností a ich podporu pri implementácii potrebných riešení.

„Slovenský Úrad na ochranu osobných údajov doteraz volil skôr statický prístup, aby mali organizácie čas na prijatie potrebných opatrení. Očakávame, že výkon kontrol sa začne v priebehu roku 2019. Toto síce zo strany úradu nebolo oficiálne komunikované, vyplýva to však z pozorovania situácie na trhu,“ vysvetlila Dagmar Yoder, advokátka spoločnosti Deloitte Legal.

Organizácie analyzovali rozdiely medzi existujúcim stavom ochrany osobných údajov a príslušnými požiadavkami smernice a pripravovali implementáciu riešení, zabezpečujúcich súlad s GDPR v stanovenom termíne.

Realita

Napriek tomu je stále dosť spoločností, ktoré neboli schopné prijať potrebné kroky či opatrenia. „Mnohé organizácie si uvedomujú, že systémy, ktoré sú momentálne vhodné a dostatočné, nemusia

v budúcnosti stačiť. Preto bude potrebné ďalej skúmať technológie na stále efektívnejšie dosahovanie súladu s GDPR – a hľadať na to zdroje,“ doplnila D. Yoder. V jednotlivých krajinách regiónu možno pozorovať rôzne prístupy k regulácii a postupom úpravy posúdenia vplyvov, zaujímavé aspekty týkajúce sa politik spracúvania, ale aj snahy o úpravu vzťahov ku GDPR na úrovni príslušných sektorov. Napr. v ČR je v procese prípravy kódex správania pre oblasť elektronického obchodu, prípadne usmernenia pre malé a stredné podniky.

HK

Obrázok: Pixabay

Umelá inteligencia v reálnom biznise

Medzi tým, čo sa vo svete reálne deje a čo vieme reálne nasadiť vo firmách a našich biznisoch, je značný rozdiel. Treba veľa práce a rozmýšľania, kde sa to naozaj oplatí.

O tom, prečo je také ťažké presadzovať myšlienky okolo umelej inteligencie (UI) do reálneho života, by som chcel hovoriť. Aj o tom, čo všetko pre to treba urobiť z vecného hľadiska.

Optimizmus

Okolo UI dnes vládnu všeobecné nadšenie a optimizmus. Pravda je taká, že naozajstný progres sa deje na úrovni úzkej UI – ešte nemá zmysel baviť sa o tej všeobecnej ani o aplikáciách, ktoré z toho vyplývajú. Skôr má zmysel hovoriť o otázkach, ktoré sa vynárajú okolo využívania tej úzko zameranej UI v praxi.

Úspešne využívať UI v podnikaní je možné už dnes, chce to však čas a veľké investície.

Sledujeme úspechy vo využívaní viacvrstvových neurónových sietí a učení pomocou skúseností. Ostatným príkladom môže byť nedávny legitímny zápas v strategickej hre Dota 2, ktorý zvíťazilo päť botov – vytrénovaných neurónových sietí – proti piatim špičkovým hráčom,

hrávajúcim na dotovaných miliónových turnajoch. Našťastie, ľudia zatiaľ vyhrajú, aj keď to bolo ako na hojdačke. Lebo hráčov nižšieho rangu tieto boty porazili už dávno – a ľavou zadnou... Treba si však uvedomiť, že ten robot, resp. v tomto prípade softvérový bot, musí odohrať veľmi veľa hier a na mimoriadne výkonom hardvéru, aby sa naučil stratégiu a v hre „zafungoval“.

Spomeniem tiež oblasť, kde sa využíva koncept generatívnych konfrontačných sietí. O čo ide? Máme stroj, ktorému dáme jedinou úlohu: aby sa z dostupných dát (fotografií reálnych tvárí) pokúsil čo najvernejšie generovať tváre ľudí neexistujúcich. Oproti nemu postavíme druhý stroj s presne opačnou úlohou: identifikovať, či daný obrázok pochádza z databázy reálnych ľudí, alebo bol vygenerovaný strojom. Keď tieto dva stroje zapojíme do slučky, tak si dávajú celkom peknú spätnú väzbu o tom, ako sa komu darí – až sa ten, ktorý generuje, ten „falzifikátor“ stane takým dobrým, že človek to už nevie rozlíšiť.

A tak sa vlastne dostávam k tomu riziku, že celý ten ošiaľ sa môže otočiť aj proti UI projektom, proti tomu, čo robíme a čo sa to snažíme posúvať dopredu. My to voláme „zima UI“ – po vzore jadrovej zimy. A to sa už niekoľkokrát v histórii stalo (napr. v 90. rokoch,

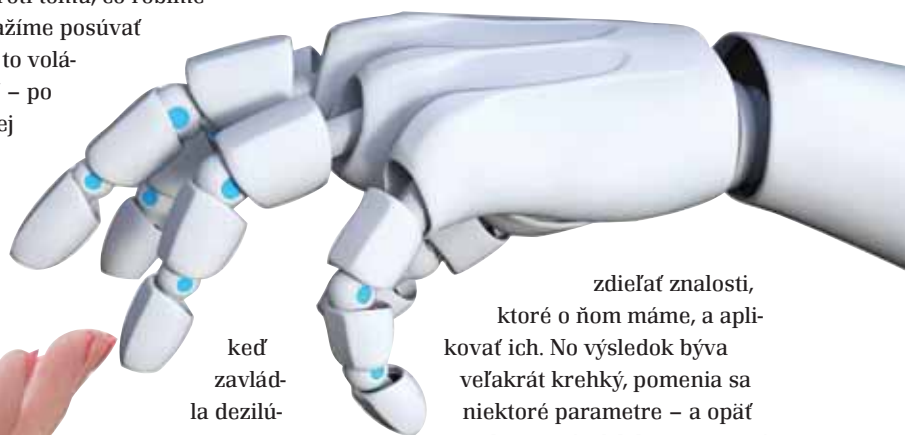
keď zavládla dezilúzia z expertných systémov), že najprv príde nekritické očakávanie, ale potom to v samotnom biznise nenájde adekvátne uplatnenie.

Realita

Faktom je, že využívanie UI v reálnom biznise zaostáva. Podľa prieskumu z roku 2018 na vzorke vyše 3 000 amerických spoločností len pätina reálne s UI niečo robí. Samozrejme – čím väčšia firma, tým viac peňazí, a taká si môže dovoliť aj experimentovať... Ale reálna skutočnosť je taká, že UI predstavuje len akýsi (možno nádejný) potenciál, ale že trh vlastne stále iba čaká, čo z toho napokon bude.

Bod zlomu v biznise je na rozhraní človeka a stroja.

Na proces zaostávania reálnych implementácií UI vo firmách vplyvajú rôzne faktory, s ktorými treba pracovať. Napríklad chýbajú talenty a in-house expertíza, treba mať veľké objemy kvalitných údajov, ktoré je niekedy problematické zozbierať, sú problémy s transparentnosťou a vyváženosťou modelov, vidíme slabú previazanosť strojového učenia s existujúcimi znalosťami. Ale v biznise potrebujeme

zdieľať znalosti, ktoré o ňom máme, a aplikovať ich. No výsledok býva veľakrát krehký, pomenia sa niektoré parametre – a opäť treba začať od Adama, zapojiť expertov a skúsiť to celé znova natrénovať...

Aj metódy, ktoré sa teraz objavili, sú len aproximáciou a z princípu nebudeme vedieť vysvetliť také zložité modely, aké

teraz tvoríme. Veď ak chceme v biznise nahrádzať profesionálov, ktorí robia nejaké úlohy, tak si musíme uvedomiť, že oni to proste – ako tí najlepší hráči – robia veľmi dobre. To znamená, že kým sa dostaneme na ich úroveň, chvíľu to potrvá, resp. musíme aplikovať viacero rôznych prístupov a vyskúšať všetko, čo sa dá. Výsledok? Zavádzanie UI nesie riziká vysokých nákladov a neefektívnych investícií. Nečudujem sa, že firmy do toho idú len pomaly.

Prax budovania UI

Najprv skonštatujeme, že úspešne využívať UI možno už dnes. Akým spôsobom však pristúpif k nasadeniu takého projektu? Treba začať budovať tzv. vertikálne UI startupy – a to aj v rámci veľkých korporácií. No s ich rozbehom potrebujú pomoc a podporu celého prostredia. Je dôležité si povedať, že celý ten projekt by mal hneď od začiatku prinášať nejakú pridanú hodnotu. Lebo ak to bude len o nejakom dátovom modelovaní alebo inžinieringu, nedopadne to dobre.

USA: 80 % firiem zatiaľ nevyužíva UI – čaká, ako sa to vyvinie.

Ako budovanie takého startupu vyzerá z kľúčového pohľadu dátovej vedy? Predovšetkým ide o oblasť dátovej analýzy, v rámci ktorej sa snažíme pretransformovať biznis problém na problém matematický alebo dátový. A snažíme sa pozrieť na to, aké máme k dispozícii údaje, aké máme za sebou systémy, koľko to bude trvať, kým to celé prepojíme a podobne. Skúma a hľadá sa optimum medzi nákladovosťou a úžitkom. Druhou oblasťou je modelovanie – teda hra s jednotlivými algoritmi a prístupmi. Zisťujeme, ktorý kedy lepšie funguje. V tretej oblasti dátového inžinieringu ide o to, aby analytika fungovala automaticky a na produkčnej škále. To si vyžaduje klasických informatikov, ktorí vedia škálovať bez nejakého náročného výpočtu.

Tu by som ešte rád upozornil na súvisiacu oblasť dátových manipulácií, ktorá prináša množstvo – ako to volám – čiernej roboty. To značí babrať sa s formátmi údajov, správne interpretovať hodnoty (uložené v dátach) aj smerom do biznisu,

krájať, spájať atď. – toto sa často podceňuje, koľko je v tom práce, aby ten výsledok, tá ilúzia, boli naozaj dobré.

Fázovanie

Keď teda chceme budovať UI startup, je dôležité už od začiatku si to naštartovať vo všetkých spomenutých oblastiach. Ideálne bude, ak sa nám podarí, v rámci spoločnosti, dostať sa v každom tom smere aspoň o krok ďalej, než sú základy. Samozrejme, firma to nemusí všetko robiť sama so svojimi ľuďmi, pretože toľko talentu asi mať nebude. Ale postačí, keď to bude zdieľať – a keď toto od začiatku firma vie akceptovať.

Na čo si treba dať pozor, je pasca budovania dátovej primadony, kedy sa o používaní UI (z pohľadu rôznych prístupov či algoritmov) viac rozpráva, než reálne robí. Primadona v zásade veľa vie povedať, načrtnúť nové smery, ale má veľmi málo odpovedí na konkrétne situácie.

Rozbeh tohto biznisu závisí od veľkého objemu kvalitných údajov.

Samotný proces budovania startupu má tri fázy, ktoré idú veľmi rýchlo za sebou. Prvou je detektívne pátranie: vo firme hľadáme dáta, pomocou ktorých by sme si vedeli odvodiť tie, ktoré chceme získať, ale ich nemáme. Ďalšia fáza je tzv. veštiaren, kedy sa sústreďujeme, naháňame efektívnosť algoritmov, pretože veľakrát nám obchodný prípad vyjde až vtedy, keď tých najlepších hráčov porazíme, keď to proste

robíme lepšie ako tí najlepší. Alebo keď to už človek rutinne nezvláda – v závislosti od toho, akú úlohu riešime. Trefou

Projekty UI vyžadujú aj kritické myslenie, cit pre etiku a pragmatizmus.

je fáza montážnej linky, keď sa dostávame k finálnemu produktu a výsledok práce treba všade napojiť, do všetkých systémov. Poslednú fázu – tzv. jednorozčac – reprezentuje nejaký cieľ, ku ktorému sa dá prepracovať postupne. Samozrejme, je málo pravdepodobné, že vo všetkých štyroch dátových oblastiach sa firmu podarí posunúť až na expertnú úroveň. Ale je to koncept hodný nasledovania.

Tomáš Kysela

riaditeľ pre technologický rozvoj

PosAm, s. r. o.

(z príspevku na konferencii TechTrendy, Bratislava, apríl 2019, medziitalky redakcia)

Obrázky: Pixabay, PosAm

Výhody pri in-house (vertikálnom) UI start-upe:

- silné zameranie na E2E úžitok pre biznis, a to od začiatku,
- postupné budovanie expertných kapacít a kvalitných dát,
- natívne prepojenie s doménovou (biznis) znalosťou,
- pod kontrolou tempo aj etika rozvoja.

Podnikanie cudzincov na Slovensku

Rebríček zahraničných majiteľov slovenských firiem dlhodobo vedú Česi a Maďari, ktorí u nás zakladajú každý rok stovky nových podnikov.

Podľa analýzy poradenskej spoločnosti Bisnode je záujem českých podnikateľov čoraz silnejší. Za ostatný rok založili u nás viac než 850 nových firiem, čo je najviac za posledné štyri roky. Zároveň tak zvýšili náskok pred dlhoročnou dvojkom – kolegami z Maďarska.

Zaváži spoločná minulosť

„Expanzia na slovenský trh je pre Čechov jednoduchšia ako pre podnikateľov z iných krajín,“ konštatuje analytička Bisnode Petra Štěpánová a pokračuje: „Dôležitú úlohu tu určite zohrávajú spoločná história a takmer nulová jazyková bariéra. Českému kapitálu tiež napomáha zaujímavé slovenské hospodárske prostredie s potenciálom rastu.“

Atraktívne prostredie sa nakoniec potvrdilo aj v prípade zahraničných vlastníkov z ostatných krajín, ktorí sa rozhodli založiť firmu na Slovensku. Dobré to ilustrujú susedné krajiny Poľsko a Ukrajina, ako aj neďaleké Rumunsko, ktoré v rebríčku početnosti zaujímajú šieste až ôsme miesto. Za ostatný rok ich občania založili u nás 129, resp. 137 a 144 nových podnikov. Podľa P. Štěpánovej aj v ich prípade rozohráva najmä geografická blízkosť a čiastočne aj spoločná príslušnosť k bývalému

východoeurópskemu komunistickému bloku.

Záujem z Britských ostrovov

Azda v súvislosti s faktom, že Veľká Británia sa chystá opustiť Európsku úniu, je zaujímavý záujem britských podnikateľov o biznis na Slovensku. Od júla 2018 tu založili 163 nových firiem, čo predstavuje rekordný, temer 13-percentný medziročný nárast. Dnes u nás podniká historicky najviac britských subjektov – 1 466. Rovnako rekordná je i výška ich základného kapitálu, ktorá presiahla miliardu eur. Počet firiem s „ostrovným“ vlastníkom pritom na Slovensku rastie kontinuálne už od roku 2015. Za štyri roky tu Briti založili 478 nových podnikov a ich základný kapitál sa zvýšil skoro trojnásobne. „Potvrdili sa očakávania, že Slovensko by mohlo z Brexitu vyťažiť. Záujem Britov z roka na rok rastie a môže to znamenať, že tu rozbiehajú väčší biznis,“ hodnotí P. Štěpánová.

Čínsky prílev ustáva

Na rozdiel od Veľkej Británie Číňania, zdá sa, o podnikanie u nás záujem strácajú.

Počet domácich firiem s čínskym vlastníkom medziročne klesol (o 27) a rovnaký trend po prvýkrát zaznamenal aj objem čínskeho kapitálu upísaného v základnom imaní (-112,5 tis. €).

Aktuálne na Slovensku podniká 1 309 firiem s vlastníkom z Číny, ktorí tu majú dovedna zainvestovaných 32 088 798 eur. Aj keď nejde o historicky najnižší počet, pokles je významný. Od roku 2011, kedy na Slovensku podnikalo historicky najviac firiem s čínskym vlastníkom (1 668), ide až o 359 podnikov. Objem čínskeho kapitálu bol v roku 2011 na úrovni len 15,7 mil. €, no z roka na rok stúpал – na rekordných 32,2 milióna vlni, kedy dosiahol strop. Výsledky za prvé mesiace tohto roka podčiarkujú aj v tejto sfére už spomenutý pokles. „Môže to súvisieť s tým, že plánované investície sa ešte nezrealizovali a rokovania pokračujú, prípadne sa v niektorých prípadoch aj ukončili,“ uvádza P. Štěpánová.

PN

Obrázky: Pixabay

Najčastejší zahraniční vlastníci firiem v SR

Krajina pôvodu	Počet firiem		Rozdiel
	2019	2018	
1. Česká republika	11 197	10 341	+ 856
2. Maďarsko	10 615	10 387	+ 228
3. Rakúsko	3 948	3 904	+ 44
4. Nemecko	2 415	2 363	+ 52
5. Taliansko	2 205	2 165	+ 40

Zdroj: Bisnode

Biznis v piatich krajinách, kam najviac vyvážame

S čím by mali naši podnikatelia rátať, ak chcú obchodovať s odberateľmi v Nemecku, Česku, Poľsku, Maďarsku či vo Francúzsku?

Dlhé splácanie faktúr, pomalé súdy, neefektívne konkurzy. Krajiny, do ktorých slovenské firmy najčastejšie exportujú, bojujú aj s týmito problémami. Situáciu u našich piatich najväčších exportných partnerov analyzovala spoločnosť Euler Hermes, špecialista na poistenie obchodných pohľadávok, ktorá má široký prehľad o platobnej disciplíne firiem a situácii v jednotlivých krajinách.

Nemecko

Smeruje sem až 20 percent slovenského exportu. Krajina má jeden z najvyšších ratingov, pre podnikateľov predstavuje nízke

riziko. Platobné správanie tamajších firiem je dobré, doba splatnosti je priemerne 53 dní. Nemeckým podnikateľom záleží na tom, aby si zachovali čo najlepšiu kreditnú históriu, preto sa s platbami snažia nemeškať.

Avšak v prípade, že sa dostanú do problémov a čelia konkurzu, pre veriteľov je ťažké dostať sa k svojim peniazom. Tamajší systém im neposkytuje dostatočnú podporu. Podľa štúdie analyzujúcej spoločnosti by sa počet insolvenčii v Nemecku mal v roku 2019 udržať zhruba na rovnakej úrovni ako doteraz.

Česká republika

Ide o nášho druhého najväčšieho exportného partnera – smerujeme tam 13 percent vývozu.

Ratingové hodnotenie je vysoké, čo znamená nízke riziko pre podnikateľov. Platobná kultúra domácich

spoločností je vo všeobecnosti dobrá, splácanie záväzkov trvá v priemere 40 dní. Riešenie sporov však môžu sprevádzať ťažkosti.

Nemeckým podnikateľom záleží na dobrom kredite; s platbami obvykle nemeškajú.

„Súdny systém je zložitý a kritizovaný za nedostatok transparentnosti i nezávislosti. Súdne konania bývajú príliš zdĺhavé a nákladné, pričom presadzovanie rozhodnutí môže byť problematické,“ uvádza Euler Hermes. Počet insolvenčii v ČR sa má v tomto roku znížiť o 10 percent.

Poľsko

Je tretím najväčším obchodným partnerom Slovenska – smeruje tam deväť percent nášho exportu. Rating krajiny

stále patrí k prijateľným, riziko pre podnikateľov je nízke. Priemerná doba splatnosti faktúr poľskými firmami predstavuje 58 dní.

Podnikatelia, ktorí u našich severných susedov narazia na dlžníkov, by však mali zvoliť skôr mimosúdne riešenie. Je efektívne a môže prebehnúť aj v zrýchlenom režime. Naopak, konkurzné konania sú poisťovateľom pohľadávok hodnotené ako vysoko rizikové a na získanie dlžných peňazí pomocou nich sa netreba spoliehať. Počet insolvenčii v roku 2019 sa má zvýšiť, a to o päť percent.

Maďarsko

K našim južným susedom smeruje sedem percent nášho vývozu. Rating je horší ako pri ostatných krajinách, pre podnikateľov znamená stredné riziko. Neisté sú úhrady

platieb aj výsledky súdnych či konkurzných konaní. Splácanie faktúr trvá priemerne 35 dní, ale presná doba sa môže výrazne líšiť podľa odvetvia. „Jedinou účinnou možnosťou ostáva dohodnutie sa s dlžníkmi, čiže mimosúdne riešenie sporov. Vnútroštátne súdy sú totiž známe zdĺhavosťou a nákladnosťou. Systém v krajine dostatočne nechráni obchodníkov pred neistým správaním domácich spoločností,“ upozorňuje štúdia. Očakáva sa, že počet insolvenčii v Maďarsku sa v tomto roku zníži o 11 percent.

Francúzsko

Tiež patrí do prvej päťky krajín, s ktorými slovenské firmy najintenzívnejšie obchodujú (šesť percent nášho vývozu). S ratingom

rovnakým ako Nemecko predstavuje pre podnikateľov nízke riziko. Tamajšie firmy sa však majú v čom zlepšovať; priemerná doba splatnosti faktúr je oproti európskym štandardom dlhá – 73 dní.

Francúzske súdy sú pomerne spoľahlivé, rozhodujú včas a bez prieťahov. V prípade, že domáca firma pristúpi k likvidácii, majú však jej veritelia len nízku šancu na získanie svojich peňazí. Počet insolvenčii v krajine sa má v roku 2019 zvýšiť o dve percentá.

Nech už slovenské firmy obchodujú v zahraničí alebo doma, Euler Hermes odporúča preverovať si bonitu svojich odberateľov, hlavne tých nových, ktorých ešte nepoznajú.

JH

Obrázky: Pixabay

Krajina	Rating	Riziko
Nemecko	AA1	nízke
ČR	A1	nízke
Poľsko	BB1	nízke
Maďarsko	B2	stredné
Francúzsko	AA1	nízke

Zdroj: Euler Hermes

Zmeny na postoch

Swan

Od februára sa generálnym riaditeľom stal Roman Vavrik, ktorý tu niekoľko mesiacov bol poradcom predstavenstva spoločnosti.

V septembri 2018 prišiel zo Slovak Telekomu, kde 11 rokov pôsobil na rôznych manažérskych pozíciách, naposledy ako riaditeľ pre obchod a marketing dcérskej spoločnosti DIGI Slovakia. Doterajší generálny riaditeľ Martin Mosný pokračuje ako člen top manažmentu so zameraním na rozvojové projekty.

R. Vavrik do firmy prináša novú energiu a čerstvý pohľad na budúcnosť. Jeho ambíciou je spraviť zo Swanu telekomunikačného operátora so 100-miliónovým obratom.

MB

The Coca-Cola Company

Spoločnosť vo februári vymenovala do funkcie Franchise Country Manager pre Českú republiku a Slovensko Nataliu Stroe, ktorá má za sebou 15 rokov

pôsobenia vo firme – na mnohých manažérskych pozíciách v marketingu a predaji v niekoľkých krajinách juhovýchodnej Európy. Naposledy zastávala post Country Sales Manager pre Bulharsko. V priebehu svojej profesionálnej kariéry preukázala N. Stroe schopnosť dosahovať vynikajúce výsledky pri naplňovaní stanovených cieľov v oblastiach výnosov, objemov a zisku.

TK

KPC-Group

Tento výhradný zástupca výskumnej a poradenskej spoločnosti Gartner (zameranej na informačné technológie) v ČR, na Slovensku a v Rumunsku,

získal v marci do svojho tímu dve nové posily. Rok Grahek sa ujal funkcie Business Development Manager. Jeho úlohou bude identifikovať a rozvíjať obchodné príležitosti spoločnosti Gartner na českom a slovenskom trhu. V minulosti pracoval v spoločnostiach SAP a Oracle,

predovšetkým ako obchodný manažér.

Druhou posilou je Daniel Merhaut na poste Account Executive. Bude mať na starosti vybraných kľúčových zákazníkov z výroby, verejného a bankového sektora. V oblasti IT pôsobí viac ako 15 rokov – okrem iných v spoločnostiach Lenovo, Hewlett-Packard a Dell.

VV

Železničná spoločnosť Slovensko

... oznámila koncom marca zmenu v predstavenstve. Patrika Horného, ktorý odchádza do Českých dráh, nahradil Radoslav Štefánek. Je to skúsený manažér

s dlhoročnou praxou v oblasti riadenia strategických projektov. Od júla 2016 v spoločnosti riadil úsek služieb, vrátane obstarávania, logistiky, energetiky a správy nehnuteľností. Prišiel z Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, predtým riadil projekty v oblasti IT a marketingu na Slovensku i v zahraničí. Patrí medzi prvých profesionálne certifikovaných projektových manažérov v SR. V tejto oblasti aj publikuje a prednáša.

MH

Wienerberger slovenské tehelne

Vedením spoločnosti je od 1. apríla poverený Miroslav Cino, doterajší finančný riaditeľ a konateľ firmy. Na poste generálneho riaditeľa vystriedal Vladimíra Šablicu,

ktorý tu svoje pôsobenie ukončil. Rovnaká výmena na čele platí aj pre spoločnosť Tondach Slovensko.

KD

Slovak Telekom

Novým riaditeľom finančnej divízie sa od 1. apríla stal Pavel Hadrbolec. Má na starosti finančné operácie spoločnosti a bude zodpovedať za slovenský trh.

V telekomunikačnom odvetví má bohaté

skúsenosti. V roku 2000 nastúpil do vtedajšieho Oskara (dnes Vodafone), kde sa staral o dlhodobé plánovanie a cash flow. Od roku 2004 pôsobil na viacerých odborných i manažérskych postoch v T-Mobile Czech Republic a zohral dôležitú úlohu v integrácii spoločnosti T-Systems i GTS. Ostatné tri roky bol viceprezidentom performance managementu pre Európu v materskej spoločnosti Deutsche Telekom. Vo funkcii strieda Stephana Egera.

PK

Datart

Novou PR manažérkou značky Datart, ktorú na Slovensku zastrejuje spoločnosť Elektrospeed, sa v apríli stala Sabina Nagyová. Má pracovné

skúsenosti v marketingu i médiách. Predtým pôsobila v agentúre PR.Konektor, kde zodpovedala za komunikáciu viacerých značiek, ako napr. Hornbach, Haribo či AMC.

V spoločnosti Elektrospeed pracuje od februára 2018 ako PR a social media manažérka značky Hej.sk, najnovšie do jej agendy spadá aj stratégia a riadenie komunikácie s médiami v mene značky Datart.

MČ

UniCredit Bank

Paolo Iannone, podpredseda predstavenstva a zástupca generálneho riaditeľa, sa od apríla stal General Managerom. Okrem dovtedajšieho obchodného riadenia

retailového, privátneho, firemného a investičného bankovníctva a divízie Global Banking Services teraz vedie i pobočku Slovensko a podporné útvary, konkrétne ľudské zdroje a identita a komunikácia. Zároveň zostal vo funkcii podpredsedu predstavenstva.

V rámci skupiny UniCredit má bohaté 40-ročné skúsenosti; 20 rokov pôsobil na najvyšších manažérskych pozíciách v ČR a Poľsku. Predtým bol zodpovedný za rozvoj retailového bankovníctva v divízii New Europe.

ZĐ

Blockchain v podnikaní

Zavádzanie tejto novej technológie v našom regióne zaostáva, naberá však na dôležitosti.

Takmer dve tretiny zástupcov firiem zo strednej a z východnej Európy sa domnievajú, že blockchainová technológia bude pre nich relevantná. Zároveň však iba jedna tretina tvrdí, že jej prijatie je pre ich spoločnosť dôležitou prioritou a bude znamenať skutočný prelom. Vyplyva to z výsledkov ankety v desiatich krajinách regiónu vrátane Slovenska, ktorá bola súčasťou celosvetového prieskumu spoločnosti Deloitte.

Investície len v začiatkoch

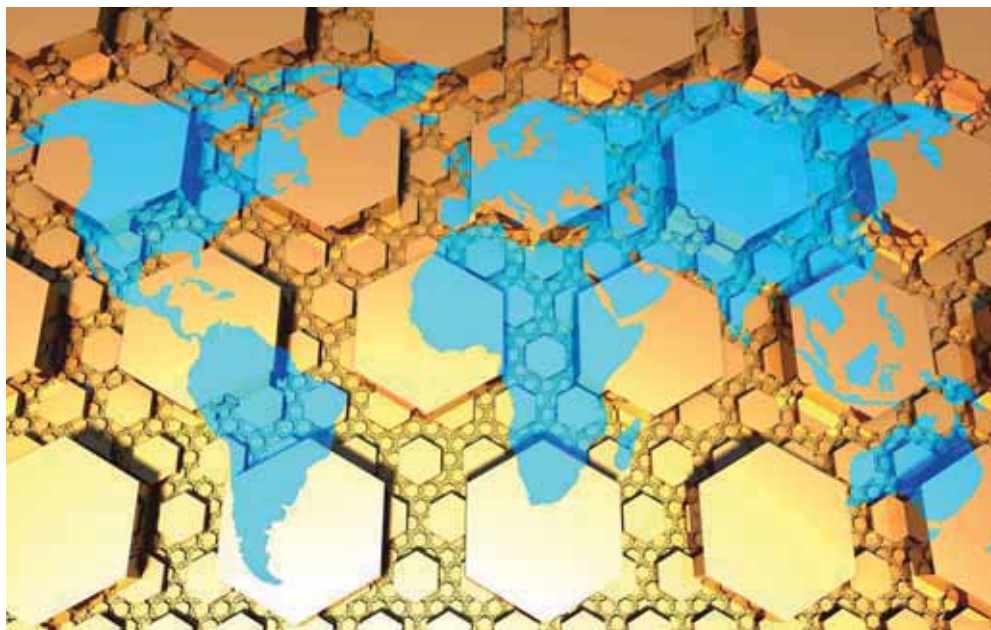
Prieskum ďalej ukázal, že väčšina ešte nezačala do technológie investovať. Iba štvrtina účastníkov ankety potvrdila už uskutočnené investície. I keď 76 % odpovedajúcich zdieľa myšlienku, že blockchain sa všeobecne ujme, len 27 % ním plánuje nahradiť svoj existujúci systém alebo jeho časti. Zaujímavé však je, že takmer 30 % respondentov plánuje v roku 2019 investovať do tejto technológie najmenej stotisíc eur.

Prevláda názor, že blockchain je bezpečnejší ako tradičné riešenia.

„Investície súvisiace s blockchainom v strednej a vo východnej Európe smerujú najmä do oblastí konzultácií, ľudských zdrojov alebo zručností,“ konštatuje Michal Kopanič, partner spoločnosti Deloitte. „Niektoré spoločnosti vyvíjajú takéto klientske či serverové riešenia, u iných prebiehajú projekty výmeny existujúceho systému,“ spresnil.

Výhoda: bezpečnosť

Podľa účastníkov prieskumu sú najdôležitejšími výhodami tejto technológie nové obchodné modely a nové zdroje príjmov.

Takmer 60 % z nich sa domnieva, že blockchainové riešenia sú bezpečnejšie ako tie tradičné. Existujúce prípady použitia sú väčšinou spojené s digitálnymi záznamovými a platobnými riešeniami. Len 10 % je pritom zameraných na digitálnu menu. Iba 42 % respondentov sa domnieva, že ich riadiaci tím dobre rozumie novej technológii.

Podľa M. Kopaniča nie je blockchain v regióne SVE vnímaný ako problematika s vysokou mierou priority v podnikaní. Budúcim krokom bráni aj nedostatok vlastných kapacít a regulačné otázky. Len 1 % respondentov sa domnieva, že pri investovaní do tejto technológie neexistuje žiadna prekážka.

Vplyv na viaceré odvetvia

Viac ako polovica opýtaných z krajín SVE považuje očakávania súvisiace s blockchainom za prehnané. Napriek tomu však 45 % z nich verí, že táto technológia zmení ich odvetvie a ak ju neprijmú, ich spoločnosť stratí konkurenčnú výhodu. Najväčšie obavy z takejto hrozby pre podnikanie vyjadrili zástupcovia firiem z odvetví energetiky, technológií, médií, telekomunikácií a zo sektora finančných služieb.

Na druhej strane – až dve tretiny respondentov sa domnievajú, že blockchain

ponúka oveľa viac ako len novú technológiu platieb a že okrem finančného sektora bude mať vplyv aj na viaceré odvetvia.

Pomalší rozbeh

Zavádzanie novej technológie v regióne SVE je zatiaľ v počiatočnom štádiu. V Spojených štátoch a niektorých západoeurópskych krajinách sú už v pokročilejšom štádiu rozvoja a spoločnosti sa presúvajú od osvojovania technológie k identifikácii a vytváraniu praktických podnikových aplikácií.

Každá tretia firma investuje v roku 2019 do tejto technológie najmenej stotisíc eur.

„Blockchain sa rozvíja miernejším tempom, než sa očakávalo. Stredná a východná Európa sú v procese jeho prijatia niekoľko krokov za Amerikou, resp. západnou Európou. Rozhodla sa vyčkávať a sledovať, ako sa situácia vyvine,“ uzavrel M. Kopanič.

AF

Obrázok: Pixabay

eKasa a jej pozitíva

Novelou zákona o používaní elektronickej registračnej pokladnice (ERP) č. 289/2008 Z. z. Národná rada SR zavádza postupne do obchodnej praxe systém eKasa.

Ten sa týka všetkých podnikateľov, ktorí prijímajú tržby za tovar alebo služby v hotovosti. Zavedenie systému eKasa je postupné a podnikatelia majú čas na prispôbenie sa novým podmienkam; konečný termín, odkedy je eKasa povinnosťou, bol stanovený na 1. júla 2019.

V čom je novinka

Základnou zmenou oproti doterajšiemu stavu je on-line pripojenie každej pokladnice cez internet na Finančnú správu (FS) SR. Preto sa od 1. júla v systéme eKasa budú používať buď on-line registračné pokladnice (ORP) alebo virtuálne registračné pokladnice (VRP).

VRP spĺňa všetky zákonné podmienky a podnikateľom sa poskytuje bezplatne od 1. 1. 2016. Od apríla 2019 je tento systém k dispozícii aj cez mobilné aplikácie Android a iOS. V súvislosti so zmenami zákona pribudli doň nové funkcionality: na pokladničných dokladoch už nebude znak „MF“, bude sa tam tlačiť jedinečný identifikátor dokladu a QR kód, umiestnený v pravom hornom rohu. Bude viditeľnejší ako doposiaľ. Technické zariadenia pri využívaní VRP nepodliehajú žiadnej certifikácii – na použitie stačí počítač, notebook, smartfón či tlačiareň.

Náklady, ale i výhody

Pri prechode do systému eKasa budú podnikatelia musieť vynaložiť náklady na prerobenie ERP na ORP, príp. na kúpu úplne novej ORP. So vstupnými nákladmi sú však spojené aj výhody, ktoré ich odbremení. Už nebudú povinní vyhotovovať denné uzávierky, prehľadové ani intervalové uzávierky. Pritom (podľa pôvodnej úpravy) im pri porušení povinnosti vyhotoviť dennú uzávierku hrozila pokuta

od 330 až do 3 300 eur. Po prechode na systém eKasa tieto povinnosti odpadnú, pretože kontrolné orgány budú on-line disponovať všetkými informáciami z pokladnice podnikateľa.

Od 1. júla bude eKasa povinná pre každého podnikateľa, ktorý prijíma hotovosť.

Výhodou je tiež, že na účtovné, daňové alebo iné účely si podnikatelia môžu v osobnej internetovej zóne na stránke FS SR vyhotoviť ľubovoľné prehľady o prijatých tržbách a tieto exportovať do svojich účtovných programov. Ďalšou výhodou systému eKasa je ukončenie povinnosti viesť knihu ERP a zapisovať do nej rôzne údaje. Navyše s ORP podnikateľ nebude potrebovať služby servisnej organizácie. Novela totiž zrušila povinnosť vykonávať povinnú údržbu ORP.

Servisná organizácia viac nie je potrebná ani pri uvádzaní ORP do prevádzky či pri jej skončení. A keďže pokladnice nebudú mať fiškálnu pamäť, servisná organizácia ich nebude musieť už viac vymieňať. Preto podnikatelia využijú služby tejto

organizácie prevažne na bežný servis – v prípade poruchy technického zariadenia. Odpadne i povinnosť osobnej návštevy daňového úradu pre získanie daňového kódu pokladnice. S týmto cieľom podnikateľ vyplní elektronický formulár a následne mu bude (bez zbytočného odkladu) daňový kód pokladnice pridelený. A ten si podnikateľ sám zapíše do pokladnice.

Boj proti podvodom

Všetky tieto zmeny, ktoré prináša novela od 1. apríla 2019, resp. pre všetkých podnikateľov od 1. júla, budú slúžiť FS SR na boj proti daňovým podvodom – tým, že bude mať vždy prehľad o prijatej hotovosti. Tento hlavný zámer novely vnímame ako pozitívum pre podnikateľov z dôvodu očistenia obchodného prostredia od osôb s nepoctivými úmyslami. Okrem hlavného zámeru novela prináša viaceré výhody, ktoré uľahčia každodenné prijímanie hotovosti, odbremení podnikateľov od povinností súvisiacich s každodennými uzávierkami, s povinnými servisnými výkonmi servisnej organizácie a umožnia im získať kód pokladnice bez osobnej návštevy daňového úradu.

JUDr. Katarína Bystrická, advokátka

Právne centrum s.r.o.

Obrázok: Pixabay, FS SR

Financovanie bývania

Najlepšou kombináciou aj v súčasnosti ostávajú vlastné úspory a hypotéka.

Keď pred troma rokmi začali raketovým tempom rásť nové úvery na bývanie, pokúsila sa Národná banka Slovenska „zatiahnuť ručnú brzdu“ v podobe viacerých opatrení. Zdá sa, že reálne sa prvýkrát prejavia až tento rok.

Čo sa dotkne asi každého, je zníženie maximálneho pomeru výšky úveru voči hodnote nehnuteľnosti. Alebo inak – dnes potrebuje človek dofinancovať 10 – 20 % ceny bytu či domu, ktoré mu hypotéka už nepokryje. Možnosti, ako na to, nie je veľa.

Spotrebný úver je veľkým rizikom

Prvú alternatívu dofinancovania vám s radosťou ponúkne banka, v ktorej si beriete hypotéku. Predstavuje však tú najhoršiu možnosť. Dôvodom je krátka, len osemročná splatnosť a vysoký úrok, ktorý dnes dosahuje v priemere 8 %. Spotrebný úver neskutočne dvíha mesačnú

Hypotéka dnes pokryje len 80 % hodnoty kupovanej nehnuteľnosti.

splátku. Zoberme si trojizbový byt v Bratislave za 185-tisíc. Kým mesačná splátka 148-tisícovej hypotéky pri 20-ročnej splatnosti vychádza na 700 eur, zvyšných 37-tisíc ju pri maximálnej splatnosti 8

rokov a priemernom úroku 8 % p.a. zvyšuje o ďalších 523 eur! Navýšenie splátky o neuveriteľné tri štvrtiny je obrovskou záťažou aj rizikom. Pri strate zamestnania sa totiž splatnosť spotrebného úveru nedá predĺžiť – a človek zrazu musí platiť stovky eur navyše z úspor, ktoré sa rýchlo stenčujú.

Spoliehať sa na nízky úrok z reklamy sa neoplatí. Ten je totiž často podmienený kúpou ďalších produktov, ktoré cenu mesačnej splátky zásadne navýšia. Spotrebný úver je z môjho pohľadu posledná možnosť, po ktorej by mal človek pri kúpe bývania siahnuť.

Stavebné sporenie má stále svoje výhody

Najlepšou možnosťou, ako sa pripraviť na dofinancovanie kúpy bytu, je dlhodobé sporenie. Kúpa bývania nie je spontánny nákup v potravinách – a skôr či neskôr čaká každého mladého človeka (pravdaže, ak byt či dom napríklad nezdedil). Je preto logické, že by si mal na tento účel odkladať peniaze každý – a to už od prvého zamestnania. Dofinancovanie z vlastných úspor je absolútne najlacnejšie a navyše s nulovým rizikom.

Výber vhodného sporiaceho nástroja je na diskusiu s odborníkom. Aj keď stavebné sporenie posledná novela zákona zbavila časti atraktivity, ešte stále má svoje nepochybné výhody. Napríklad úver až do 50-tisíc eur bez dokladovania príjmu a s garantovaným úrokom počas celej doby splácania. To je v čase, keď úroky určite pôjdu hore, slušná istota.

Zamietnutie úveru je dôvod na vážne zamyslenie

Častým argumentom odporcov regulácie úverov na bývanie je tvrdenie, že to vyháňa ľudí do nebankoviek alebo úplne mimo systému. Samozrejme – s každým sprísnením úverovania má malá časť ľudí väčší problém úver získať. Títo klienti sú však pre finančné inštitúcie rizikovi bez ohľadu na prísnosť regulácie.

Dofinancovanie z úspor je určite najlacnejšie a s nulovým rizikom.

Ak niekto v banke nedostane úver na bývanie, je to silný signál, ktorý by ho mal zastaviť pred zadlžovaním. NBS urobila logický krok, ktorým chce ľudí ochrániť pred rizikami prehnaného zadlženia, ktorého sme stále svedkami. Titul najrýchlejšie sa zadlžujúceho obyvateľstva v rámci celej EÚ je pre Slovensko dostatočným varovaním.

Marián Búlik, finančný analytik

OVV Allfinanz Slovensko

Foto: Freeimages

Čo sa oplatí zbierať

Zberateľské aktíva sa v minulom roku zhodnotili celkovo o 9 %. Najmä vďaka 40-percentnému nárastu cien whisky.

Pri pohľade na posledných desať rokov sa Index 10 hlavných tried zberateľstva zhodnotil až o 161 %. Zberateľské aktíva tak prekonali napr. celkovú návratnosť investícií do akciového indexu MSCI World, ktorý za toto obdobie dosiahol rast 153 %. Vyplýva to z celosvetového prieskumu Wealth Report 2019 konzultačnej spoločnosti Knight Frank.

Čelo rebríčka

Vlani sa najviac oplatilo investovať do whisky. Podľa slov analytika J&T Banky Stanislava Pánisa bol medzi zberateľmi záujem najmä o raritné škótske „single malt“. „Dvakrát dokonca padol aukčný rekord; v oboch prípadoch išlo o fľaše destilérie Macallan, ročník 1926,“ spresnil. Prvá bola vydražená za 700-tisíc, druhá za rovný milión libier. Za ostatných 10 rokov pritom agregatívny index whisky vzrástol o 582 %. Dvojciferné zhodnotenie dosiahli aj mince (+12 %). Po slabom roku 2017, keď ich relatívnu atraktivitu znižoval boom okolo digitálnych mien, sa tak ich zhodnocovanie obnovilo. V auguste vydražili tretiu najdrahšiu mincu v histórii: niklovú dolárovú päťcentovku Hlava slobody z roku 1913 za 4,56 mil. \$. V Európe zaujal poľský dražobný rekord zlatého stodukátu z roku 1621 s cenou 2,2 mil. dolárov.

3. miesto: víno aj umenie

Svižný rast si udržali aj vína, keď sa zhodnotili o 9 %. Subindex mapujúci ceny obchodovaných vín z Burgundska sa posunul nahor dokonca o 33 % na historické maximum. Za týmto dynamickým vývojom stoja podľa S. Pánisa dva hlavné faktory: séria slabších úrod kulminujúca v roku 2016 (kedy mráz zničil v niektorých

oblastiach až 70 % koreňov) a silný dopyt ázijských zákazníkov, ktorých v minulosti zaujímali len červené vína z Bordeaux, no dnes sa ich rozhrád rozšíril. Vďaka veľkému záujmu o burgundské vína sa vlani prepisovali historické cenové rekordy. Jedna fľaša Romanée Conti, ročník 1945, sa predala za 558-, druhá za 496-tisíc USD. Ceny umenia rástli v roku 2018 rovnako o 9 %. Ide o zdravé spomalenie po 21-percentnom zisku v roku 2017. Umenie naďalej ostáva najväčším a najpopulárnejším segmentom luxusného zberateľstva. Svedčí o tom aj nový rekord pri dražbe jednej kolekcie. Tisíc päťsto umeleckých objektov patriacich rodine Rockefellerovcov sa vydražilo za 833 mil. \$. Navyše bol prepísaný aj rekord pre dielo žijúceho autora: obraz od Davida Hockneyho predali za 90 mil. dolárov. Rýchlo rástli aj ceny umeleckých diel Afroameričanov a žien, ktoré odborníci stále považujú za podhodnotené.

Hodinky a veterány

Rast cien hodínok si udržal päťpercentné tempo. Najdrahšie predaným kusom sa stal model Rolex Daytona Unicorn za 5,9 mil. USD. To je však trikrát menej ako absolútny aukčný rekord (z roku 2017) takisto modelu Rolex Daytona, ktorý nosil herec Paul Newman.

Ceny automobilových veteránov narástli len o dve percentá. „Vyprchala nákupná horúčka z rokov 2012 až 2016, zmenil sa tiež vkus top zberateľov a mnohí, ktorí vstupovali na trh pred pár rokmi, z neho s profitom vycúvali,“ vysvetlil S. Pánis. Napriek tomu sa aj tu prepisovali rekordy. Najvyššie vydraženým autom sa stalo Ferrari 250 GTO zo 60. rokov za 48 mil. dolárov. Rovnaký model pritom – mimo aukcie – predali až za 70 miliónov.

Čo stagnovalo

Antický nábytok za ostatných 10 rokov stratil tretinu svojej hodnoty. Potvrdil tak pokles popularity medzi zberateľmi, podobne ako pri čínskej keramike.

Stagnovali aj diamanty, avšak nie ich najkvalitnejší segment. Modré kamene si pripísali ročný nárast 12 % a ružový 19-karátový The Winston Pink Legacy bol vydražený za 50 mil. \$, čo je v prepočte na karát najvyššia suma v histórii. Znamky po dynamic-
kom raste v uplynulej dekáde pokračovali v konsolidácii. Aj tu padol aukčný rekord, hoci len regionálny. Raritnú 24-centovú známku Jenny Invert, vytlačenú hore hlavou, vydražili za 1,6 mil. USD, čím sa stala najdrahšou americkou známkou. Jedinou hlavnou triedou zberateľských aktív, ktorá vlani klesala, boli šperky. No aj tu prepísali dražobný rekord: išlo o perlový náramok Marie Antoinetty, predaný za 36 mil. dolárov.

MJ

Foto: Pixabay, PPN

Zberateľské aktíva

		Zhodnotenie (v %)	
		za rok	za 10 rokov
1.	Whisky	40	582
2.	Mince	12	193
3.	Víno	9	147
	Umenie	9	182
5.	Hodinky	5	73
6.	Veterány	2	258
7.	Antický nábytok	1	-32
8.	Diamanty	0	122
9.	Známky	0	189
10.	Šperky	-5	112
Celkovo		9	161

Zdroj: Knight Frank Luxury Investment Index

Bývať (ako) v novom

Stavebné sporenie, vrátane ponuky úverov, sa v súčasnosti javí ako jedna z najvýhodnejších a dostupných možností financovania rekonštrukcie staršieho bytu či domu, ale tiež ako vhodný spôsob (do)financovania kúpy nehnuteľnosti.

Podobnú radosť ako získanie prvého vlastného bývania dokáže vyčariť aj úspešná renovácia staršieho bytu alebo domu. Rozdiel je len v ceste, ktorá vedie k nadobudnutiu „nového“ domova podľa vlastných predstáv.

Pokiaľ ide o financovanie bývania, či už kúpy, alebo renovácie, súčasná situácia na trhu je špecifická. Úvery na bývanie

sú v ponuke s nízkymi úrokmi, no získať ich v požadovanej výške začína byť ťažšie. Podmienky poskytovania úverov sa postupne (každý štvrtrok) sprísňujú. Stále sa však nájdu vhodné finančné riešenia. Stavebné sporenie, ktoré sa už veľa krát osvedčilo, dobre poslúži i dnes. Na preukázanie vlastných zdrojov ako podmienky pre získanie dostatočne vysokého úveru na bývanie alebo aj na celkové financovanie nadobudnutia novej, príp. rekonštrukcie staršej nehnuteľnosti. Stavebný úver je možné až do výšky 45 000 € čerpať aj bez založenia nehnuteľnosti. Tým, ktorí si nestihli nasporiť, sú v časovej tiesni a chýbajúce financie potrebujú čo najskôr, bude vyhovovať medziúver. Wüstenrot stavebná sporiteľňa ponúka oba typy úverov a s výhodnými podmienkami splácania. Úvery so zabezpečením nehnuteľnosťou poskytuje až do výšky 200 000 € / osoba s úrokom od 1,49 % p. a. na 3 roky, na úver do 35 000 € stačí napr. len zabezpečenie dohodou o zrážkach zo mzdy.

Proces získania úveru to urýchli a poteší aj úroková sadzba, výhodnejšia ako pri klasickom spotrebnom úvere, ktorým klienti tzv. dofinancovanie neraz riešia. V stavebnej sporiteľni je splatnosť úveru do 20 rokov a klient má možnosť okamžitého čerpania až 80 % finančných prostriedkov zálohovo.

Do kúpy alebo renovácie bývania sa človek nepúšťa často, je to investícia na viac rokov, preto netreba váhať. Úverové prostriedky sú v spoločnosti Wüstenrot dostupné záujemcom rôzneho veku i príjmu, a to za mimoriadne prijateľných okolností: s nízkym úrokom, nízkou splátkou a garanciou vopred dohodnutých podmienok až na 20 – 30 rokov. Je to výnimočný benefit – istota, ktorú vám poskytne iba stavebné sporenie.

DV

www.wuestenrot.sk,
* 6060 (0850 60 60 60)

**STAVEBNÉ SPORENIE
JE STÁLE VO FORME**
TERAZ S VÝHODNÝM ÚROČENÍM 1,5% ROČNE

wüstenrot

Šanca pre choré deti

Výrobca rastlinného tuku Hera pripravil dobročinnú vianočnú kampaň „O Kvapku väčšia radosť z pečenia“.

Spotrebitelia,

ktorí si od 1. novembra do 31. decembra 2018 kúpili akúkoľvek Heru, podporili jedným percentom z jej ceny Nadáciu Kvapka nádeje. „November a december sme zvolili zámerne, sú totiž najsilnejším obdobím predaja Hery v roku,“ vysvetlila načasovanie brand manažérka značky Ivona Jeničková. Celková získaná suma predstavuje 15 264 eur.

Príslušný šek, určený na podporu liečby onkologicky chorých detských pacientov, prevzala zakladateľka nadácie Vendula Pizingerová a správca nadácie Štefan Bernát.

KB

Kvapka krvi priamo v práci

V bratislavskom závode Volkswagenu sa koncom apríla uskutočnila Kvapka krvi, počas ktorej mohli zamestnanci darovať krv priamo v práci. Zamestnávateľ ich motivuje k aktívnemu zapájaniu sa do darcovstva aj mimo práce. Svedčí o tom vyše 400 držiteľov Janského plakety a Kňazovického medaily z ich radov. Za štyri roky odobrala Národná transfúzna stanica len priamo v závode VW Slovakia viac ako 130 litrov krvi. K veci zamestnanci pristupujú nezištne a ich najväčšou motiváciou je pomoc iným. Získanie niektorej z čestných plaket firma finančne oceňuje príspevkom od 100 €, zisk medaily odmenou až 280 €.

LKM

AVON Pochod

V sobotu 8. júna sa uskutoční v poradí už 11. ročník AVON Pochodu za zdravé prsia. Bohatý celodenný program budú môcť stráviť rodiny s deťmi v krásnom prostredí Bratislavského hradu v areáli Východnej terasy. Tešiť sa môžu na Simu Martausovú, Desmod, S Hudbou Vesmírnou, Puding pani Elvisovej, Dana Heribana, bubnovú šou Campana Batucada, Otta Weitera a ďalších.

Vstupenkou na podujatie je Tričko 2019 v dámskom, pánskom aj detskom

vyhotovení. Zakúpiť sa dá cez www.avon.sk, www.zdraveprsia.sk alebo u AVON Lady/Gentlemana, prípadne na mieste v deň Pochodu od 10.00 hod. Viac informácií o podujatí nájdete na webovej stránke www.zdraveprsia.sk alebo na facebookovom profile Avon proti rakovine prsníka.

VN

Cirkus Paciento

Profesionálni zdravotní klauni z občianskeho združenia Červený nos Clowndoctors navštevujú nemocnice, pomáhajú deťom osvojiť si umenie zábavy a zároveň využívajú liečivú silu smiechu. V apríli boli aj v detskej nemocnici na bratislavských Kramároch, kde

s hospitalizovanými deťmi nacvičovali program a pomáhali im zabudnúť na nepríjemnú realitu. Predviedli úžasné predstavenie. Miestny poskytovateľ služieb satelitnej televízie freeSAT podujatie opäť podporil už tretí rok po sebe.

Cirkus Paciento je program, ktorý zabáva choré deti na celom Slovensku už 10 rokov. Samotné o. z. si tento rok pripomína 15. výročie založenia. Počas tejto doby narástlo zo štyroch klaunov na 60 a profesionálni zabávači predpisujú smiech v 53 slovenských nemocniciach. Mesačne zvládnu 230 klauniád; celkovo majú za sebou už viac ako 20-tisíc vystúpení.

SB

Krajšie školské toalety

Stav toaliet v školách a škôlkach nie je vždy ideálny. Domestos pre školy je projekt, ktorý sa už päť rokov snaží o premenu tohto hygienického zázemia. Vďaka nemu môže denne používať kompletne zrekonštruované toalety až 7-tisíc detí, záujem škôl však stále narastá. „To nás teší, ale na druhej strane, znamená to, že je tu stále veľký počet škôl, ktoré by renováciu

potrebovali,“ komentoval úspech súťaže brand manažér Vojtěch Buřič.

Piaty ročník súťaže sa v apríli dočkal svojho finále. Ocenenie z rúk zástupkyne značky Andrey Netri a ambasádorky súťaže Miriam Kalisovej si prevzalo päť základných a štyri materské školy. Na rekonštrukciu sociálnych zariadení dostali spolu 23 900 eur.

BOT

hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo

h

hospodárstvo

OZE v globálnej perspektíve	20
Riadené vetranie kancelárií	25
Nástup virtuálnych asistentov	27
Emotet – ako sa brániť v prvej línii	28
Hrozba nebezpečného malvéru	
Fotoaparáty so vstavanou tlačiarňou	29
Ako izolovať základy	31
Slovensko nie je pripravené na starnutie obyvateľstva	32

OZE v globálnej perspektíve

Britská energetická spoločnosť BP v každoročnej správe (Energy Outlook) zverejnila aj svoje predpovede vývoja odvetvia do roku 2040.

Mapuje a skúma kľúčové neistoty, ktoré môžu ovplyvniť budúcu podobu globálnych energetických trhov. Zdôrazňuje, že svet musí čeliť dvojitej výzve: potrebe väčšieho množstva energie na podporu pokračujúceho hospodárskeho rastu a zároveň ambícií rýchlejšieho prechodu na nízkouhlíkovú budúcnosť. K tomuto prináša viacero do úvahy prichádzajúcich scenárov; nie sú však prognózou toho, čo sa pravdepodobne stane, namiesto toho skúmajú možné dôsledky. Správa zvažuje tiež niekoľko ďalších otázok, vrátane možného dopadu eskalácie obchodných sporov či prísnejších legislatívnych regulácií.

Pozvoľný prechod

Veľká časť správy vychádza zo scenára pozvoľného prechodu. Ten predpokladá,

že vládne politiky, technológie a spoločenské preferencie sa budú vyvíjať podobným spôsobom a rýchlosťou ako v nedávnej minulosti. Aké budú dôsledky? Globálny dopyt po energii sa do roku 2040 zvýši približne o tretinu, čo bude spôsobené predovšetkým zvyšovaním životnej úrovne v Ázii, najmä v Číne a Indii. Energia spotrebovaná v priemysle a budovách

Najväčšia výzva dnešnej energetiky: svet chce viac energie, ale menej uhlíka.

bude predstavovať približne 75 % celkového zvýšenia dopytu. Naopak, dopyt po energii zo strany dopravy sa v porovnaní s minulosťou prudko spomalí – ako výsledok vyššej efektívnosti vozidiel. Energetický sektor bude využívať približne tri štvrtiny zvýšenia primárnej energie. Až 85 % rastu v dodávkach energií budú generovať obnoviteľné zdroje a zemný plyn, pričom OZE sa do roku 2040 stanú najväčším zdrojom svetovej energetickej výroby. Obnoviteľná energia prenikne do

globálneho energetického systému rýchlejšie ako akékoľvek palivo v histórii. Dopyt po rope porastie v prvej polovici sledovaného obdobia, potom sa ustáli. Oproti tomu celková spotreba uhlia zostane viac-menej rovnaká. Globálne emisie CO₂ sa budú naďalej zvyšovať; na dosiahnutie ich podstatného zníženia bude potrebný komplexný súbor politických opatrení.

Viac energie

Tento scenár skúma väčšiu potrebu energie, ktorá má umožniť miliardám ľudí prejsť z nízkej úrovne príjmov na strednú. Existuje totiž silný vzťah medzi ľudským pokrokom a spotrebou energie: podľa oficiálneho Indexu OSN pre ľudský rozvoj je nárast blahobytu spojený so značným zvýšením spotreby energie (až na cca 100 GJ na osobu). V súčasnosti približne 80 % svetovej populácie nedosahuje takúto úroveň. Aby sa tento počet do roku 2040 znížil aspoň na tretinu obyvateľstva, svet by potreboval o 65 % energie viac ako dnes. To je o 25 % viac, ako predpokladá scenár pozvoľného prechodu. Takéto zvýšenie požadovanej energie predstavuje približne ekvivalent celkovej spotreby

energie Číny v roku 2017.

Samozrejme, tento scenár tiež zdôrazňuje potrebu ďalších opatrení na zníženie emisií uhlíka.

Rýchla zmena

Scenár spája politické opatrenia samostatných „okresávaní“ uhlíka v priemysle, budovách, doprave a energetike. Výsledkom je približne 45-percentný pokles emisií uhlíka do roku 2040 v porovnaní so súčasnosťou, ktorý odráža kombináciu nárastu energetickej účinnosti, prechodu na palivá s nižšími emisiami, materiálové využitie CCUS (zachytávanie, využívanie a skladovanie uhlíka) a najmä významný nárast ceny uhlíka.

OZE budú najrýchlejšie rastúcim zdrojom energie s ročným rastom 7,1 %.

Dokonca aj v tomto scenári zostane v roku 2040 významná úroveň emisií CO₂. Aby sa splnili klimatické ciele parížskej dohody, v druhej polovici storočia by sa zostávajúce emisie museli výrazne znížiť. Kľúčová by bola takmer úplná dekarbonizácia energetického sektora, čo si vyžaduje väčšie využívanie OZE a CCUS v spojení so zemným plynom, spolu s väčšou elektrifikáciou konečných činností vrátane dopravy. Pre tie oblasti, ktoré sa nedajú elektrifikovať, budú mať zásadný význam iné formy nízkouhlíkovej energie

a energetických nosičov, napr. aj vodík či bioenergia. Zdôrazňuje sa tiež význam obehového hospodárstva a väčšie uplatňovanie techník ukladania a odstraňovania uhlíka.

Menej globalizácie

Medzinárodný obchod podporuje hospodársky rast a umožňuje krajinám diverzifikovať svoje energetické zdroje. V tomto scenári sa skúma možný vplyv eskalujúcich obchodných sporov na globálny energetický systém. Narastajúce obavy o energetickú bezpečnosť môžu spôsobiť,

že krajiny budú uprednostňovať domácu energiu, čo povedie k prudkému zníženiu obchodu, k súvisiacemu zníženiu celosvetového HDP a celkového dopytu po energii. Najväčší dopad to bude mať na exportérov sieťovej energie, ktorí doplatia na podstatné spomalenie vývozu ropy a plynu.

Zákaz používania jednorazových plastov

Vzhľadom na rastúce obavy environmentalistov sa v správe spoločnosti BP uvažuje aj o rýchlom sprísňovaní regulácie plastov na jedno použitie, ktoré vyústi do ich celosvetového zákazu. Za takýchto podmienok by dopyt po rope rástol pomalšie ako v scenári pozvoľného prechodu. Výhľad však varuje, že plný vplyv na spotrebu energie a životné prostredie bude závisieť od toho, či sa nájdu vhodné alternatívne materiály.

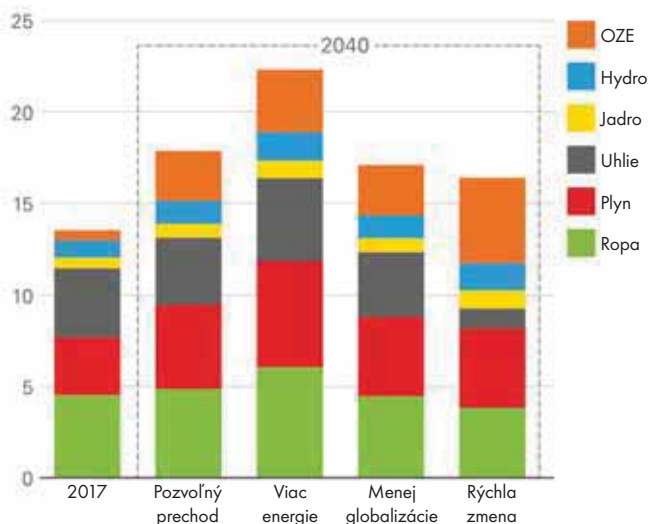
Bez pokroku v tejto oblasti, ako aj bez rozšíreného využívania systémov zberu umelých hmôt a ich opätovného využitia by zákaz jednorazových plastov mohol viesť k zvýšeniu dopytu po energii a k vyšším emisiám uhlíka. Najväčším predpokladaným zdrojom dopytu po rope v nasledujúcich 20 rokoch je totiž jej využitie v priemysle – najmä ako suroviny pre petrochemické výrobky. A tento dopyt je poháňaný predovšetkým rastúcou produkciou plastov.

BP/DT

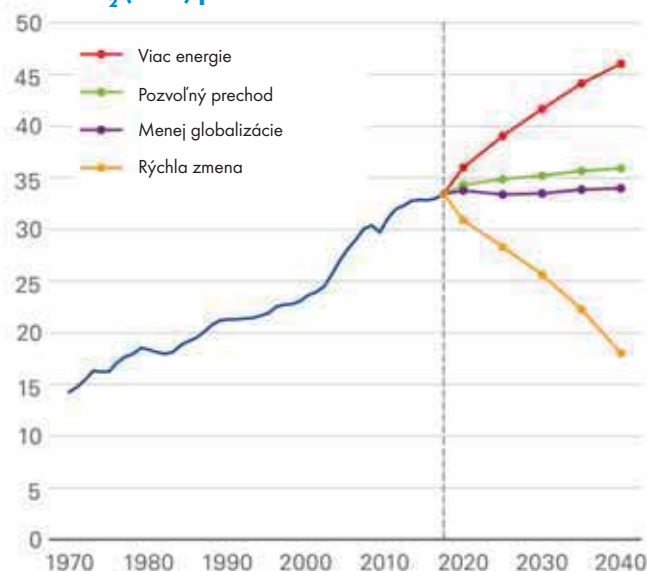
Ilustračné foto: Pixabay

Grafy: BP Energy Outlook 2019

Spotreba primárnej energie podľa palív (v mld. ton ropného ekvivalentu)

Emisie CO₂ (v Gt) podľa scenárov

SR nemá strategický záujem o rozvoj OZE

Máme tu celospoločenskú objednávku pod názvom Dekarbonizácia energetického systému EÚ. Tento proces vytvára sériu výziev v oblasti vedeckej, spoločenskej a komerčnej.

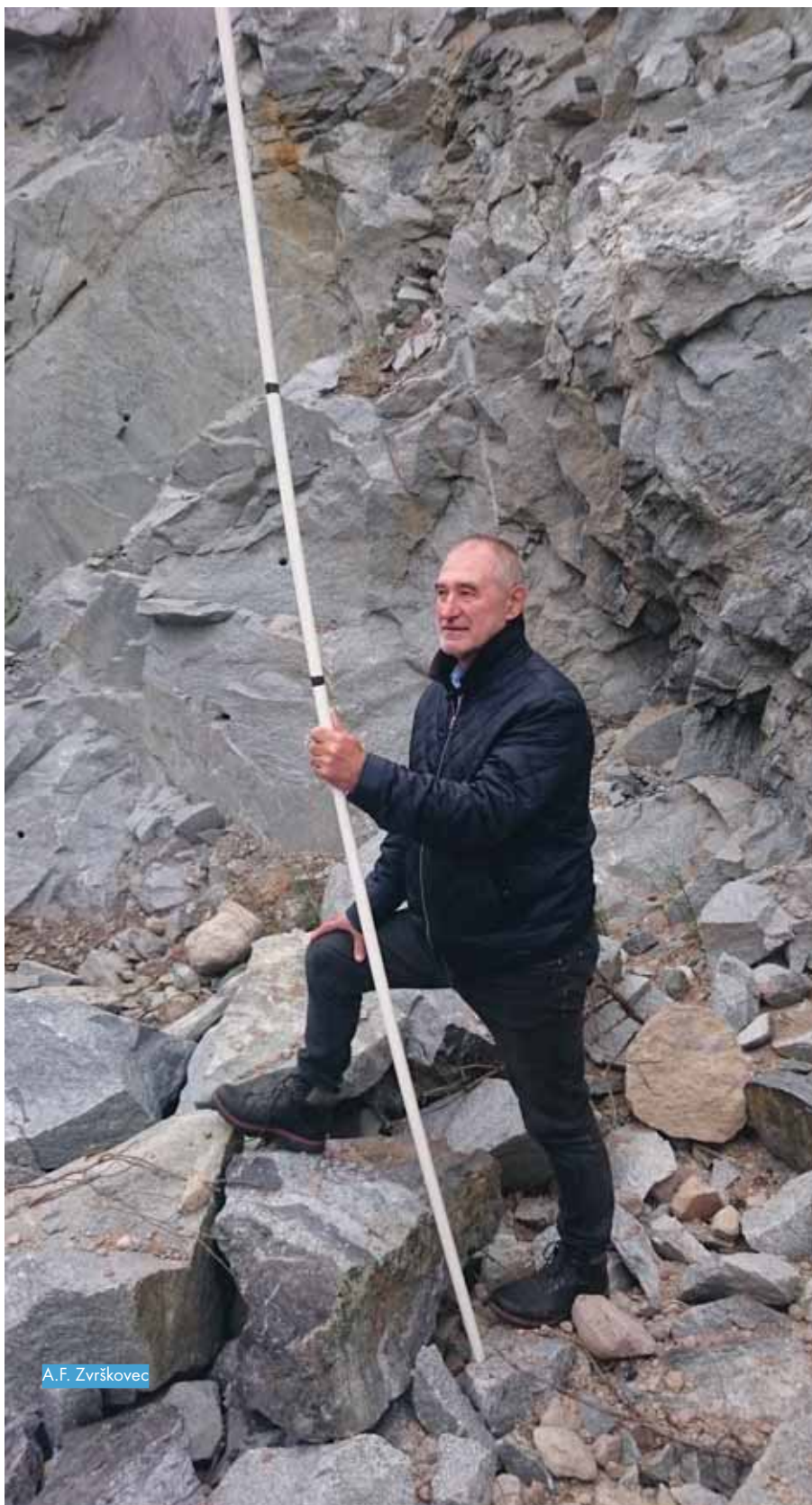
Do tohto procesu sa aktívne zapája združenie ATASAC (Advanced Technology and Science Applications Centre), ktoré organizuje právnické osoby zaoberajúce sa aplikovaným výskumom a výrobou zariadení v oblasti obnoviteľných zdrojov energie (OZE). Naši členovia podľa vlastného uváženia spolupracujú v rôznych výskumných aj komerčných projektoch, cieľom ktorých je využitie OZE. Podporujeme tiež zapájanie sa slovenských vedcov a podnikov do nadnárodných výskumných a komerčných aktivít.

Hlavné smery činnosti

Členovia ATASAC sa venujú výskumu v troch oblastiach. Prvou je získavanie energie z obnoviteľných zdrojov, konkrétne zo slnečného žiarenia. Možno z pohľadu celosvetového významu je špičkou výskum tzv. tepelno-elektrického tandemu. Má za cieľ umožniť lokálnu výrobu tepla a elektriny. Systém je prepojitelný na diaľkové rozvody tepla, ako aj na elektrickú sústavu krajín EÚ. Tepelná strata

Združenie ATASAC sa orientuje na výskum a výrobu zariadení v oblasti OZE.

systému pracuje na úrovni 500 °C, elektrická kapacita na úrovni 3 MWh. Koordinátorom výskumu je Prefa Alfa a. s.

A.F. Zvrškovec

a partnermi sú Ústav anorganickej chémie SAV, TSÚS, STU BA, Trenčianska univerzita A.D. a iní.

Druhou oblasťou sú systémy pracujúce na základe povrchovej geotermálnej energie. Naši členovia vyvíjajú a skúmajú možnosť odberu a sezónneho uskladnenia energie v tzv. veľkoplošných štrbinových výmenníkoch a v dutých energetických pilótach. Vytváranie štrbinových výmenníkov je unikátny výskum realizovaný spoločnosťou VUNAR a. s.. Štrbiny sa vytvárajú pomocou nerotačných nástrojov využívajúcich vysokonapäťové pulzy na rozrušovanie hornín. Výskumu sa zúčastňuje ZTS Inmart a. s., ktorá vyvinula unikátnu metódu penetrácie zemskej kôry a má uzavretú zmluvu o vedecko-technickej spolupráci s Tomskou univerzitou v Ruskej federácii. Partnermi výskumu sú Geofyzikálny ústav SAV, STU BA a ďalší.

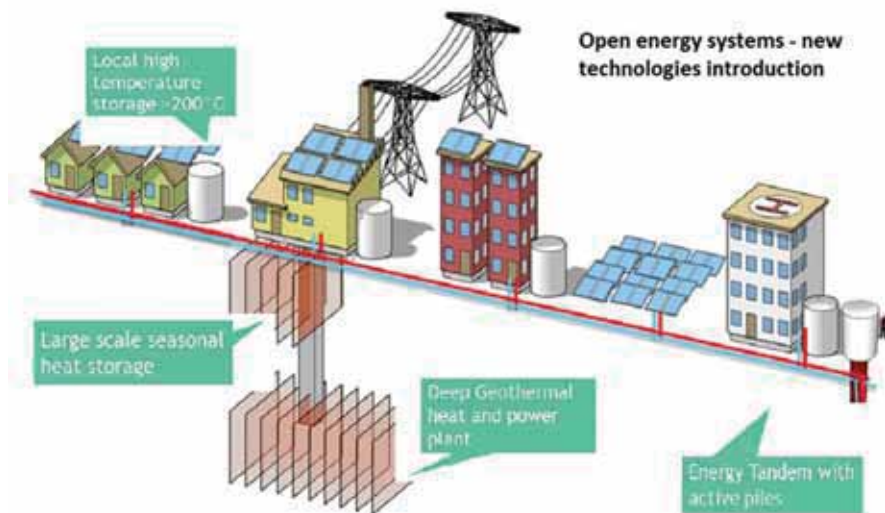
Dnes už nie je problémom, ako energiu získať, ale ako ju uskladniť.

Trefou je oblasť hĺbkovej suchej geotermálnej energie. Výskum je vedený spoločnosťou ZTS Inmart, ktorá, ako jediná na svete, už viac ako desať rokov skúma koncept tzv. energetickej šachty. V rámci tohto výskumu boli vyvinuté zariadenia na hĺbkový prienik zemskou kôrou. Sú svetovým unikátom a vyrobené spoločnosťou VUNAR. V tejto oblasti spolupracujú naši členovia s univerzitami vo švédskej Uppsale a EHT vo švajčiarskom Zürichu.

Ďalšie sféry záujmu

Z technického hľadiska je získanie energie iba otázkou efektívnosti dostupných riešení. Problémom sa dnes javí krátkodobé a dlhodobé uskladnenie takejto energie. Naši členovia na Slovensku a ich partneri v zahraničí skúmajú a vyvíjajú systémy pre lokálne a centrálné uskladnenie energie tak vo forme tepelnej, ako aj elektrickej. V oboch prípadoch je cieľom výskumu záchrana investícií do rozvodných sietí pri legislatívne vynútenom odstavení centrálnych zdrojov energie a ich nahradení decentralizovanými zdrojmi.

Chcem zdôrazniť, že združenie ATASAC nie je nepriateľom jadrovej energetiky. Je

len nepriateľom amaterizmu nekompetentných politikov, pozdvižnutého na energetickú a výskumnú stratégiu. Veď naši členovia sa venujú aj optimalizácii jadrového paliva a procesom efektívnejšieho spracovania uránových zdrojov. Lebo jadro tu je a bude, ale energetický systém Slovenska predstavuje podstatne viac.

Spasí nás jadro?

Čo sa dnes považuje za OZE? Európska únia pred časom prijala tzv. SET plán (Strategické energetické technológie), ktorý odzrkadľuje náš dnešný pohľad na to, čo je obnoviteľné – nie z pohľadu fyziky, ale energetickej politiky. V tomto dokumente je identifikovaných päť možných energetických zdrojov, ktorých zvýšeným využívaním chce EÚ nahradiť svoju závislosť od fosílnych palív. Okrem slnka, vody, vetra a geotermálnej energie je medzi nimi aj energia jadrová. Tento zdroj síce ťažko definovať ako obnoviteľný, ale z dôvodu jeho klimatickej neutrality a vysokej energetickej účinnosti bol znovu zaradený do zoznamu možných energetických „spasiteľov“ v budúcnosti. Jadro má však ešte veľa nedoriešených problémov, o ktorých naši politici a zodpovední úradníci mlčia. Dodnes sme nevideli reálne účtovníctvo, ktoré by odhalilo skutočný stav investičných nákladov na jadrové elektrárne a aspoň nejaké zdôvodnenie, prečo je to tak. Slovensko nemá vyriešené finálne uskladnenie jadrového odpadu a určite neprezradím žiadne tajomstvo, keď poviem, že jadrový odpad,

uložený v betónových kontajneroch na otvorených skládkach, je zdrojom priebežného úniku rádioaktívnych plynov. Žiaľ, pokus o výskum plynonepriepustného betónu stroskotal za ministrovania pána Plavčana na korupcii vo výskumnej agentúre. Politická zodpovednosť za tento stav v oblasti energetiky je jednoznačne v rukách Smeru.

Dnešná energetická politika SR

Je smutným obrazom nízkej kompetencie tých, ktorí za ňu zodpovedajú. Jednostranne sme sa zamerali na jadro, ktoré určite môže byť dočasným riešením, ale posúva nás do rizík spojených s nevyváženým a centralizovaným energetickým mixom. Rozvoj elektromobility v najbližších desiatich rokoch predpokladá rozsiahle investície do rozvodných sietí. A tak sa vlastníci

Jednostranné zameranie našej energetiky na jadro môže byť len dočasným riešením.

elektromobilov musia pripraviť na drastické zvýšenie cien elektriny. Zvýšenie nákladov na mobilitu pracovnej sily, dopravu a priemyselnú výrobu určite zníži konkurencieschopnosť slovenskej ekonomiky. Od 1. 1. 2019 platí v EÚ nový štandard pre meranie škodlivého oxidu uhličitého vypúšťaného osobnými autami – WLTP

(Worldwide Harmonized Light Vehicle Test Procedure). Dovedajší štandard NEDC, založený na odhadoch jazdných schopností vodiča, umožňoval automobilkám nasadiť do svojich štatistík nereálne čísla. Základom nového štandardu sú presné metódy technického merania týchto emisií. Výsledkom je smutný poznatok,

Rozvoj OZE a súvisiaceho priemyslu je strategický pre EÚ, nie však pre SR.

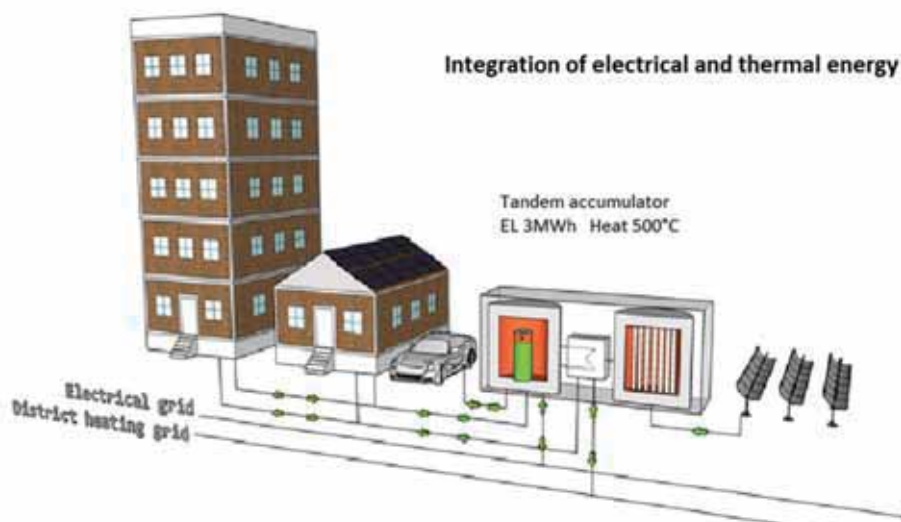
že automobily vypúšťajú o 33 percent viac CO₂ ako automobilky doteraz uvádzali. Keď je to zlé v oblasti produkcie elektriny, tak z hľadiska životného prostredia a klimatickej zodpovednosti je to ešte horšie v oblasti výroby teplej úžitkovej vody. Tu je naša závislosť od fosílnych palív taká veľká, že o energetickej politike sa sotva dá hovoriť.

Čo by sa malo zmeniť

V prvom rade by sme si mali priznať politické zlyhanie v tomto smere. Následne by sa mali urobiť inventarizácia reálneho stavu a zadefinovanie optimálneho modelu energetického systému, ktorý Slovensku zabezpečí energetickú nezávislosť a bezpečnosť. Tento proces by mal byť transparentný a jeho výsledok zakotvený naprieč politickým spektrom. Energetický model budúcnosti by mal byť postavený

V oblasti výroby teplej úžitkovej vody je naša závislosť od fosílnych palív neúnosne veľká.

na stratégií decentralizovaného využívania OZE v kombinácii s už vybudovanými záložnými zdrojmi. Takáto ambícia by mala byť podporená strategickými investíciami do domáceho výskumu a vývoja nových technológií v oblasti energetiky. Treba tiež urýchlene zmeniť hodnotiace kritériá tzv. strategického výskumu. Dnes podporované oblasti odzrkadľujú vecnú a časovú nereálnosť výskumu napr. v oblasti spracovania železa či gumárskych výrobkov. Alebo iná vec: ministerstvo školstva vo svojich najnovších hodnotiacich kritériách o. i. chce dávať pozitívne

body napr. za prilákanie v zahraničí pracujúcich slovenských vedcov nazad na Slovensko! Pritom stratégiou moderných štátov (a v nich žijúcich jednotlivcov) je snaha dostať sa do špičkových vedeckých tímov – bez ohľadu na to, o ktorú časť sveta ide. Naozaj chce rezort školstva mliať verejné prostriedky na aktívne rozbiehanie tejto nadnárodnej kontaktnej siete slovenského výskumu a vývoja?

Nedostatok kontinuity

Čo vlastne prekáža realizácii energetického systému založeného na OZE? Najväčším problémom je nedostatok kontinuity slovenskej energetickej politiky v neustále sa meniacich podmienkach globálnych aj lokálnych. Určite sme jedinou krajinou EÚ, ktorá vo svojom strategickom pláne pre vedu a výskum, ako aj pre rozvoj vlastného hospodárstva, nejaví záujem o rozvoj využívania OZE a ani o rozvoj súvisiaceho priemyslu. Európska únia vidí tento sektor ako strategický, ale našim ministrom školstva i hospodárstva akoby niekto „sedel na kábli“...

Neviem si predstaviť inú krajinu, kde by bolo možné, aby bývalý minister školstva, ktorý vystupoval ako poradca súkromnej školy (táto v rámci predchádzajúceho hodnotenia strategického výskumu

Treba urýchlene zmeniť hodnotiace kritériá tzv. strategického výskumu.

dostala viac ako tridsať miliónov eur!), sa následne po svojom vynútenom odstúpení stal rektorom tejto školy. Ešte väčším paradoxom je, že nová ministerka – údajne s cieľom zabezpečenia kontinuity – využíva tohto človeka ako osobného poradcu. O tom, o akú kontinuitu ide, nás ministerka presvedčila v decembri minulého roka.

Alexander František Zvrškovec, predseda Združenie ATASAC
Obrázky: AS, Pexels

Riadené vetranie kancelárií

Dnes je už bežnou súčasťou firemných priestorov, a to nielen vo výškových budovách, kde otváraniu okien bránia technologické a bezpečnostné pravidlá.

Montáž vzduchotechnických systémov má rad dôvodov. Primárnym je, samozrejme, zabezpečenie dostatočného množstva čerstvého vzduchu – čo je nielen pocitová záležitosť, ale aj skutočnosť normatívne daná predpismi. Dôležitým ekonomickým motívom sú úspory energií pri využití tepla odpadného vzduchu na ohrev privádzaného čerstvého vzduchu.

Systém sa často využíva v budovách umiestnených pozdĺž hlučných komunikácií, kde otvorené okná rušia pri práci či rokovaní, a tiež tam, kde je filtrovanie vstupného vzduchu nevyhnutné s ohľadom na silnú dopravnú premávku či inak znečistené ovzdušie. Pomáha i pri uzavretých obálkach energeticky úsporných stavieb alebo zateplených revitalizovaných objektov, kde v dôsledku vlhkosti a nedostatočného prirodzeného vetrania môžu v interiéroch vznikáť plesne. Existujú však aspekty, ktoré nie sú na prvý pohľad viditeľné, napriek tomu nás často sprevádzajú.

Pozor na CO₂ i VOC

Podľa odborníkov potrebuje dospelý človek prívod 25 m³ čerstvého vzduchu. Tento objem by mal postačovať, aby koncentrácia oxidu uhličitého vo vzduchu nepresahovala 1 000 ppm (z anglického parts per million, čiže v tomto prípade počet častíc CO₂ v miliónu častíc vzduchu). Pokiaľ je prívod čerstvého vzduchu nižší, koncentrácia CO₂ rastie nad uvedenú hranicu, dochádza k únave – a tým i k zníženiu pozornosti a pracovného nasadenia. Špecialisti odhadujú, že pri tzv. vydýchanom vzduchu (kedy obsah CO₂ prekročí hodnotu 1 500 ppm) dochádza k poklesu pracovnej výkonnosti až o 30 %. Dlhodobý pobyt zamestnancov v málo

vetraných priestoroch môže mať i zdravotné dôsledky a spôsobovať častejšiu či chronickú telesnú indispozíciu – s dôsledkom vyššej pracovnej neschopnosti. Takáto situácia už môže znamenať reálny ekonomický dopad na prosperitu firiem. VOC (z anglického volatile organic compound – prchavé organické zlúčeniny) sú schopné v prítomnosti slnečného žiarenia reagovať s oxidmi dusíka za vzniku látok, ktoré môžu poškodzovať ľudské zdravie alebo ozónovú vrstvu atmosféry. VOC sú teda škodlivé látky o. i. spôsobujúce tzv. syndróm chorých budov. Sú obsiahnuté v budovách ako takých – v stavebných materiáloch a hmotách, podlahových krytinách, nábytku, ale i kancelárskych potrebách, napr. v náplniach tlačiarň a kopírokov. Pribežne sa uvoľňujú do vzduchu; preto je nutné vetrať i v čase, kedy v kanceláriách nik nie je. Pôsobenie týchto látok je výrazne rizikovejšie než vyššia koncentrácia CO₂, lebo sú opísané aj ich karcinogénne účinky.

Akú zvoliť technológiu

Najjednoduchším vzduchotechnickým systémom sú ventilátory s priamym prívodom vzduchu do miestností, príp. ventilátory napojené na ventilačný rozvod. Tento systém je z hľadiska investícií najpriaznivejší, prevádzkové náklady sú však najmä

v zimnom období vysoké. Preto často dochádza k situácii, že prevádzkovatelia obmedzujú ventiláciu na nevyhnutne nutnú dobu.

Sofistikovanejším riešením je montáž rekuperačných jednotiek. Tieto zariadenia môžu byť vybavené pasívnymi výmenníkmi, napr. doskovými alebo rotačnými. Vyššia trieda rekuperačných jednotiek funguje na princípe aktívnej rekuperácie. Tieto jednotky zaisťujú efektívne vyvetranie pri významnej úspore tepla a celkových prevádzkových nákladov. Pracovníkom navyše prinášajú benefit možnosti chladenia interiérov a prevádzkovateľom budov ohrev teplej vody s minimom nákladov. Technológia aktívnej rekuperácie umožňuje celkom oddeliť prívodný a odpadný vzduch, a tým stopercentne vylúčiť jeho miešanie. Tieto špeciálne jednotky nachádzajú uplatnenie v špecifických potravinárskych či chemicko-technologických prevádzkach a zdravotníckych zariadeniach.

Správne dimenzie dané projektom vzduchotechnických rozvodov a možnosť výberu zo širokej škály vetracích jednotiek umožňujú každej budove správne fungovať.

David Koranda, konateľ

Nilan, s.r.o.

Foto: Pexels

Málo miesta na stole?

Samsung ponúka nový monitor Space pre moderné pracoviská s darčekom v podobe štýlovej myši pre prvých 100 majiteľov z Čiech a zo Slovenska. Noví majitelia získajú pokročilú ergonomickú myš MX Vertical od Logitech v hodnote 110 €, ktorá im bude odovzdaná alebo zaslaná priamo s monitorom. Space je moderný, minimalistický monitor určený nielen pre pracovné prostredie; pomôže zlepšiť aj produktivitu práce. Vďaka svojmu ergonomickému nastavovaniu, sprístupneniu portov a diskretnému systému vedenia káblov zlepši vzhľad aj funkčnosť akéhokoľvek pracovného miesta. Vďaka novej koncepcii v porovnaní s bežným monitorom ponúka až o 40 % viac využiteľnej plochy; zároveň zmenší nevyužitý priestor až o 94 %.

VN

Zabezpečenie pomocou UI

Na svojej tretej konferencii EMEA Innovation Summit predstavila spoločnosť HP nové počítače a bezpečnostné riešenia navrhnuté pre kanceláriu budúcnosti, postavené na 8. generácii procesorov Intel Core vPro. Predstavila aj najnovšiu ochranu HP Sure Sense proti malvéru, založenú na umelej inteligencii (UI). V čase, keď sa malvér rýchlo vyvíja a rapídne narastá množstvo ransomvérov a ohrození firmvéru, by každá organizácia mala mať plán na hardvérové zabezpečenie koncových zariadení. Každý deň sa objaví viac ako 350-tisíc nových druhov škodlivého softvéru (veľká časť vo forme veľmi nebezpečného ransomvéru), ktoré si vynucujú novú generáciu ochrany. S pomocou HP Sure Sense spoločnosť ďalej posilňuje svoje portfólio najlepšie zabezpečených a ovládateľných PC na svete.

VN

Telefón s piatimi fotoaparátmi

Nokia 9 PureView je prvým telefónom na svete, ktorý sa môže chváliť systémom piatich hlavných fotoaparátov s optikou Zeiss. Dva zachytávajú snímku vo farbe, tri sú monochromatické pre lepšie zaznamenanie ostrosti a detailov. Spoločne dokážu zachytiť až 10-krát viac svetla ako jeden farebný fotoaparát rovnakého typu. Telefón

tak posúva fotografické schopnosti na novú úroveň a do rúk nadšencov fotografie prináša pokročilé funkcie. Každá zachytená snímka je v HDR, obsahuje minimálne 60 MPx dát a podieľa sa na nej všetkých päť snímačov. O spracovanie sa stará sofistikovaný výpočtový systém procesora Qualcomm Snapdragon.

VN

Pre vášnivých hráčov

Spoločnosť Asus predstavila vynovené notebooky TUF Gaming FX505 a FX705. Nové modely prinášajú kombináciu najnovšieho procesoru AMD Ryzen a grafickej karty NVIDIA GeForce GTX s NanoEdge displejom na úrovni IPS a s obnovovacou frekvenciou až 120 Hz pre hranie vo vysokej kvalite za rozumnú cenu. Notebooky boli testované a certifikované tak, aby spĺňali vojenské štandardy MIL-STD-810G, ktoré sú zárukou odolnosti a trvanlivosti. Odolajú aj nárazom a úderom pri vášnivejšej hre.

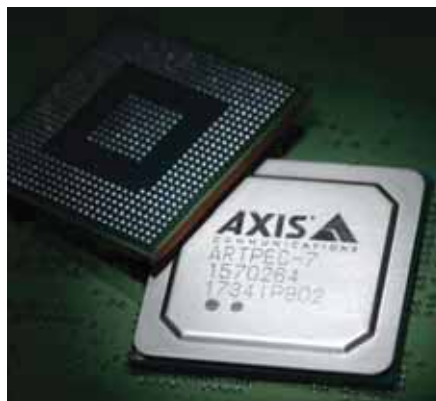
GeForce GTX 1660 Ti využíva najnovšiu architektúru NVIDIA Turing, ktorá ponúka výrazne viac výkonu vďaka inováciám CUDA jadier, hierarchii medzipamäte

a pamäťovému podsystému. Hráčov, ktorí radi streamujú naživo, poteší aj nový video kódér, ktorý zlepšuje kvalitu videa a znižuje záťaž procesora.

VN

Nový čip pre kamery

Axis predstavil 7. generáciu vlastného čipu Artpec, optimalizovaného pre sieťové video produkty. Prináša rad

vyspelých funkcií určených pre nové modely bezpečnostných kamier a zároveň posúva na vyššiu úroveň aj bezpečnosť. Artpec-7 vylepšuje všetky súčasné technológie Axis, ktoré boli vytvorené na riešenie snímania v náročných svetelných podmienkach. Napr. Lightfinder 2.0 dodá sytejšie a realistickejšie farby aj v tých najtmavších scénach. Podobne je na tom forenzná technológia WDR a zvýšená citlivosť pre kamery s IR prísvitom.

Nový čip bude základom pre väčšinu produktov Axis. Jednou z prvých kamier, do ktorej je integrovaný, je Axis P1375.

JR

Nástup virtuálnych asistentov

Dnes ich používajú len asi dve percentá zamestnancov; tento podiel však bude na pracoviskách rýchlo rásť: do dvoch rokov asi na 25 %.

Predpovedajú to analytici Gartner, poprednej nezávislej výskumnej a poradenskej spoločnosti zameranej na informačné technológie.

Pilotnou sférou, kde prebehlo testovanie a nasadzovanie prvých virtuálnych asistentov (VA), boli kontaktné centrá (v prvej vlnе najmä v anglofónnych krajinách). S postupujúcou demokratizáciou umelej inteligencie a rozvojom presnejších a chytrejších konverzačných rozhraní sa postupne objavili rôzne nové typy VA: virtuálni osobní asistenti (VPA – virtual personal assistant), virtuálni zákazníckí asistenti (VCA – virtual customer assistant) a virtuálni podnikoví asistenti (VEA – virtual enterprise assistant).

Majú budúcnosť

Podľa riaditeľky výskumu spoločnosti Gartner Annette Jump budú VEA počas najbližších troch rokov postupne nasadzovaní a využívaní v stále väčšom počte organizácií. „Odvetvia ako poisťovníctvo či finančné služby majú o interné pilotné projekty veľký záujem. Zaznamenali sme tiež využívanie asistentov v oblastiach ako IT či zákaznícke služby a podpora – odpovedanie na otázky,“ uviedla.

Príkladom môže byť Alexa spoločnosti Amazon, ktorá zamestnancom pomáha s úkonmi ako plánovanie stretnutí alebo ciest. Mika spoločnosti Nokia zase pomáha špecialistom pri hľadaní odpovedí v rámci diagnostiky problémov či spracovania komplexných úloh. „V konečnom dôsledku ide o to, že títo asistenti na pracoviskách zvýšia produktivitu zamestnancov a podporia konštruktívnu interakciu,“ vysvetlila A. Jump.

Rola hlasu porastie

Na trhu konverzačných platforiem – VA a chatbotov – sa dnes celosvetovo pohybuje viac než tisícika dodávateľov. To sa v priebehu niekoľkých nasledujúcich

**Do roku 2021 bude
25 % digitálnych
zamestnancov denne
používať VA.**

rokov značne zmení, lebo možno očakávať preteky o to, kto dokáže ponúknuť nové užitočné funkcie. „V súčasnej dobe je teda najlepšie vybrať dodávateľa konverzačnej platformy podľa krátkodobých požiadaviek,“ poradila A. Jump.

Gartner predpovedá, že do roku 2023 bude prebiehať plná štvrtina interakcií zamestnancov s aplikáciami prostredníctvom hlasového rozhrania (oproti súčasným trom percentám). Hoci väčšina chatbotov a VA je stále postavená na textovom rozhraní, prebieha rýchly rozvoj hosťovaných služieb prevodu reči na text a textu na reč, využívajúcich umelú inteligenciu. Miera využívania hlasových riešení tak do budúcnosti porastie.

Chytré reproduktory

„Veríme, že ich popularita v domácnostiach, ako napr. Amazon Echo, Apple HomePod alebo Google Home, zvýši tlak na firmy, aby podobné zariadenia zaviedli

i na pracoviská,“ povedal viceprezident spoločnosti Gartner Van Baker. Upozornil, že hoci funkcie VPA sú zatiaľ obmedzené, v budúcnosti sa ich technické možnosti výrazne rozšíria. Analytici Gartneru predpovedajú, že výdavky koncových zákazníkov a firiem na chytré reproduktory s VPA dosiahnu v roku 2021 asi 3,5 mld. USD. Nedávnym príkladom integrácie VPA chytrých reproduktorov v podnikoch je partnerstvo Amazonu s refazcom hotelov Marriott. Ten používa Echo s virtuálnym asistentom Alexa na urýchlenie odhlasovania hostí z hotelov a ovládanie vybavenia izieb.

Využitie v zdravotníctve

Tu budú chytré reproduktory s VPA pomáhať hlavne pri vzdialenej diagnostike a starostlivosti o seniorov. „Hlasové technológie dnes používajú i lekári pri zápise dát pacientov do elektronických zdravotných záznamov,“ skonštatoval V. Baker. Podľa neho rozpoznávanie hlasu možno využiť tiež pri vyplňovaní žiadostí o vyšetrenie či zadávaní liekových receptov – a ušetriť tak čas lekára. Je pravdepodobné, že i ďalší dodávatelia zakomponujú hlasovú interakciu do aplikácií pre klinickú sféru a hlas sa tak stane v zdravotnej oblasti štandardom.

Hlasové rozhrania uvoľnia zamestnancom v digitálnej sfére ruky z myši a klávesníc a umožnia nový spôsob interakcie s podnikovými aplikáciami. Ocenia to najmä pracovníci v teréne. „Umožnenie hlasovej interakcie s aplikáciami jednoznačne zvýši digitálnu zručnosť zamestnancov,“ uzavrel V. Baker.

vv
Obrázky: Pixabay

Emotet – ako sa brániť v prvej línii

Emotet je malvér navrhnutý tak, aby sa vyhol detekcii, opevnil sa a ďalej šíril. Ako efektívne bojovať s touto hrozbou?

Vinou jeho častých a nepravidelných aktualizácií, modulárneho i polymorfného dizajnu a schopnosti využívať rad rôznorodých techník na prenikanie sieťou, predstavuje tento softvér pre administrátorov a bezpečnostné nástroje pohyblivý cieľ, ktorý sa navyše neustále mení. Počas svojej päťročnej existencie sa vyvinul z trójskeho koňa, ktorý ticho kradol prístupy k bankovým účtom, do podoby veľmi dômyselnej a široko využívannej platformy na distribúciu ďalších typov malvéru – často opäť bankových „trojanov“.

Obávaná hrozba

Emotet sa šíri na pozadí rozličných spamových kampaní a môže so sebou priniesť akýkoľvek malvér. V tomto roku sa to zatiaľ týka bankových trójskych koní TrickBot a QBot, avšak bol spájaný i so sofistikovaným ransomvérom BitPaymer, ktorý na výkupnom získal šesťmiestnu dolárovú sumu. V júli 2018 vydal americký úrad US-CERT varovanie, kde Emotet opísal ako „...jeden z najdeštruktívnejších a najnákladnejších malvérov, ktoré útočia na verejnú správu. Jeho vlastnosti podobné červom umožňujú rýchle šírenie naprieč sieťou, čo sťažuje boj s touto infekciou. V americkom verejnom sektore dosahovali náklady spojené s riešením jedného bezpečnostného incidentu spôsobeného týmto malvérom výšku až milión dolárov.“

Emotet ostáva extrémne vážnou hrozbou a predstavuje jednu z najnáročnejších výziev, ktorým musia čeliť systémoví administrátori a lovci škodlivého softvéru. Účinne pomôcť v boji s ním môžu típy, ktoré pripravil Peter Mackenzie, malvérový špecialista spoločnosti Sophos.

Zabezpečte všetky svoje stroje

Jedným z najúčinnějších preventívnych krokov je zaistiť, aby sa v rámci vašej podnikovej informačnej architektúry nenachádzali žiadne nezabezpečené počítače. Vždy, keď dôjde k napadnutiu organizácie Emotetom, býva zdrojom infekcie nechránené zariadenie, pripojené do siete. Firmy o ňom často ani nevedia, tobôž že by bolo napadnuté malvérom. Pomocou dostupného nástroja na skenovanie sieťovej infraštruktúry môžete získať zoznam všetkých aktívnych zariadení na sieti a porovnať ho s výstupmi zo svojej bezpečnostnej konzoly. Pokiaľ nájdete akékoľvek neznáme zariadenie, čo najrýchlejšie ho aktualizujte a vybavte najnovším riešením na ochranu koncových bodov.

Emotet je bránou pre ďalší malvér; jeho zablokovanie chráni i pred ostatnými hrozbami.

Nezabúdajte, že i keď sa Emotet spočiatku nachádza iba na nezabezpečených počítačoch, bude sa pokúšať rozšíriť do okolia. A pretože ide o polymorfný malvér, často sa aktualizuje – i niekoľkokrát za deň – a veľmi rýchlo sa mení. Čím dlhšie mu toto dovolíte robiť, tým väčšie bude riziko, že nejaká nová verzia nájde medzeru vo vašej ochrane. Takúto medzeru umožní objaviť napr. nový exploit alebo trebárs mutácia, ktorá Emotet dočasne skryje pred antivírusmi využívajúcimi detekciu pomocou signatúr. S nájdením zdroja nákazy a jej likvidáciou vám pomôžu najmä pokročilé anti-malvérové techniky, ako napr. Deep Learning alebo EDR.

Plátajte často a čo najskôr

Možno sa toto javí ako najstaršia bezpečnostná rada pod slnkom, má však svoje opodstatnenie. Práve v dôsledku

zanedbaných aktualizácií sa ohniská nákazy Emotetom rozrastajú a je stále ťažšie ho zastaviť. Príkladom, ako to celé funguje, môže byť EternalBlue – SMB exploit, ktorý v roku 2017 preslávili ransomvéry WannaCry a NotPetya. A hoci sa to zdá neuveriteľné, navzdory temer dvom rokom od vydania „záplaty“ spoločnosťou Microsoft (MS17-010), ktorá zaistila dostatočnú ochranu, prináša zneužívanie tohto exploitu stále ešte nejaký zisk. Príkladom takéhoto malvéru je TrickBot, ktorý sa najčastejšie šíri práve prostredníctvom Emoteta.

Zablokujte PowerShell

Scenár infekcie často vyzerá takto: užívateľ dostane e-mail s priloženým dokumentom vo Worde, tento dokument otvorí a ľahkovážne povolí spustenie makra. Následne makro vyvolá skript v Powershelli, ktorý Emoteta stiahne do napadnutého počítača.

Je teda jasné, že užívateľ musí urobiť zle hneď niekoľko vecí. Finálna rada by tak mohla znieť: vysvetlite zamestnancom, aby neotvárali podozrivé e-maily a nespúšťali makrá. Netreba však zabúdať, že ide o nikdy sa nekončiaci proces – stačí zlyhať jediný raz. Priamočiarejšie a zo strany administrátorov ľahšie uskutočniteľné opatrenie je zablokovať prístup k Powershellu. Nemusi to byť pre úplne všetkých používateľov, lebo niektorí ho naozaj potrebujú. Dôležité je však povoliť prístup k tomuto nástroju iba v oprávnených prípadoch.

AV

Foto: Pixabay

Bezdrôtová verzia najobľúbenejšej hernej myši

Logitech G prichádza s G502 Light-Speed, bezdrôtovou verziou najobľúbenejšej hernej myši na svete. Vznikla

kombináciou osvedčeného dizajnu, ktorý si získal množstvo priaznivcov, s rýchlou a spoľahlivou technológiou bezdrôtového pripojenia. Pôvodný model bol od základov starostlivo prepracovaný tak, aby si nová G502 zachovala tvar aj funkcie originálu, no zároveň bola o sedem gramov ľahšia a podporovala bezdrôtové technológie LightSpeed a PowerPlay. Inovovaná je mechanická aj elektrická konštrukcia, čím vznikol komplexný systém obsahujúci oceňovanú technológiu a špičkový optický senzor HERO (High Efficiency Rated Optical) 16K.

LD

Fotoaparáty so vstavanou tlačiarňou

Nový produktový rad fotoaparátov Canon typu „všetko v jednom“ stavia na úspechu ľahkej vreckovej fototlačiarne Zoemini, ktorú Canon uviedol vlani a predstavuje perfektného spoločníka pre kreatívnu tvorbu s následnou jednoduchou tlačou fotografií – samolepiek vo formáte 5 × 7,6 cm, nech ste kdekoľvek. Canon Zoemini S je ideálny 8 MPx fotoaparát pre všetkých používateľov, ktorí chcú zachytiť, tlačiť a zdieľať svoje dobrodružstvá, spontánne selfie, fotografie priateľov alebo aj

zábery jedla, vhodné na publikovanie na Instagrame. Pre menej náročných je prravený zjednodušený model Zoemini C s rozlíšením 5 MPx.

VN

MicroSD pamäťové karty

Nová microSD pamäťová karta Kingston High Endurance je špeciálne určená pre aplikácie s veľkým objemom zapisovaných a prepisovaných dát, ako sú bezpečnostné

kamery, kamery do auta alebo akčné kamery. Aplikácie, ktoré vyžadujú intenzívny zápis dát, sú kriticky závislé od vysokej úrovne spoľahlivosti a výkonu pamäťového média. Nová karta má dlhú životnosť, vysokú úložnú kapacitu a zvýšenú odolnosť, čím spĺňa tieto špecifické požiadavky. MicroSD karty Kingston skonštruoval a otestoval na použitie v náročných podmienkach a sú dostatočne odolné, aby ochránili dáta pred extrémnymi teplotami, nárazmi, vodou a röntgenovým žiarením. K dispozícii sú v kapacite 32 až 128 GB.

JR

Ultratenké notebooky

Lenovo predstavilo novú subznačku zameranú na SMB s názvom ThinkBook. Ako prvé boli predstavené ultratenké notebooky s Windows 10 určené špeciálne pre malé a stredné podniky, ktoré preferujú pri kúpe spotrebných notebookov najmä dizajn a výhodnú cenu. Nemôžu však racionalizovať svoj nedostatok rozšírených služieb a záruk, čo sú základné potreby všetkých veľkých podnikov. ThinkBook umožňuje rastúcim firmám udržať si konkurenčnú výhodu v prilákaní dnešných mladých technicko-zdatných manažérov so štýlovo vyzerajúcimi, ale nákladovo efektívnymi zariadeniami. Ultratenké notebooky obsahujú biznis funkcie, ktoré nie sú často súčasťou ich drahších alternatív.

JR

Inšpiratívne tenisky

Počas uplynulých 90 rokov vytvorila spoločnosť Motorola niekoľko mobilných telefónov, ktoré zadefinovali momenty v móde a popkultúre. Dnes sa posúva o krok ďalej a oznamuje nové partnerstvo – so spoločnosťou Puma. Spoločným cieľom bude znovuvytvorenie technológie a športovej módy s exkluzívnou teniskou RS-X. Táto nostalgická kolekcia bude spájať histórie športu, módy, technológie a inovácií – to všetko inšpirované dizajnom mobilných telefónov Motorola. Táto spolupráca má byť oslavou spojenia štýlu a technológií, ktoré sa medzi sebou neustále inšpirujú.

VN

Pod'me niekam do tieňa...

Aká je moderná tieniaca technika roku 2019? Dá sa povedať, že s rozširujúcim sa sortimentom stúpajú aj nároky spotrebiteľov.

Naše letá bývajú čoraz teplejšie. V horúcich dňoch aj lekári odporúčajú zdržiavať sa radšej v tieni. Žiadajú ochranu pred silnými slnečnými lúčmi nám poskytnú rôzne tieniace prvky.

Interiérové žalúzie

Najpredávanejším typom takejto techniky (čo do vyrobeného množstva) sú interiérové žalúzie s hliníkovou lamelou. Keďže boom hromadného vymieňania okien na bytových domoch sa už pomaly končí, postupne sa znižuje aj dopyt po tomto cenovo dostupnom, funkčnom interiérovom tienení. Trh ponúka tiež žalúzie drevené, pričom za drevinu môžeme považovať aj bambus. Tento produkt je žiadaný najmä v interiéroch, ktoré sú vybavené zariadením z prírodných materiálov s prevahou dreva. V minulosti bol žiadaný najmä k dreveným oknám, rovnako ako hliníkové žalúzie s lamelou v imitácii dreva.

Aktuálny trend je však taký, že kresbu okien, ako sú čerešňa, zlatý dub alebo mahagón, nájdete skôr pri plastových oknách ako drevených. Výrobcovia euro okien sa orientujú najmä na moderné sivé odtiene; hitom je farba antracit.

Vonkajšie tienenie

Tmavé farby však priťahujú slnečné lúče, nuž vzniká potreba drahé okná chrániť – najmä ak túžime po domácej pohode. Dosiahnuť potrebný tepelný komfort v domácnosti je však možné iba s použitím vonkajšej tieniacej techniky. V tomto sortimente vedú naše exteriérové žalúzie typu Prominent. Hlavné dôvody sú tri: možnosť regulácie denného osvetlenia, zabránenie nežiaducim pohľadom a jednoduchá údržba. Tieto hlavné benefity chýbajú vonkajším roletám a fasádnym

Interiérové látkové rolety

screenom, ktoré je nevyhnutné kombinovať s interiérovými žalúziami. Spoločným benefitom sú možnosti inteligentného ovládania cez „smart“ zariadenie na diaľku. Ovládaci komfort sa posunul do celkom inej dimenzie, pričom zákazník roku 2019 nemusí investovať do drahých inteligentných systémov. Stačí mu otvorená domáca automatizácia Centro Home, ktorá dokáže komunikovať aj s virtuálnym asistentom.

Látky vo vnútri, pergoly vonku

Tienenie však nemusí pôsobiť iba ako strohá technika. Vďaka móde „obliekania okien“ popustili výrobcovia uzdu fantázii – a na trhu sa objavilo množstvo druhov dekoratívnych textilných roliet. V kombinácii so závesmi pôsobia harmonicky a luxusne. Spoločnosť K-system je jediným výrobcom dekoratívnych látkových roliet na Slovensku. V jej štúdiách tieniacej techniky nájdete aj širokú paletu dekoratívneho textilného tienenia svetových značiek. Ak sa presunieme z interiéru von – na terasu či do záhrady, môžeme v súvislosti s tienením hovoriť o pergolách. Na trhu sú tri základné typy: s výsuvnou textilnou strechou, pevnou sklenenou strechou a so strechou s otáčavými lamelami. Posledný spomenutý umožňuje pomocou motora ovládať mieru prepúšťania vzduchu, preto

Vonkajšie žalúzie

sa označuje aj ako bioklimatická pergola. Medzi našimi zákazníkmi je najobľúbenejšia. Dôvodmi sú kubistický dizajn, široký sortiment doplnkového príslušenstva, nulová údržba, vysoká spoľahlivosť a dlhá životnosť. Obstarávacie náklady nie sú nízke. V porovnaní so zimnou záhradou je však takýto relax na terase cenovo dostupnejší.

Andrea Kúdelová
vedúca divízie obchod a marketing
K-system, s. r. o.
Foto: K-system

Ako izolovať základy

Staviate rodinný dom? Viete, ako správne zaizolovať jeho základy, aby nezatekalo do pivnice?

Už pri plánovaní stavby vyvstáva množstvo súvisiacich otázok: Aké materiály si vybrať? Na čo si dať pri tom pozor? Akým spôsobom ich aplikovať na základovú dosku a múry? Ktoré býva jú najčastejšie chyby a ako sa im vyhnúť? Čo môžeme urobiť svojpomocne a čo radšej zveriť špecializovanej firme?

Šetriť sa nevypláca

Návrh a výber spoľahlivej hydroizolácie sa v súčasnosti značne podceňuje. „Staviteľia rodinných domov si často vyberajú nekvalitné materiály s nedostatočnými parametrami, čo spôsobuje veľké škody na majetku,“ konštatuje Rastislav Šmehyl, obchodný riaditeľ spoločnosti Icopal.

Upozorňuje tiež, že hydroizolácia síce predstavuje len nepatrné percento z celkovej ceny stavby, ale v prípade poruchy sú náklady na jej opravu veľmi vysoké. Niekedy je oprava dokonca nemožná. K izolácii v spodnej časti stavby sa totiž spätne len tak ľahko nedostanete.

Všeobecne platí, že na základoch sa šetriť neoplatí. „Rodiny často investujú veľké peniaze do novej podlahy či kuchynskej linky. Hydroizoláciu základov síce nevidno, ale pred vlhkosťou ochráni aj podlahu, aj nábytok – aj všetko v dome, vrátane členov rodiny,“ dodáva R. Šmehyl.

Vyberajte kvalitu

Správne zvolenou a bezchybne zrealizovanou hydroizoláciou základov domu možno predísť mnohým problémom. Ak sa táto práca zanedbá, hrozí popraskanie základových stien, vzliatie vlhkosti po stenách, vznik plesní, výskyt alergií, mykóz a chronických chorôb dýchacích

ciest. R. Šmehyl obzvlášť varuje pred nebezpečným radónom a nekvalitnými materiálmi: „Pozor si treba dať na lacné, príliš tenké asfaltové pásy, nevhodné na izolovanie spodnej stavby. Mnohé ľahko roztrhnete v ruke a ich krycia asfaltová hmota nemá potrebné kvalitatívne parametre.“

Odporúča používať pásy z asfaltu modifikovaného kaučukom; ich kvalita je – v porovnaní s pásmi z oxidovaného asfaltu – neporovnateľne vyššia a životnosť niekoľkonásobne dlhšia.

OG
Foto: Icopal

Nataľovanie asfaltového pásu na základovú dosku

CONECO 2019

Aktuálne trendy zo stavebníctva, architektúry i dizajnu; materiály a komponenty pre stavbu, rekonštrukciu i zariaďovanie, ale aj stavebné mechanizmy a úžitkové vozidlá – to všetko bolo súčasťou 40. medzinárodného veľtrhu stavebníctva. Konal sa koncom marca v znamení zdravého bývania, úspory energií a dizajnových riešení, predstavil komplexný prierez

materiálmi a komponentmi pre stavbu i rekonštrukciu. Úplnou novinkou bol tzv. modulárny drevozdom – kompletne zariadená drevostavba, vopred zmontovaná vo fabrike. Bolo možné zblízka si prezrieť nielen exteriér, ale aj interiéru a porovnať ho s klasickými murovanými domami. Záujemcovia zároveň mohli s odborníkmi prediskutovať možnosti takýchto stavieb – od návrhu až po realizáciu a zariaďovanie. Odborný program sa zameriaval na aktuálne témy v segmente stavebníctva a trvalej udržateľnosti. Ponuku takmer 450 vystavovateľov zo Slovenska a ďalších siedmich krajín si za štyri dni pozrelo vyše 81-tisíc návštevníkov.

MM

VÝTAHY
výroba, rekonštrukcie, montáž

zeva
s.r.o.

VÝTAHY ZEVA spol. s r.o.
Beckovská 38
821 04 Bratislava 2

tel.: +421 2 4820 8620
fax: +421 2 4820 8623

e-mail: zeva@zeva.sk

www.zeva.sk

- opravy a generálne opravy starých výťahov
- postupná modernizácia starých výťahov, ktorej výsledkom je nový výťah
- výroba, dodávka a montáž nových výťahov
- výroba slovenských elektrokomponentov pre výťahy
- výroba slovenských riadiacich systémov pre výťahy
- držiteľ certifikátu kvality ISO 9001
- firma s 20 ročnou tradíciou

Slovensko nie je pripravené na starnutie obyvateľstva

Tento názor nebol ojedinelý medzi účastníkmi aprílového seminára, ktorý v Bratislave spoločne zorganizovali Zastúpenie Európskej komisie v SR a Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy INEKO.

Kombinácia starnúceho obyvateľstva, ústavných stropov na dôchodkový vek a nižšieho potenciálu rastu zamestnanosti ohrozujú dlhodobú stabilitu verejných financií. Podľa aktuálnych prognóz EK stúpne v SR počet ľudí vo veku 65 rokov a viac (oproti sto ľuďom vo veku 15 – 64 rokov) z 20 v roku 2016 na 60 v roku 2060. To vytvorí finančný tlak na dôchodkový systém, zdravotníctvo aj zariadenia dlhodober starostlivosti o starších a nevládných ľudí. Pre udržateľné verejné financie potrebuje Slovensko – bez ústavných stropov na dôchodkový vek – okamžite prijať opatrenia v objeme 1,09 % HDP, čiže 927 mil. € v cenách roku 2017. Po zavedení stropov môže táto potreba stúpnuť na dvojnásobok.

Týka sa to každého

Väčšina účastníkov seminára považuje za najefektívnejšie riešenie dôsledkov starnutia zvyšovanie produktivity práce. To sa dá dosiahnuť kvalitnou hospodárskou politikou, lepším podnikateľským prostredím a kvalitnejším vzdelávaním. Ďalšími riešeniami sú znižovanie miery náhrady pri starobných dôchodkoch, znižovanie iných výdavkov (mimo dôchodkov) a zvyšovanie zamestnanosti. „Starnutie obyvateľstva sa týka nás všetkých,“ skonštatoval na úvod seminára vedúci Zastúpenia EK na Slovensku Ladislav Miko. „Európska populácia starne. Celkový počet obyvateľov síce vzrastie z 511 miliónov v roku 2016 na 520 miliónov v roku 2070, ale zmení sa veková štruktúra. Počet ľudí vo veku 15 – 64

rokov výrazne klesne – z 333 miliónov v roku 2016 na 292 miliónov v roku 2070,“ podčiarkol.

Dôchodkový systém

Jeho udržateľnosť zavedením novely ústavy o dôchodkových stropoch výrazne klesne. S týmto konštatovaním súhlasí štátny tajomník Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR Ivan Švejna (Most-Híd). Problém vidí aj vo zvýhodňovaní žien pri odchode do dôchodku, keďže je to diskriminačné voči mužom vychovávajúcim deti. Dôsledky novely navrhuje riešiť znížením miery náhrady starobných

Veľké výzvy: stabilizovať dôchodkový systém a dlhodobú starostlivosť o odkázaných.

dôchodkov – teda pomeru výšky priznaného dôchodku a predchádzajúcej mzdy. Podľa poslanca Národnej rady SR ekonóma Eugena Jurzycu (SaS) treba rýchlo prepracovať pravidlá dlhovej brzdy tak, aby zohľadňovali indikátory dlhodober udržateľnosti verejných financií. Inak hrozí, že sa budú beztretnie prijímať ďalšie krátkodobé populárne opatrenia,

ktoré zhoršujú dlhodobú udržateľnosť. Členka Rady pre rozpočtovú zodpovednosť Anetta Čaplánová uviedla, že v dôsledku ústavných stropov na dôchodkový vek sa prehĺbi schodok penzijného systému z 1,1 % na 2,7 % HDP v roku 2067. K tomu treba pripočítať 0,7 % HDP deficit v zdravotníctve a 0,6 % HDP v dlhodober starostlivosti. „To bude mať vplyv na výrazný rast verejného dlhu. Bez kompenzačných opatrení dôjde k prelomeniu hornej hranice dlhovej brzdy už v roku 2039 – čo je o päť rokov skôr ako bez ústavných stropov,“ upozornila. Vedúca sekcie ekonomických analýz Zastúpenia EK v SR Lívia Vašáková uviedla, že Slovensko bude jednou z najrýchlejšie starnúcich ekonomík Únie. „Európska komisia pozitívne hodnotila naviazanie veku odchodu do dôchodku na strednú dĺžku života z roku 2012,“ povedala. „No vo svojej Správe o Slovensku 2019 upozorňuje na dlhodobé riziká udržateľnosti verejných financií v dôsledku rastúcich nákladov na penzie aj zdravotnú starostlivosť. Zastropovanie dôchodkového veku toto riziko ešte zvýši,“ zdôraznila.

Dopady na sociálny systém

Účastníci seminára sa zhodli, že dnešný systém dlhodober starostlivosti nie je postačujúci na riešenie dôsledkov

starnutia obyvateľstva. Podľa väčšiny je potrebné posilniť domácu i ambulantnú starostlivosť, posilniť kapacity zariadení sociálnych služieb a zvýšiť platy opatrovateľského personálu. Dôležité je tiež zlepšiť koordináciu sociálneho a zdravotníckeho systému.

Štátny tajomník Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR Branislav Ondruš (Smer-SD) vyčíslil, že náš trh práce stratí v rokoch 2018 – 2023 zhruba pol milióna pracovníkov – najmä v dôsledku ich odchodu do dôchodku. Avšak zo škôl príde na trh iba 274-tisíc absolventov. To znamená, že takmer polovicu uvoľnených miest sa nepodari nahradiť prirodzeným

Najefektívnejšie riešenie dôsledkov starnutia ľudí je zvyšovanie produktivity práce.

spôsobom. Riešením rastúceho nedostatku pracovníkov je podľa neho robotizácia, migrácia, ale aj celoživotné vzdelávanie a zmena pracovných podmienok v prospech starších ľudí.

Podľa poslanca parlamentu Eduarda Hege-
ra (OLaNO) Slovensko nie je na starnutie obyvateľstva pripravené, zavedenie dôchodkového stropu otvára nožnice vo verejných financiách a zväčšuje diery v dôchodkovom systéme. Hovorí, že nás čakajú roky, kedy budú musieť politici

Zdroj: Rada pre rozpočtovú zodpovednosť

hospodáriť zodpovednejšie a každé euro niekoľkokrát obrátiť. Taktiež si myslí, že bude nevyhnutné prilákať späť Slovákov zo zahraničia. Časť odpovede vidí aj v prarodinnnej politike, ktorá by mala priniesť viaceré pozitívne sociálne vplyvy.

Čísla a názory odborníkov

Expert Inštitútu zamestnanosti Michal Páleník vypočítal, že aby v roku 2035 dostali všetci seniori pomoc, akú si zaslúžia, tak v sektore dlhodobej starostlivosti bude musieť byť 125-tisíc pracovníkov, teda 7 % všetkých zamestnancov SR. „Aby sme dokázali finančne pokryť tento najrýchlejšie rastúci sektor, financovanie musí byť efektívne a transparentné. Jednou z možností je odkázanostný dôchodok,“ navrhol.

Riaditeľ INEKO Peter Golias poukázal na zvyšujúci sa počet čakateľov na umiestnenie v zariadeniach sociálnych služieb: kým ku koncu roka 2014 ich bolo 4 521,

ku koncu roka 2017 ich počet stúpol na 9 586. Problémom sú podľa neho aj nepružná posudková činnosť pri identifikácii ľudí s nárokom na benefity v týchto zariadeniach a tiež zle organizovaná

Prognóza EK: za 40 rokov sa percento ľudí vo veku 65+ zvýši o 40.

následná ošetrovateľská starostlivosť. „Dôsledkom je zvýšené riziko opakovanej hospitalizácie na drahých akútnych lôžkoch a predčasných úmrtí,“ uzavrel. Podľa Eurostatu patrí Slovensko v miere predčasných úmrtí, ktorým by sa dalo vyhnúť včasnou prevenciou alebo kvalitnejším zdravotníctvom, medzi najhoršie štáty v EÚ.

IL
Foto: PPN

Age Management na Slovensku

Termín Age management (manažment veku) označuje spôsob riadenia ľudí s prihliadnutím na ich vek, ktorý zohľadňuje

je jednak priebeh životných etáp človeka na pracovisku, ako aj jeho meniace sa kompetencie, hodnoty, zdravie, postoje a motiváciu. Ide o komplexný pohľad na problematiku riadenia a vzdelávania zamestnancov vo všetkých oblastiach hospodárstva, štátnej a verejnej správy. Projekt Age Management vznikol začiatkom 80. rokov vo Fínsku ako odpoveď

na tamojší demografický vývoj a prudké starnutie populácie. V roku 2010 sa práve v spolupráci s Fínskym inštitútom pracovného zdravia začal realizovať medzinárodný projekt Stratégia Age Managementu v ČR. Významné miesto v ňom má občianske združenie Age Management pod vedením pani Ilony Štorovej.

Vzhľadom na demografický vývoj v SR a ČR sa vytvorila skupina, ktorá navrhla založiť Slovenskú aj Českú asociáciu age managementu (SAAM, ČAAM), aby sa vzájomne inšpirovali a rozvíjali spoluprácu na národnej i medzinárodnej úrovni v oblasti výmeny skúseností a prenosu

dobrej praxe.

V týchto dňoch asociácie pripravujú ďalší ročník česko-slovenskej konferencie Age Management SALON 2019, ktorá sa koná 7. júna 2019 v Bratislave.

Viac na www.agemanagement.sk alebo www.agemanagement-eu.com

IH

Slovensko: 15 rokov v EÚ

Prvého mája oslávila naša krajina 15. výročie svojho vstupu do Európskej únie.

Práve pred toľkými rokmi sa SR stala súčasťou spoločenstva, v ktorom od jeho vytvorenia vládne najdlhšie obdobie mieru v Európe. Stali sme sa rovnocenným partnerom krajín, ktoré dnes spolu s nami tvoria najväčšiu obchodnú veľmoc na svete a zdieľajú spoločné hodnoty – slobodu, demokraciu či solidaritu.

Pohľad z EÚ i SR

„Rozhodnutie prijať v roku 2004 do Únie desať európskych krajín bolo významným historickým momentom. Pristúpenie krajín strednej a východnej Európy a odhodlanosť ich obyvateľov v príprave na toto pristúpenie nám umožnili zosúladiť geografiu nášho kontinentu s jeho dejinami. Aj dnes zostávam horlivým priaznivcom rozšírenia,“ povedal k výročiu predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker.

Za 15 uplynulých rokov sa zlepšilo postavenie i váha Slovenska na medzinárodnej scéne.

Vedúci Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku Ladislav Miko pri tejto príležitosti vyzdvihol: „Za 15 rokov sa Európska únia stala pevnou súčasťou životov nás všetkých. Pozitívne prínosy pocítil na vlastnej koži každý, možno bez toho, aby si to vôbec uvedomil. Čítate zloženie na potravinových obaloch? Reklamujete chybný tovar v dvojročnej záruke? Voláte blízkym počas dovolenky bez strachu z horibilných účtov? Neplatíte za bankové prevody? Študovali ste cez Erasmus – alebo vaše deti či vnúčatá? Ak aspoň raz odpoviete áno, máte minimálne jednu prínosnú skúsenosť. Členstvo v EÚ je pre Slovensko veľkým úspechom a verím, že všetci jeho občania si výhody budú naplno užívať ešte mnoho ďalších rokov.“

Členstvo v číslach

Únia v rámci svojej politiky súdržnosti a od roku 2014 aj v rámci Investičného plánu pre Európu – tzv. Junckerovho plánu, investovala nemalé finančné prostriedky, aby nové členské štáty mohli v raste a príjmoch dosiahnuť priemer EÚ. Tieto investície mali v praxi mimoriadne pozitívny dopad, a to nielen vďaka finančnej podpore EÚ, ale aj snahe samotných členských štátov.

Štrukturálne financovanie z EÚ pokrýva 60 % všetkých verejných investícií na Slovensku. Aké sú konkrétne čísla? Prostriedky z európskych štrukturálnych a investičných fondov pre Slovensko predstavujú 29,5 mld. eur (v rozmedzí rokov 2004 – 2020), z Junckerovho plánu (od roku 2014) je to ďalších 1,2

mld. eur. Európske investície na jedného obyvateľa SR tak dosahujú 2 830 eur. Výsledkom je nesporný rast: veď HDP na obyvateľa vzrástol u nás v období rokov 2003 až 2017 o 94 %! To znamená, že životná úroveň v tomto období sa takmer zdvojnásobila.

Získali sme viac stability, bezpečnosti i priamych zahraničných investícií.

EÚ od roku 2014 rôznymi formami podporila celkom 25 988 našich malých a stredných podnikov, ako aj 949 výskumných a podnikových projektov. Európske štrukturálne financovanie umožnilo tiež

Mladí Európania môžu cestovať po Únii bez obmedzení.

obnoviť 2 248 km cestných komunikácií a 157-tisíc ľuďom získať prístup ku kvalitnejšej vodnej a kanalizačnej sieti.

Voľnosť pohybu

Nie je všetko len o peniazoch – členstvo v EÚ nám prináša aj ďalšie výhody, na prvom mieste otvorené dvere do sveta. Vďaka vstupu do Schengenského priestoru odpadli kontroly na 94 % našich hraníc a uľahčil sa voľný pohyb osôb i tovaru. Fakt, že sme súčasťou EÚ, pomohol Slovensku získať bezvízový styk do absolútnej väčšiny krajín, vrátane USA a Kanady.

Voľný pohyb osôb znamená, že Slováci majú v Európe viac slobody. Môžu voľne cestovať, pracovať, študovať a podnikáť

v celej Európskej únii. Teda na trhu nie s piatimi, ale s 500 miliónmi ľudí. Už nás nerozdeľujú hranice, ale spájajú spoločné záujmy, priateľstvá a hodnoty. Na prácu v Únii nepotrebujeme pracovné povolenie, v zamestnaní máme garantované rovnaké práva ako občania domáceho členského štátu. Navyše vďaka Európskemu preukazu zdravotného poistenia máme aj počas dovolenky či študijného pobytu nárok na potrebnú zdravotnú starostlivosť.

Voľný pohyb po Európe znamená aj možnosť tu študovať. Populárny program Erasmus patrí medzi najúspešnejšie programy EÚ vôbec: za 30 rokov existencie vyslal do sveta vyše deväť miliónov ľudí – nielen študentov, ale aj učiteľov a podnikateľov. Využilo ho aj viac ako 108-tisíc Slovákov. Veľké možnosti zapojiť sa do európskej spolupráce majú aj naše vedecké inštitúcie, univerzity a inovatívne podniky. Spoluprácu miest a regiónov podporuje program Európa pre občanov;

pre umelcov a médiá zasa prináša väčšie možnosti program Kreatívna Európa.

Hmatateľný symbol: euro

Už desať rokov platíme spoločnou európskou menou, ktorá nám priniesla, okrem iného, nižšie náklady na bankové

transakcie a menšiu infláciu. Tú má Slovensko v súčasnosti jednu z najnižších v celej Únii. Vďaka euru je pre Slovákov jednoduchšie cestovať a platiť za tovary i služby vo väčšine členských štátov EÚ. Veľké výhody priniesla spoločná mena aj podnikom: odbúrala kurzové riziká, znížila transakčné náklady, priniesla väčšiu stabilitu a predvídateľnosť. Väčšina nášho zahraničného obchodu sa realizuje práve s krajinami eurozóny. Euro prinieslo Slovensku konkurenčnú výhodu aj v porovnaní s ostatnými krajinami V4. Podľa prieskumov je práve spoločná mena pre ľudí hmatateľným symbolom európskej identity a zjednotenej Európy. Jednotný trh EÚ nám umožňuje bezproblémový export našich výrobkov. Ten sa od nášho vstupu strojnásobil a v súčasnosti tvorí jeden z hlavných pilierov slovenskej ekonomiky. Veď približne 85 % nášho vývozu ide práve na európske trhy. Vstup do EÚ Slovensku tiež pomohol prilákať

V rozpočtovom období 2007 – 2013 vyčerpala SR z európskych štrukturálnych fondov celkom 11,25 mld. €. Postavilo sa z nich 24 priemyselných parkov, 155 km diaľnic a rýchlostných ciest, zmodernizovalo sa 644 km ciest I. triedy, 80 km železníc a vyše 800 škôl, opravilo sa 1 210 km regionálnych ciest II. a III. triedy, zakúpilo sa 67 nových vlakov, 45 električiek pre Bratislavu a 33 pre Košice, 32 vlakových súprav pre prímestskú dopravu a 120 moderných nízkopodlažných trolejbusov, zrekonštruovalo sa 638 sídel verejných priestranstiev, 80 nemocníc a polikliník, 69 zariadení sociálnej starostlivosti a 80 čistiární odpadových vôd, vybudovalo sa 1 673 km kanalizačnej infraštruktúry, vymenilo sa verejné osvetlenie vo viac ako 600 obciach, zrealizovalo sa 126 projektov protipovodňových opatrení a 128 projektov na zníženie znečistenia vzduchu, vytvorilo sa 2 767 vzdelávacích programov, podporilo sa 170 vedeckých inštitúcií a 14 univerzitných parkov a výskumných centier, vyše 2 800 podnikových projektov a 2 737 školiacich pedagogických kurzov.

Rada Európy – aj tu sú si všetci rovní.

investorov: takmer 90 % priamych zahraničných investícií pochádza z krajín Únie. Treba priznať, že zahraničné firmy priniesli so sebou aj špičkové technológie, ktoré nám pomohli podstatne zvýšiť produktivitu práce.

Spotrebiteľské práva

Naše práva ako spotrebiteľov sú v Európskej únii lepšie chránené. Ak predávajúci nedodrží podmienky pri nákupe či cestovaní, máme právo na odškodnenie. V rámci jednotného trhu platí na kúpané výrobky jednotná záruka dva roky; tovar kúpený cez internet môžeme vrátiť do 14 dní. Dajú sa ľahšie porovnávať ceny produktov, predajné zmluvy musia spĺňať európske štandardy. Lepšie sú chránené aj úspory Európanov. Máme tiež lepší systém varovania pred nebezpečnými výrobkami. EÚ priniesla zrušenie roamin-gových poplatkov, zaistila aj nižšie bankové poplatky a poplatky za používanie kreditných kariet.

Máme silnejšiu garanciu dodržiavania základných ľudských práv.

Na úrovni Únie sa našlo aj riešenie problému dvojakej kvality tovaru. Stanovili sa pravidlá, ktoré jasne určujú, že výrobky nemožno predávať vo viacerých členských štátoch s tým, že sú totožné, keď majú výrazne odlišné zloženie alebo vlastnosti. Tieto pravidlá chránia pred nekalými obchodnými praktikami nielen spotrebiteľov, ale aj podniky.

Hospodársky rozmach

Najväčší v našej histórii sme zaznamenali práve po vstupe do Únie. Patríme medzi

Diaľničný úsek Bukov – Svrčinovec bol tiež financovaný z eurofondov.

najrýchlejšie rastúce krajiny zoskupenia a dobiehame tie vyspelejšie. V roku 2004, v čase nášho vstupu, bol slovenský HDP na obyvateľa na úrovni 57 % priemeru EÚ, no v roku 2016 už dosiahol 77 %. Európska podpora nám pomáha zvyšovať hospodársky rast a vytvárať nové pracovné miesta. Napreduje aj životná úroveň obyvateľov, podstatne sa zvýšili mzdy. A čo je ešte dôležitejšie – rastú rýchlejšie ako ceny. To značí, že dnes si môžeme kúpiť z nášho platu viac tovarov a služieb ako pred 15 rokmi.

V súvislosti so vstupom do Únie prijalo Slovensko zásadné politické, ekonomické, sociálne a administratívne reformy, ktoré krajinu zmodernizovali a prispeli k jej rastu. Spoločná európska legislatíva poskytuje Slovákom väčšiu právnu istotu, silnejšiu garanciu dodržiavania základných ľudských práv i dostatočnú ochranu životného prostredia. Vzduch máme čistejší a zlepšila sa aj kvalita vôd. Lepšie sú chránené vzácne biotopy a krajinné územia európskeho významu. Pomáhajú

aj prostriedky určené na pomoc pri prírodných katastrofách, ako boli víchrica v Tatrách v roku 2004 či záplavy v roku 2010. Rozsiahlym škodám predchádzajú aj spolufinancované projekty, ako napr. protipovodňový systém v Bratislave.

O nás – s nami

Vstup do Európskej únie pevne ukotvil Slovensko v rodine vyspelých, moderných a demokratických krajín. Zlepšilo sa jeho postavenie i váha na medzinárodnej scéne. Získalo viac stability a bezpečnosti. Ako plnoprávny partner sa zúčastňuje rozhodovaní o závažných otázkach, ktoré ovplyvňujú vývoj nielen na starom kontinente, ale celom svete.

Členstvo v EÚ nám pomáha v ochrane životného prostredia i spotrebiteľských práv.

Členstvo v EÚ nám prinieslo aj ďalšiu identitu. Okrem toho, že sme Slováci, sme aj Európania – a to nám garantuje nové práva a dáva nové možnosti. Môžeme aktívne vstupovať do tvorby európskych politík; či už účasťou vo voľbách do Európskeho parlamentu, vyjadrením svojho názoru v rôznych konzultáciách, alebo zapojením sa do Európskej občianskej iniciatívy. Slováci tiež môžu vo svete využívať konzulárnu ochranu iných štátov EÚ. To znamená, že ak sa práve nachádzate v krajine, kde Slovensko nemá diplomatické zastúpenie, napr. na Novom Zélande či v Saudskej Arábii, môžete sa kedykoľvek obrátiť na zastupiteľstvá iných členských krajín Únie.

IL

Foto: EC – Audiovisual Service, NDS

V programovom období 2014 – 2020 vyčlenila EK pre Slovensko prostriedky vo výške 15,5 mld. €. Z nich sa až do roku 2023 plánujú pokryť výstupy a podporiť hlavné aktivity z operačných programov: Integrovaná infraštruktúra, Efektívna verejná správa, Životné prostredie, Výskum a inovácie, Ľudské zdroje, Rozvoj vidieka a Integrovaný regionálny operačný program.

doprava doprava
doprava doprava
doprava doprava
doprava **doprava**
doprava doprava
doprava doprava
doprava doprava
doprava doprava
doprava doprava
doprava doprava
doprava doprava
doprava **doprava**
doprava doprava
doprava doprava
doprava doprava

d

doprava

Trezor v Bratislave Inšpirácia z autosalónu	38
Legendárna Oktávia má šesťdesiat rokov	40
Auto, ktoré dokáže „chodiť“	41
Automatizácia logistiky a digitálne dvojča	42
Vietnam: logistický boom	44
Bezpečnosť na cestách EÚ	45
Inteligentné riadenie dopravy Nielen pre veľké mestá	46

SUV aké tu ešte nebolo

Nový kompaktný mestský crossover Lexus UX má celkom odlišný štýl od ostatných. Spája praktickosť SUV a ľahkú ovládateľnosť hatchbacku. Jeho hybridná technológia produkuje najnižšie emisie CO₂ vo svojej triede. Dokáže natiahnuť čas využívania čisto elektrického, maximálne tichého pohonu až na 50 % jazdy v rámci mesta. To sa postará o výraznú úsporu. Pri zrýchlení (za stálej podpory elektromotora) sa zapojí do práce benzínový motor, vďaka čomu si možno užiť radosť z jazdy a pritom mať pod kontrolou aj spotrebu. Auto netreba nikdy dobíjať – funguje na samonabíjacom princípe.

Do modelu sú po prvýkrát zapracované inovácie v oblasti aerodynamiky. Dizajn tvaru vzájomne prepojených zadných LED svetiel evokuje štýlovú „plutvu“, ktorá pri nárazoch bočného vetra dodáva autu citeľne lepšiu stabilitu. Pomáhajú aj špeciálne upravené oblúkové výlis-ky nad kolesami a tiež 17-palcové zliatinové disky.

PT

Volvo Cars v roku 2018

Automobilka dosiahla rekord v oblasti globálneho predaja, keď po prvýkrát prekročila hranicu 600-tisíc predaných vozidiel (konkrétne 642 253). V porovnaní s rokom 2017 to predstavuje nárast o 12,4 %. Ide už o piaty rekordný rok po sebe. Potvrďuje ho silný dopyt v kľúčových regiónoch USA (+20,6 %), Číny (+14,1 %) a Európy (+6,4 %). Skvelé výsledky podporil najmä rad SUV na čele s modelom XC60 (temer 190-tisíc predaných kusov).

Na Slovensku Volvo medziročne narástlo o 29,3 %; celkovo tu predalo 737 nových áut. Prvenstvo si udržala XC60-ka s 227 vozidlami. Druhým najpredávanejším modelom bol XC90 (131) a tretím XC40 (129 kusov).

PŠ

Dizajn, funkčnosť, konektivita

Dobrú kombináciu týchto atribútov prináša Scala – nový člen rodiny Škoda, ktorý sa v apríli dostal na slovenský trh. Model má živý, úsporný motor so zdvihovým objemom 1,0 l a s výkonom 70 kW. K dispozícii sú konfigurátor, umožňujúci vyskladať si nové auto podľa predstáv, a rôzne pakety vo zvýhodnených cenách. Dynamické tvary a ostro rezané línie dodávajú vozidlu emotívny, autentický vzhľad so silnou vlastnou identitou.

Okrem už spomenutého motora sú v ponuke ďalšie dva spaľovacie: s výkonom 85, resp. 110 kW. Všetky obsahujú filter pevných častíc. Fanúšikovia vznetrových motorov si môžu zvoliť 1,6-litrový preplňovaný TDI s výkonom 85 kW. Motorizácie tohto a vyššieho výkonu sa môžu kombinovať so 6-stupňovou manuálnou alebo

7-stupňovou automatickou prevodovkou. Štandardná výbava zahŕňa užitočných asistentov (napr. udržiavania jazdného pruhu, núdzového brzdenia, monitorovania pohybu chodcov); tri stupne výbavy (Active, Ambition, Style) prinášajú ďalšie. Moderný vzhľad auta dopĺňajú integrované najnovšie digitálne technológie.

LKL

Trezor v Bratislave

Návštevníkom májového autosalónu v hlavnom meste SR priniesol Renault unikátny koncept Trezor, ktorým začal nový cyklus vývoja vozidiel automobilky v oblasti dizajnu a inovácií. Štýl vozidla je teplý, zmyselný, na technológiách

poznať francúzsky dotyk. Kabína ponúka priestrannosť a lepšie usporiadanie. Medzi progresívne funkcie patria obrazovka s vysokým rozlíšením, rozpoznávanie smartfónu, pripojenie a celková personalizácia.

Trezor je plne elektrický GT koncept, ktorý ukazuje možnosti elektrickej mobility budúcnosti. Čerpá i zo skúseností šampionátu Formuly E. Akcelerovať na stovku dokáže do štyroch sekúnd. Ponúka tri jazdné režimy: neutral, sport a autonomous. Jednotlivé módy možno aktivovať cez menu Multi-sense.

IO

Zamotá vám hlavu

Na marcovom autosalóne v Ženeve predstavila Dacia limitovanú edíciu Ultimate, v niektorých krajinách (aj u nás) známu pod označením Techroad. K dispozícii je na modeloch Duster, Logan a v rámci celej rodiny Stepway. Opiera sa o vonkajšie (na líniiach karosérie), ako aj vnútorné (na paneloch dverí a výduchoch klimatizácie) červené prvky. Kabína má príjemný vzhľad s odtieňmi svetlej šedej a tmenej červenej, čo príťažlivo kontrastuje s tmavou palubnou doskou.

Vozidlá sú vybavené užitočnými

technológiami, ako sú kamery, zadné parkovacie senzory, automatická klimatizácia, hands-free karta, City Plus Pack (vrátane detekcie mŕtvych bodov) alebo multimediálny systém Media Nav Evolution. Edícia je na objednávku dostupná aj pre slovenského zákazníka.

NK

Autonómne autá prichádzajú

Predpokladá sa ich významný vplyv na zníženie počtu nehôd na cestách, keďže veľká väčšina je spôsobená ľudským faktorom.

Za najvýraznejší prínos tohto typu áut považujú spotrebiteľia zvýšenie mobility starších ľudí. A ktorá krajina je najlepšie pripravená na ich príchod? Už druhý rok za sebou je to Holandsko. Aj tieto zistenia vyplynuli z najnovšieho vydania štúdie Autonomous Vehicles Readiness Index spoločnosti KPMG, medzinárodného špecialistu v oblasti auditu, daní a poradenstva.

Pozitívne vyhladky

Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie zomrelo v roku 2016 na cestách 1,35 milióna ľudí, čo v porovnaní s rokom 2013 predstavuje nárast o 8 % (1,25 mil.). Štúdie naznačujú, že ľudská chyba spôsobuje najmenej 9 z 10 dopravných nehôd.

Prieskum mapoval pripravenosť a otvorenosť 25 krajín na technológiu autonómnych áut. Posudzoval 25 rôznych faktorov v rámci štyroch pilierov: politika a legislatíva; technológia a inovácie; infraštruktúra a prijatie zo strany spotrebiteľa. Piliere mali rôzny počet premenných, avšak skóre v každom z nich bolo škálované na rovnakú maximálnu možnú hodnotu. To znamená, že každý pilier mal pri výpočte celkového skóre rovnakú váhu.

Odstránenie tohto rizika presunom do sektoru autonómnych áut by preto malo priniesť významné zníženie úmrtí na cestách.

Veľké zmeny môžu autonómne vozidlá priniesť do sektoru poisťovníctva. Keďže technológiou riadené autá by mali zapríčiniť menej nehôd, podľa poistnej analýzy spoločnosti KPMG v USA by segment poistenia osobných vozidiel mohol v horizonte najbližších 25 rokov poklesnúť až o 40 %. Predpokladá sa totiž, že počet nehôd na jedno vozidlo by klesol až o 80 %!

Výmena šoférov za softvér

Autonómne mikrobusey už poskytujú služby osobnej dopravy v Nórsku, vo Švédsku alebo Francúzsku. Samojazdiace vozidlá budú pravdepodobne rovnako dôležité pri transformácii verejnej dopravy ako pri segmente osobných automobilov. Obavy však vzbudzuje dopad autonómnych áut na pracovné miesta vodičov, ktoré predstavujú hlavný zdroj príjmu len v rámci EÚ pre 4,8 milióna ľudí.

„Odborníci očakávajú, že výmena profesionálnych šoférov za technológiu bude postupná. Softvér na začiatku prevezme len niektoré prvky jazdy; ľudský faktor bude stále potrebný v prípadoch manévrovania na krátku vzdialenosť,“ vysvetľuje Jozef Geci, líder pre sektor infraštruktúry spoločnosti KPMG na Slovensku.

Klopanie na dvere

V oblasti pripravenosti na autonómne autá je podľa štúdie lídrom po druhýkrát Holandsko, ktoré aktuálne pracuje – v koordinácii so susednými krajinami

– na prijímaní danej technológie v oblasti nákladnej dopravy. So skupinou 100 nákladných áut bez vodiča plánuje začať na hlavných trasách z Amsterdamu do Antverp, resp. z Rotterdamu do Porúria. Singapur, ktorý sa umiestnil na druhej priečke rebríčka, zasa vytvoril pre takéto vozidlá kompletne skúšobné mesto. Je vybavené semaformi, autobusovými zastávkami, mrakodrapmi aj dažďovým strojom, ktorý simuluje mimoriadne vlhké tropické počasie.

Do prieskumu sa v roku 2019 pripojilo päť nových krajín, medzi nimi aj naši susedia z Českej republiky. V najbližších rokoch tu budú postavené nové testovacie stanice autonómnych áut, z ktorých jednu buduje nemecká automobilka BMW v Sokolove. Na projekt vynaloží viac ako 100 miliónov eur; funkčný by mal byť začiatkom budúceho desaťročia.

BD

Foto: AMP

Top 10 poradia

	Krajina	Skóre
1.	Holandsko	25,05
2.	Singapur	24,32
3.	Nórsko	23,75
4.	USA	22,58
5.	Švédsko	22,48
6.	Fínsko	22,28
7.	Veľká Británia	21,58
8.	Nemecko	21,15
9.	Spojené arabské emiráty	20,69
10.	Japonsko	20,53
19.	Česká republika	14,46

Zdroj: KPMG

Legendárna Oktávia má šesťdesiat rokov

Prvé automobily Škoda Octavia zišli z výrobnéj linky v januári 1959. Na obľúbený pôvodný model nadviazala v apríli 1996 novodobá generácia.

Latinský výraz „octavia“ znamená ôsma. Vtedy, pred 60 rokmi, išlo o ôsmy model značky Škoda po druhej svetovej vojne, ale aj o ôsmu pozíciu (od prvého typu z roku 1933) vo vývojovom rade modernej generácie vozidiel s nezávislým zavesením všetkých kolies.

Hlavné parametre

Dvojdvérové automobily Octavia uzreli svetlo sveta v Mladej Boleslavi ešte po boku svojich predchodcov Š 440 a 445. Pod kapotou mali spoľahlivý radový štvortaktný štvorvalec 1,1 l/29,4 kW, ktorý poháňal zadné kolesá štvorstupňovou prevodovkou. Dosahovali najväčšiu rýchlosť 110 km/h a spotrebu na 100 km 7,7 l benzínu.

Okrem atraktívnych tvarov priniesli aj

vyššiu úroveň jazdného komfortu a ovládateľnosti – vďaka vinutým pružinám a skrutnému stabilizátoru prednej nápravy. Počas roka 1959 posilnili ich bezpečnosť účinnejšie asymetrické hlavné svetlomety. V ponuke bol aj typ Octavia Super so silnejším motorom 1,2 l/33 kW. O nový modelový rad našich vozidiel bol vo svete veľký záujem. Československí zákazníci však na kúpu potrebovali zvláštny poukaz. Poslednú Octaviu (konkrétne Super) vyrobili v Mladej Boleslavi 11. apríla 1964. Uvoľnila miesto škodovkám 1000 a 1100 MB.

Varianty prvej Oktávie

Ženevský autosalón 10. marca 1960 bol miestom premiéry športovej verzie Touring Sport s výkonom zvýšeným na 37 kW. Homologizácia FIA pre účasť na súťažiach neupravených cestovných vozidiel otvorila automobilu s rýchlosťou až 130 km/h cestu k úspechom v motoristickom športe. Príkladom je hetrik vo svojej triede na Rallye Monte Carlo 1961 až 1963. 11. septembra 1960 sa v Brne predstavila Octavia Combi s dvojkřídlými, horizontálne členenými piatimi dverami. Auto s kompaktnými vonkajšími rozmermi

4 065 x 1 600 x 1 430 mm ponúkalo (pri obsadení piatimi osobami) batožinový priestor so základnou dĺžkou 965 mm

Pre automobilku Škoda sa Oktávia stala doslova synonymom.

a s objemom 690 l. Po sklopení operadiel zadných sedadiel bolo možné naložiť až 1 050 litrov nákladu. Vozidlo sa vyrábalo v Kvasinách. V roku 1966 išlo až 72 % jeho produkcie na export. Ostatné kombi opustilo výrobný závod 21. decembra 1971.

Návrat po vyše 20 rokoch

V roku 1992, krátko po začlenení škodovky do koncernu Volkswagen, sa začal

Za trinásť rokov (1959 – 1971) sa vyrobilo vyše 360-tisíc vozidiel Škoda Octavia prvej generácie, vrátane 54-tisíc „kombíčok“. Úplne všetky generácie dnes predstavujú takmer 6,5 milióna vyrobených exemplárov.

vývoj úplne nového modelu, ktorý sa vrátil k legendárnemu typovému označeniu. Na novej podvozковой platforme vznikla karoséria s nezameniteľným nadčasovým dizajnom. Liftback Octavia s výklopnými piatimi dverami sa predstavil 4. apríla 1996. Zákazníkov nadchol vysokou úrovňou aktívnej i pasívnej bezpečnosti, ako aj priestorom pre 528 až 1 328 litrov batožiny. V marci 1998 ponuku doplnil ešte priestrannejší karosársky variant Combi,

Okrem ČR sa tieto vozy montujú aj v Číne, Indii, Kazachstane, Rusku a Alžírsku.

o rok neskôr pribudla verzia s pohonom všetkých kolies. Do novembra 2010 vzniklo 970-tisíc liftbackov a viac než 470-tisíc „kombičok“ prvej novodobej generácie Oktávie.

Nasledovalo 1,6 milióna liftbackov a 900-tisíc kombi druhej generácie, ktorá sa vyrábala v rokoch 2004 až 2013. Okrem ešte vyššej užitočnej hodnoty priniesla rad noviniek, napr. zážihové

Prvá generácia Octavie a aktuálny model

motory s priamym vstrekom paliva či samočinnú dvojspojkovú prevodovku DSG. K pilierom súčasnej ponuky patrí tretia generácia, vyrábaná od novembra 2012 a výrazne modernizovaná vo februári 2017. Rozhodlo sa pre ňu už vyše 2,5 milióna zákazníkov.

Svetový bestseller

Octavia si vydobyla na trhu pevné miesto a teší sa popularite nielen doma. Napr. čitatelia nemeckého časopisu Auto Motor und Sport ju zvolili za najlepšie vozidlo svojej triedy za rok 2018 v kategórii importovaných áut – šiestykrát po sebe a siedmy raz celkovo. S vyše 388-tisícami

celosvetovo predaných áut (z toho 58-tisíc v Nemecku) potvrdila Octavia svoju pozíciu bestselleru značky Škoda.

LKL

Foto: Škoda Auto

Robustná a spoľahlivá Octavia sa v roku 1966 stala základom prvého novozélandského vozidla Trekka, vyvinutého v úzkej spolupráci so škodovkou. Základ tvoril skrátený podvozok modelu Super. Obľúbená viacúčelová vozidla SUV značky Škoda.

Užitočná ľahká dodávka

Na aprílovom autosalóne užitočných vozidiel v Birminghame mal svetovú premiéru vysoko výkonný, atraktívny rad kompaktných dodávok Proace City. Vznikol v spolupráci s Groupe PSA a spolu so stredne ťažkým vozidlom Proace a legendárnym pickupom Hilux posilní prítomnosť značky Toyota na európskom trhu. Bude tak konkurovať v segmente, ktorý sa teší stabilnému rastu a do roku 2021 by mal dosiahnuť 900-tisíc predaných kusov ročne.

Proace City spĺňa širokú škálu podnikateľských potrieb a ponúka rozmanité konfigurácie nakladania i sedenia, ako aj výber

hnacích jednotiek. Vyrába sa v dvoch dĺžkach: 4,4 a 4,7 m. Obe je možné kombinovať s tromi prednými sedadlami. Osobná dodávka môže mať päť alebo sedem sedadiel, a to v krátkej aj dlhej verzii. Vďaka svojim rozmerom a usporiadaniu má auto vynikajúcu nosnosť, s maximálnym objemom od 3,3 (krátka) do 4,3 m³ (dlhá verzia s voliteľným systémom inteligentného usporiadania nákladu). Práve táto verzia je jednou z mála vo svojej triede, schopnou pojať dve europalety.

PT

Auto, ktoré dokáže „chodiť“

Pred pár rokmi by sme to považovali za sci-fi, no dnes je to realita. Hyundai na januárovom festivale CES 2019 v Las Vegas ukázal koncept a prototyp „chodiacieho“ vozidla Elevate, ktoré na prvý pohľad viac ako auto pripomína robota alebo transformera. S jeho využitím sa počíta pre veľmi ťažko dostupný terén, kde nemožno použiť klasické auto, ale je potrebné dopraviť sa tam s nákladom.

Cieľovými zákazníkmi by preto mohli byť napr. ozbrojené zložky alebo záchranári, ktorí by sa s týmto „chodítkom“ dostali bližšie a rýchlejšie k zraneným v miestach katastrofy aj s potrebnou technikou (napr. cez trosky budov po zemetrasení, hurikáne či povodni).

Autu údajne neprekážajú ani 1,5-metrové prekážky či rovnako široké diery v zemi. A keď sa opäť dostane na pevnú cestu, sklopí nohy a ďalej môže pokračovať po kolesách. Koncept vytvoril novú kategóriu áut s označením UMV (Ultimate Mobility Vehicle).

JR

Automatizácia logistiky a digitálne dvojča

Táto technológia predstavuje kľúčový nástroj Logistiky 4.0 a vedie nás od simulácie až k inteligentnému riadeniu.

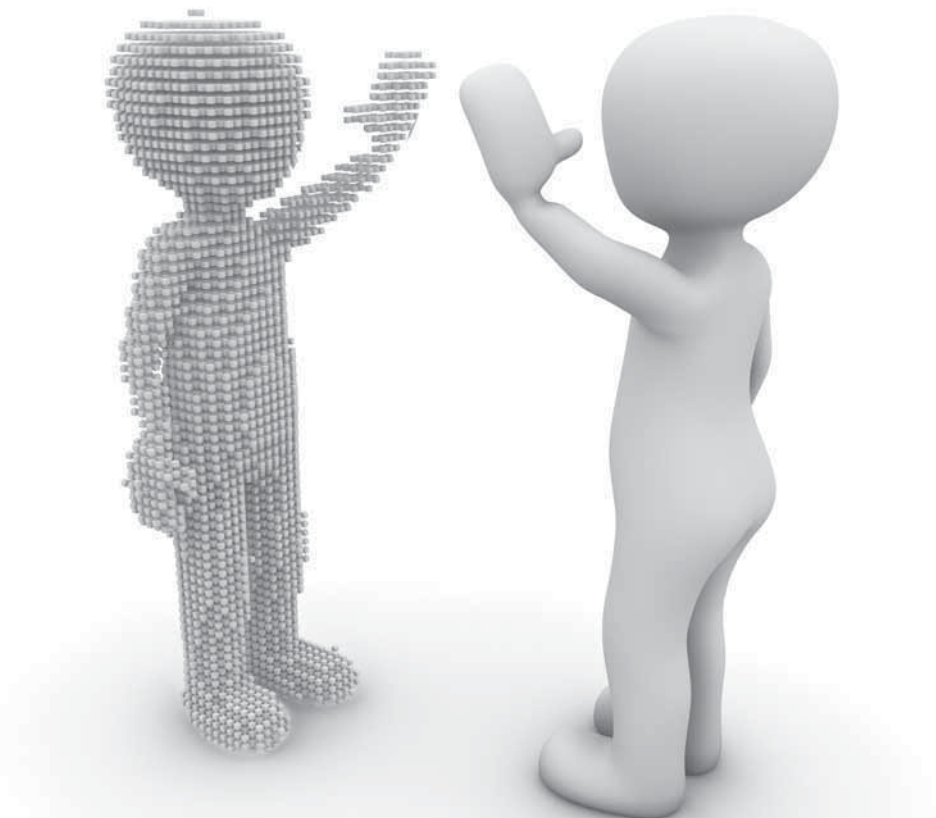
Žijeme vo veľmi rýchlej dobe; máme tu rôzne moderné vznikajúce technológie: 3D tlač, internet vecí (IoT), umelú inteligenciu, autonómnou robotiku... a na druhej strane stimuly, ktoré to všetko poháňajú (podnikateľské predpoklady): otvorené zdroje, crowdfunding, cloudové služby, miniaturizáciu senzorov a predovšetkým obrovskú výpočtovú kapacitu, ktorá nám toto celé umožnila. Adaptačný proces nových technológií bol ešte donedávna pozvoľný, ale dnes je jeho krivka čoraz strmšia. Jednou z nových technológií, ktoré hýbu dobou, je digitálne dvojča (DD).

Od analógového k digitálnemu

Traduje sa, že prvé dvojča použili Američania v programe Apollo. Možno poznáte príbeh trinástky, ktorej posádka sa po nehode ocitla v kritической situácii. Našťastie riadiaci tím letu mal tu na Zemi k dispozícii identickú repliku kozmickej lode.

Kybernetická replika fyzických objektov umožní sledovanie, simulácie i testy možných riešení.

Preto sa dala presne nasimulovať situácia, ktorá nastala niekoľko stotisíc kilometrov ďaleko, a vyskúšať možné postupy záchran. Vďaka tomu dokázal nájsť riešenie, ktoré troch astronautov nakoniec zachránilo. Koncept dvojčafa – už nie analógového, ale digitálneho – NASA využíva i dnes. Konvenčné metódy totiž nestačia náročným požiadavkám projektov súčasnosti.

Túto technológiu v súčasnosti vieme použiť aj v bežnom priemyselnom prostredí. A ona ide naozaj prudko dopredu – dosvedčujú to o. i. čísla zo štúdie spoločnosti Gartner. Napr. 90 % veľkých softvérových firiem uznáva potrebu integrácie funkcionality DD do IoT aplikácií, čo sa do roku 2021 má stať štandardom. Zároveň v horizonte troch rokov bude až 85 % všetkých IoT platforiem disponovať nejakou formou DD.

Virtuálny model

A čo teda to DD je? Vysvetlil by som to na obraze virtuálneho modelu skutočného fyzického objektu – pričom ten model môže byť v 3D alebo len v rámci nejakého informačného prostredia. A slúži na to, aby sme dáta z toho fyzického objektu mohli zbierať a následne ich vedeli buď prezentovať, alebo nejakým iným spôsobom interpretovať. Tým pádom vlastne prepájame fyzický svet s virtuálnym.

Možno je to trochu komplikované na predstavivosť, ale predpokladám tiež, že väčšina z nás beztak už má nejaký profil na Facebooku, Instagrame, LinkedIne – a to je vlastne ono. Robíme fotky, píšeme o mieste, ktoré sme navštívili, o tom, čo sme zjedli, koho sme práve stretli – a tieto informácie v podstate dobrovoľne odovzdávame sociálnej sieti, ktorá ich o nás zbiera.

Len na pobavenie: robila sa štúdia o tom, ako vás Facebook pozná. V podstate stačí, aby ste dali 80 lajkov – a sieť už dokáže vašu osobnosť odhadnúť lepšie ako vaši kolegovia. A keď dáte 300 lajkov, pozná vás lepšie ako váš životný partner... A o tom to je. Stačí šikovný algoritmus, ktorý dokáže zozbierané dáta spracovať a interpretovať.

Praktické využitie

A ako vieme použiť takéto kyberneticko-fyzikálne systémy v priemysle? Pri

prepojení fyzického prostredia podniku s jeho virtuálnou reprezentáciou. Pritom využívame sledovanie fyzických objektov, ako i analýzu a interpretáciu dát. Vďaka tomu môžeme monitorovať aj jednotlivé procesy v reálnom priestore a čase. Výsledok? Vieme digitalizovať materiálové toky. A čo je azda dôležitejšie, to klasické „go and see“ – choď a pozri sa – už stráca opodstatnenie. Nemusíme nikam chodiť, lebo v rámci internetu máme okamžitý prístup k dátam, ktoré sú aj hodne vzdialené od našej kancelárie. Takže to veľmi urýchľuje rozhodovacie procesy na všetkých úrovniach riadenia.

Veľmi dôležitým atribútom je ešte dosledovateľnosť (traceability). Dokážeme nielen zbierať údaje o konkrétnych fyzických objektoch (napr. výrobných a prepravných zariadeniach, procesoch, systémoch, jednotlivých pracovníkoch alebo i celých prostrediach), ale tieto informácie vieme viazať aj na samotný produkt. Výstupom je podrobný digitálny rodňý list výrobku s informáciami o výrobných podmienkach, výsledkoch kontroly kvality, presunoch

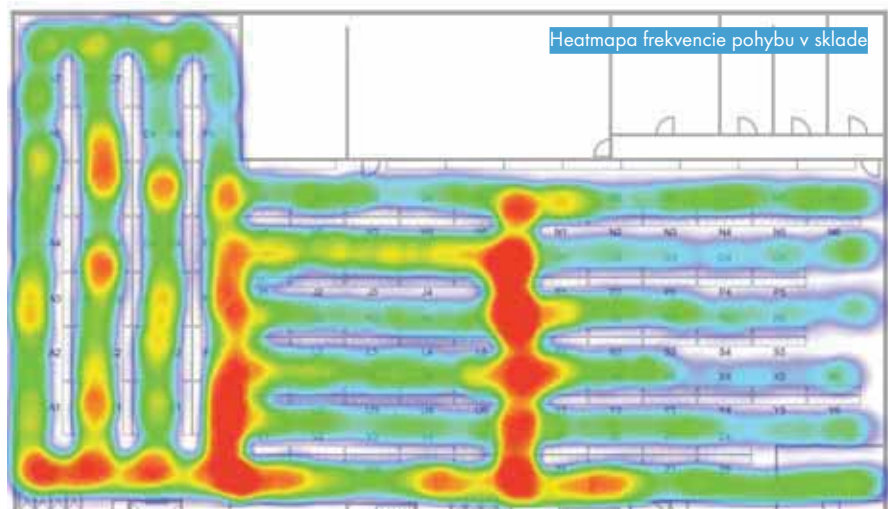
DD patrí k najvplyvnejším disruptívnym technológiám blízkej budúcnosti.

v odberateľsko-dodávateľských kanáloch a podobne. Cestu výrobku vieme v prípade akýchkoľvek problémov dosledovať až na úroveň konkrétneho človeka, čo následne umožňuje prijať príslušné opatrenia. Tým pádom razantne klesá chybovosť.

Ďalšia vec, ktorú vieme robiť, je mapovanie – výsledkom môže byť nejaká heatmapa, ktorá ukáže, kadiaľ v danom priestore chodia ľudia, ako sa pohybujú vozíky s materiálom, kde sú „úzke“ miesta. Aj toto je teda virtuálny model, pri ktorom vieme zozbierať presné údaje v reálnom čase a následne ich nejakým spôsobom interpretovať. A na základe takýchto analýz vieme optimalizovať materiálové toky alebo plánovať zásobovacie cykly. Buď použitím samotných modelov, alebo aj špecifických simulácií či predikcií.

Riadiaci agent

V logistike sa virtuálny model už štandardne používa. My v spoločnosti Anasoft sa snažíme tento rozmer DD rozšíriť do

podoby tzv. riadiaceho agenta. Je to už komponent vyspelejšieho kybernetického systému, ktorý ho prepája so svetom fyzickým v tom, že pre nejaký fyzický objekt pripravuje rad služieb, ktoré rozširujú jeho funkcionality. Ak by jednotlivé zložky konkrétneho systému (napr. vozíky s materiálom) vedeli medzi sebou komunikovať, môžu sa dohodnúť a potom lepšie plniť požadovanú úlohu. Vo vzájomnej komunikácii fyzických subjektov však obvykle bráni práve ich samotná povaha (napr. dorozumievanie hlasom, vizuálna signalizácia ...). Ale pokiaľ tie vozíky budú komunikovať v kybernetickom priestore na úrovni svojich informačných agentov (kde každý zodpovedá jednému vozíku), tak ich reakčná schopnosť na podnety a vplyvy okolitého prostredia je v podstate okamžitá. Výsledkom je rýchla vzájomná interoperabilita, a tak aj lepšie operatívne riadenie. Vieme rýchlo získať spätnú väzbu a hneď reagovať na mimoriadne situácie, ktoré v systéme nastali.

A to celé vedie k dvom veciam: k autonómnemu riadeniu a synchronizácii procesov. DD ako riadiaci agent zabezpečuje autonómne (decentralizované) riadenie činností za účelom dodržania plánovaných cieľov a celkovej efektivity. Jednotliví agenti sa v rámci procesov síce rozhodujú samostatne, ale vzájomná komunikácia umožní ich synchronizáciu. Tá zabezpečí napríklad, aby už neboli výrobné procesy nezávislé od logistických. Aby vo výrobe nevznikali „logistické“ prestoje práve preto, lebo logistika dostala informáciu o tom, čo treba priniesť, o nejakú tú sekundu – dve (v horšom prípade o hodinku – dve) neskôr. A tak cieľ už nie je jednotlivý, ale spoločný.

Kolektívna inteligencia

A celé nás to v konečnom dôsledku vedie k niečomu, čo poznáme ako kolektívnu inteligenciu (KI). V podstate na tom istom princípe fungujú aj prirodzené organizmy a ich spoločenstvá v prírode. Nie som závislý od inteligencie jedného vozíka, ale mám celú flotilu vozíkov. A mám k tomu aj ich inteligentných informačných agentov, ktorí zabezpečujú komunikáciu medzi nimi. Každý jednotlivý agent plní svoju úlohu, ale navzájom sú schopní plniť i „vyšší“ stanovený cieľ – napr. optimálne materiálové toky.

V logistike sa najviac využíva modelovanie materiálových tokov.

Riadenie flotily zásobovacích zariadení už dnes presahuje kognitívne schopnosti človeka. Moderné Smart Industry systémy prichádzajú s riešeniami založenými na technológii KI. Ide napr. o decentralizované multiagentové systémy, umožňujúce pridelovať agentom rôzne roly pre plnenie variabilných úloh a vytvárať tak zložité riadiace schémy s lepšou odozvou na vnútorné faktory i vonkajšie vplyvy. Tieto riešenia už budú založené na distribuovanom riadení a schopné kolektívnej samokonfigurácie.

Peter Bilík,

Smart Industry solution designer

Anasoft Apr, s. r. o.

(z príspevku na fóre Log-In, Bratislava, apríl 2019, medzitulky redakcia)

Obrázky: Pixabay, Anasoft

Budúcnosť: uhlíkovo neutrálné sklady

Prologis, globálny líder v oblasti logistických nehnuteľností, odovzdal v nemeckom Muggenstorne najväčšie distribučné centrum (101-tisíc m²) spoločnosti L'Oréal. To jej umožňuje obsluhovať trhy v Nemecku, Rakúsku a vo Švajčiarsku. Funkčnosť budovy bola prispôbena zákazníkovi tak, aby spĺňala súčasne i budúce logistické štandardy.

Výnimočná je vďaka starostlivému rozvrhnutiu, ktoré zaisťuje jej nepretržitú prevádzku s neutrálnou uhlíkovou stopou. Na prevádzku centra sa využíva udržateľná energia. Dažďová voda zavlažuje zelené plochy, slúži na čistenie hál a splachuje toalety. Budova je obzvlášť dobre izolovaná, vybavená energeticky úsporným LED osvetlením a strešnými solárnymi panelmi s kapacitou až 2 MW. Výstavba zohľadnila aj ráz krajiny a charakteristiku lokality. V spolupráci so zástupcami okolitých obcí boli definované a implementované opatrenia na ochranu vzácnych druhov, najmä

škovránkov, ktoré sa v oblasti prirodzene vyskytujú. Priamo na streche vytvorili 30-tisíc m² chránenej plochy.

Manutan zvýšil tržby

Manutan Slovakia, dodávateľ výrobkov a riešení pre kanceláriu, sklad a dielňu, dosiahol v minulom fiškálnom roku 2018 tržby 2,7 mil. € (medziročne +7 %). Na našom trhu pôsobí od roku 2005 a ponúka tiež produkty v oblasti BOZP a PO, hygieny a upratovania, obalov a obalovej techniky od 250 dodávateľov (významná časť zo SR), vrátane vlastnej privátnej značky. Ponúka napr. optimalizáciu nákupného procesu prepojením svojho e-shopu s nákupným systémom firemného zákazníka.

Patrí do francúzskeho holdingu, ktorý v 17 európskych krajinách zamestnáva 2 200 ľudí a využíva asi 190-tisíc m² skladovacích plôch. Celá skupina vlani dosiahla obrát 740 mil. €.

AD

LK

Vietnam: logistický boom

Francúzska logistická a dopravná spoločnosť FM Logistic položila v apríli základný kameň svojho distribučného centra za 30 mil. USD v Bac Ninh, 20 km od Hanoja. Reaguje tak na rýchlo sa rozvíjajúce požiadavky vietnamského trhu na outsourcing logistiky. V nových priestoroch plánuje zamestnať cca 300 ľudí a poskytnúť 52-tisíc m² skladových priestorov s kapacitou až 70-tisíc paliet. Prvá fáza centra (21 000 m²) má byť dokončená na jar 2020.

Spoločnosť vstúpila na vietnamský trh v auguste 2017. Vlani tu začala, s využitím siete partnerov, poskytovať vnútroštátne prepravné služby. V máji t. r. začala prevádzku v prenajatom sklade (5 600 m²) v An Phu, asi 30 km severne od Ho Či Minovho mesta.

Rozvoj logistiky vo Vietname poháňa rast výroby, miezd i spotreby, mladá populácia a boom predaja cez internet.

EE

Ideálna inšpirácia na fóre Log-In

Už po trinásty raz sa 11. apríla konalo jediné slovenské fórum Log-In, zamerané na inovácie v logistike. V bratislavskom hoteli Double-Tree by Hilton sa takmer

dvom stovkám logistikov opäť predstavili tie najlepšie riešenia z poslednej doby. Prednášky sa venovali napr. využitiu umelej inteligencie v logistike, automatizácii a monitoringu skladov, expedícii tovarov, digitalizácii v Logistike 4.0, telematike. Z panelovej diskusie

o problematike logistiky poslednej míle napr. vyplynulo, že dnes je najväčším trendom e-commerce; e-shopy chcú byť k zákazníkom čo najbližšie, aby dokázali tovar doručiť v čo najkratšom čase.

Obednú prestávku mohli záujemcovia využiť na speed-datingové obchodné stretnutia v rámci sekcie Biz-Log. Ide o tradičné rýchle, riadené stretnutia užívateľov a poskytovateľov logistických služieb. Na odborný program fóra bezprostredne nadviazala novinka – Galavečer logistickej inovácie. Na ňom boli vyhlásení víťazi jednotlivých kategórií prvého ročníka Ocenenia Log-In. Program zakončil

tradičný logistický Business Mixer – večer vo francúzskom štýle s ochutnávkou koňakov, vín i miešaných nápojov. Fórum tak ponúklo ideálne prostredie pre networking.

TH

Foto: ATOZ

Bezpečnosť na cestách EÚ

Od roku 2022 budú v európskych vozidlách povinné nové bezpečnostné technológie. Majú ochrániť nielen osádky, ale i chodcov a cyklistov.

Európsky parlament, Rada a Komisia dosiahli v marci predbežnú politickú dohodu o revidovanom nariadení o všeobecnej bezpečnosti.

Menej nehôd, viac životov

Nové technológie na trhu automobilov môžu prispieť k zníženiu počtu smrteľných nehôd a zranení na našich cestách, z ktorých až 90 % je spôsobených ľudskou chybou. Ešte v máji 2018 Európska komisia (EK) navrhla, aby sa niektoré z týchto bezpečnostných systémov stali pre vozidlá povinnými. Vráťane takých, ktoré znižujú nebezpečný mŕtvly uhol pri nákladných vozidlách a autobusoch alebo ktoré upozornia vodiča v prípade jeho ospalosti či rozptýlenia pozornosti. Zdokonalené bezpečnostné prvky znížia počet havárií, pripravia pôdu pre čoraz viac prepojenú a automatizovanú mobilitu a v konečnom dôsledku posilnia globálnu inováciu a konkurencieschopnosť európskeho automobilového priemyslu.

„Každý rok príde na európskych cestách o život 25 000 ľudí. Veľká väčšina týchto nehôd je spôsobená ľudskou chybou. Môžeme a musíme proti tomu niečo urobiť,“ komentovala veci eurokomisárka pre vnútorný trh, priemysel a podnikanie Elżbieta Bieńkowska. „S novými zdokonalenými bezpečnostnými prvkami, ktoré budú povinné, môžeme dosiahnuť podobné výsledky, ako keď boli po prvýkrát zavedené bezpečnostné pásy. Mnohé z týchto prvkov už existujú, a to najmä v luxusných autách. Teraz zvýšime úroveň bezpečnosti vo všetkých vozidlách a pripravíme pôdu pre prepojenú a automatizovanú mobilitu budúcnosti,“ zdôraznila.

Čo bude povinné

V osobných automobiloch, dodávkach, nákladných vozidlách a autobusoch pôjde o tieto bezpečnostné prvky: varovanie vodiča pred ospalosťou a rozptýlením (napr. používaním smartfónu počas jazdy), systém inteligentného prispôsobenia rýchlosti, bezpečné cúvanie s kamerou alebo snímačmi, zariadenie na záznam údajov o nehodách – tzv. čierna skrinka.

90 % dopravných nehôd spôsobí ľudská chyba.

Pre osobné automobily a dodávky budú povinné: systém na zobrazovanie vybočenia z jazdného pruhu, systém zdokonaleného núdzového brzdenia, zdokonalené bezpečnostné pásy.

Pre nákladné vozidlá a autobusy budú platíť osobitné požiadavky na zlepšenie priamej viditeľnosti a odstránenie mŕtvych uhlov, ako aj systémy vpredu a po bočných stranách vozidla, ktoré rozpoznávajú zraniteľných účastníkov cestnej premávky a upozornia na nich, najmä pri zmene smeru jazdy.

Veľké očakávania

Navrhované opatrenia majú podľa EK pomôcť do roku 2038 zachrániť viac ako 25 000 životov a zabrániť aspoň 140 000 vážnych zranení. To prispeje k dlhodobému cieľu EÚ dosiahnuť do roku 2050 takmer nulový počet smrteľných a vážnych zranení (tzv. vízia nulovej nehodovosti).

Okrem ochrany ľudí na európskych cestách budú zdokonalené bezpečnostné prvky pomáhať vodičom postupne si pri riadení zvykať na nové asistenčné systémy. Zvyšovanie stupňa automatizácie ponúka značný potenciál na kompenzáciu ľudských chýb a nové riešenia v oblasti mobility pre staršie a telesne postihnuté osoby. To všetko by malo posilniť dôveru verejnosti v automatizované vozidlá, čo by podporilo prechod na systémy autonómneho riadenia v doprave.

Nové opatrenia sa stanú povinnými do troch rokov, s výnimkou systému zlepšenia priameho výhľadu pre nákladné vozidlá a autobusy a rozšírenej plochy nárazu hlavy pre osobné automobily a dodávky (uplatnia sa neskôr, pretože si vyžadujú konštrukčné zmeny).

NP

Foto: Pixabay

Inteligentné riadenie dopravy

Pre veľké mestá sa systémy, využívajúce aktuálne dáta o stave na hlavných ťahoch aj vedľajších uliciach, stanú o niekoľko rokov nevyhnutnosťou.

A neplatí to len v prípade obrovských metropol, ale aj pre menšie samosprávy, ktoré sa dennodenne boria s kolónami a zápchami na hlavných dopravných uzloch. Vďaka senzorom, kamerám či dokonca dátam, ktoré zdieľajú vodiči alebo ich automobily, majú totiž k dispozícii dostatok informácií, aby vedeli aktívne a v reálnom čase zasahovať do riadenia dopravy. A zároveň obyvateľov informovať o najlepších spôsoboch, ako sa dostať z bodu A do B. Technológie na to už existujú.

Sto miliónov záznamov denne

Nie je to vymyslený príbeh a výborne ilustruje dnešné možnosti. Predstavte si 100 miliónov záznamov za deň o dopravnej situácii z RFID čipov, senzorov, kamier a ďalších zdrojov, z ktorých mnohé už využívajú technológie internetu vecí. Tieto údaje sa v reálnom čase analyzujú a vyhodnocujú.

Senzory sú vo všetkých prostriedkoch mestskej hromadnej dopravy i v taxíkoch. Samozrejme, staticky dokáže mesto kamerami monitorovať kľúčové dopravné tepny či križovatky. Všetky spolu tvoria sieť viac ako stotisíc inteligentných zdrojov dát.

Netreba zabúdať ani na čipy v kartách, ktoré dopravné podniky vydávajú cestujúcim. Zaznamenané údaje sa automaticky a kontinuálne odosielať do riadiaceho centra. Spolu ide o petabajty dát denne; nevyužívajú sa však len na prijímanie aktuálnych opatrení, ale aj na vytváranie informačnej základne pre sledovanie trendov či prípravu plánov na rozvoj infraštruktúry.

Mestá dokážu pre riadenie dopravy využiť čipy v taxíkoch aj cestovných kartách.

Čo vlastne smart riadenie dopravy dokáže a aké služby poskytuje? V prvom rade je to už spomenutý pohľad na reálnu situáciu v uliciach. Operátori presne vidia, kde sú aké intenzity dopravy (koľko automobilov prejde daným úsekom za 15 minút), akou rýchlosťou sa vozidlá pohybujú, majú prehľad o incidentoch. SAP pre to využíva označenie Traffic Performance Index. Ten vzniká práve analýzou získaných údajov na základe pokročilých algoritmov. Tie sa dokonca učia podľa vývoja ukazovateľov (tzv. strojové učenie) a dokážu tak prispôbovať automatické operácie konkrétnej situácii.

Mapa ukáže, čo sa deje

Operátori všetko vidia na interaktívnej mape. Tá pomocou farieb vyznačuje jednotlivé cesty aj celé oblasti podľa toho, v akom stave je raňajšia zápcha,

a umožňuje tak dynamicky presmerovať dopravné toky na menej vyťažené ulice. Samozrejmosťou sú kamerové záznamy; grafické ukazovatele dopĺňajú možnosti porovnať reálny stav s minulosťou a tak predvídať, ako sa prejazdnosť bude vyvíjať. Alebo plánovať opatrenia pre prípad, že v meste bude futbalový zápas a tisícový dav sa bude snažiť dostať na štadión – a po skončení zápasu zasa domov. Do kalkulácie sa berú napríklad aj informácie o počasi, štatisticky potvrdené vyťaženie konkrétnej ulice či štvrte v daných hodinách dňa atď.

Ak hovoríme o inteligentnom riadení dopravy, je nevyhnutné zapojiť aj samotných obyvateľov mesta. Na to sú ideálne mobilné aplikácie, ktoré v reálnom čase prinášajú používateľovi informácie o situácii na trase, ktorou plánuje cestovať. A sprostredkujú mu aj ideálny cestovný poriadok pre jeho potreby. Takýto systém dnes využíva mesto Nanking v Číne. Aj keď hovoríme o obrovskej aglomerácii, v uliciach ktorej sa pohybuje 10-tisíc taxíkov, 7-tisíc autobusov a milión súkromných automobilov, podobné inteligentné riadenie dopravy je aktuálne aj v oveľa menších sídlach. Okrem úspory času, zlepšenia komfortu obyvateľov a ochrany životného prostredia šetrí podobné systémy aj obrovské finančné náklady. A to nielen v súčasnosti, ale predovšetkým pri plánovaní budúcich opatrení a výstavby smerujúcej k rozvoju dopravnej siete miest a ich okolia.

Jozef Šuran, solution architekt

SAP Slovensko

Foto: archív SAP

služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby

S

služby

Výhody „single“ dovolenky	48
Cyklistické leto v Štajersku	49
Na cesty sa poistíte Dovolenku vám môže predražiť aj stratená batožina	50
Južné Čechy pohodové	51
Obchodníci sa pripravujú ... na obmedzenia výroby plastov	52
DPH z online predaja	53
Vzťahy so zákazníkmi v digitálnom svete	56

Výhody „single“ dovolenky

Sólo cestovanie je najnovším európskym módnym trendom a v kurze začína byť aj u nás.

Podľa psychológov majú samostatne žijúci ľudia väčšiu potrebu sledovať aktuálne trendy. V poslednom čase častejšie sami cestujú za novými zážitkami – aj do zahraničia. Viacero odborníkov tvrdí, že dovolenka osamote navyše prispieva k rýchlejšej psychickej regenerácii.

Každá piata domácnosť...

Ľudia bez detí i partnera (tzv. singles) predstavujú v súčasnosti na Slovensku podľa údajov Eurostatu 22 % z celkového počtu domácností. Patria medzi nich hlavne tí, ktorí chcú byť nezávislí a tento spôsob života im prináša výhody v mnohých smeroch.

„Väčšinou si pochvaľujú slobodu a s ňou spojenú menšiu mieru stresu pri voľnočasovom rozhodovaní. Nemusia sa nikomu prispôbovať, orientujú sa iba podľa svojich potrieb,“ vysvetľuje psychológ Tomáš Morávek. „Sú otvorenejší novým výzvam i zážitkom. Z hľadiska hodnôt a životného štýlu u nich nachádzame väčšiu potrebu poznávať a žiť podľa najnovších trendov, čo sa prejavuje napríklad vo svete módy a stravovania,“ dopĺňa s tým, že výnimkou nie je ani intenzívnejšia chuť objavovať neznáme miesta a pri cestovaní si užívať samotu.

Žien je dvakrát viac

Podľa Terezy Pickovej, výkonnej riaditeľky Asociácie českých cestovných kancelárií a agentúr (združuje viac ako 250 subjektov), trend sólo dovoleniek v posledných rokoch v Európe stúpa. „Za týmto nárastom je niekoľko faktorov, napríklad ľahšia orientácia počas ciest vďaka dostupným cestovným aplikáciám, spoločne s rozširujúcim sa Wi-Fi pokrytím,“ vysvetľuje. Zvyšujúci sa záujem z radov singles potvrdzujú aj štatistiky cestovnej agentúry Invia, ktorá na Slovensku predáva najviac online pobytov. „V porovnaní s rokom 2016 sme pri zájazdoch pre jednu osobu zaznamenali vlni nárast o vyše 45 %.

V minulom roku sa do zahraničia takto vydalo celkom 667 našich klientov. Najčastejšie mierili do Egypta, Tuniska, Turecka a Grécka a preferovali osemdňové pobyty so stravovaním all inclusive,“ informuje hovorkyňa agentúry Andrea

Ak cestujete sólo, nemusíte sa nikomu prispôbovať a nemáte skoro žiadne povinnosti.

Řezníčková. Podľa jej slov pri sólo zájazdoch tvoria 66 % kupujúcich ženy vo veku 25 až 40 rokov. Nejde však vždy o ľudí bez partnera či partnerky. Jednoducho radšej idú na dovolenku sami – načerpať nové sily práve takýmto spôsobom.

Samota prospieva

Cestovanie osamote môže byť veľmi prospešné pre relaxáciu a sebaopoznanie. „Ak je niekto na dovolenke sám, nie je viazaný takmer žiadnymi povinnosťami. Na utriedenie myšlienok mu väčšinou stačí pár dní. Pobyt osamote vytvára ideálny priestor pre meditatívny alebo životný odstup od každodenných problémov,“ zdôrazňuje T. Morávek. Podľa neho odchádzajú ľudia do zahraničia samostatne aj pri dôležitých životných udalostiach a pri potrebe byť „sami so sebou“. „Ak to životná situácia dovoľí, takýto postup môžeme len odporučiť,“ dodáva.

T. Picková zasa pripomína, že cestovatelia takéto pobyty často využívajú na nadväzovanie kontaktov, priateľstiev a spoznávanie nových ľudí.

Rajom pre singles je Ibiza

Krajín, kde človek môže osamote relaxovať, dobiť batérie či zoznámiť sa, je mnoho. Obľúbeným miestom singles je napr. španielska Ibiza. Ponúka nielen príjemné stredomorské podnebie, panenskú prírodu či nádherné piesočné pláže, ale aj najväčšie diskotéky v Európe. Vďaka nim na ostrov každoročne zamieria tisíce prevažne mladších ľudí – s cieľom užiť si zábavu a zoznámiť sa. Naopak, na pokoj a očistu tela i duše sú ako stvorené ázijské krajiny. Napr. v Thajsku nájdú turisti, okrem skvelého servisu v hotelových komplexoch, možnosť relaxu vďaka celosvetovo známym masážam či ponoru svojej mysle do meditácie.

Veľmi dobrým tipom pre „sólistov“ môže byť plavba na zaoceánskej lodi. „Je to druh dovolenky, ktorý kombinuje pobyt pri mori s návštevou zaujímavých miest. Samotná loď poskytuje pohodlie a možnosť rôznych aktivít,“ uzatvára A. Řezníčková s tým, že cestujúcim je tu k dispozícii viacero typov reštaurácií a barov, ďalej kino, kasíno, posilňovňa, sauna, masáže a kozmetické salóny, obchody a mnoho ďalšieho.

JN

Foto: Pixabay

Hunguest Hotel Bál Resort:

hotel štyroch ročných období

Poskytuje nádhernú panorámu Balatonu, ale aj krásny pohľad na neďaleké mestá Tihany a Veszprém a ich atmosféru.

Okrem toho po celý rok ponúka zaručený gastronomický zážitok a výborné balatonské vína.

Wellness & Spa

Hotel poskytuje služby krásy a relaxácie na ploche 500 m². Má 25-metrový krytý plavecký bazén, vo wellnessovej časti vírivku, Kneippov bazén, parný kúpeľ a infrasaunu, studený ponorný bazén a relaxačnú miestnosť. Spa & beauty salón ponúka dáмам túžiacim po krásnej rozmanitosti masáže, kozmetické ošetrenia, manikúru a pedikúru.

Šport

Letný Balaton ponúka množstvo vodných športov a nespočetné možnosti aktívneho oddychu. Ani počas chladnejšieho obdobia sa hostia nemusia obávať, pretože posilňovňa, aerobiková miestnosť a squashové ihrisko sú k dispozícii po celý rok. Je aj možnosť zapožičania bicyklov.

Konferencie

Hotel disponuje menšími i väčšími (až pre 500 osôb) miestnosťami na usporiadanie konferencií, príp. tréningov. Sky Lounge & Board Room je jedinečný na celom Balatone, s krásnym panoramatickým výhľadom na jazero. Nájdete tu aj menšiu konferenčnú miestnosť, vhodnú na organizovanie VIP stretnutí, exkluzívnych recepcií či ochutnávok vín.

Príďte k nám, staňte sa našimi hosťami a užite si slnečné lúče pri Balatone!

DL

Foto: HH

Rozlúčka s letom v Bál Resorte

29. 8. – 1. 9. 2019

(polpenzia, wellness ostrov bez obmedzenia, balatonská pláž, welcome drink, 2x denne zapožičanie bicykla, 1x 20 min. vital masáž, 10 % zľava za konzumáciu nápojov)

Skvelá cena so skvelou ponukou už od 55€ / osoba/noc *

Hunguest Hotel Bál Resort

H-8220 Balatonalmádi, Bajcsy – Zsilinszky

u. 14, Tel.: +36 (88) 620 650

E-mail: sales3@hotelbalresort.hunguesthotels.hu

*ceny sa menia s ohľadom na obsadenosť

Cyklistické leto v Štajersku

Každý druhý Rakúšan aktívne a pravidelne bicykuje – ved' ročne sa tu predá približne 400-tisíc bicyklov.

V rebríčku vedú horské, nasledujú mestské a trekové bicykle. Záujem je aj o trendové e-biky. Najobľúbenejším cieľom tejto športovej aktivity sú vo všetkých vekových skupinách výlety do prírody (54 %). Osobitne v tomto smere má čo ponúknuť spolková krajina Štajersko. Cyklistické leto 2019 sa tu bude niesť v znamení nových rodinných chodníkov, ďalších trás pre športových horských cyklistov a výstav povedľa cyklotrás.

Vínna krajina

Táto cyklotrasa (402 km) vás zavedie do štajerskej vinohradníckej oblasti. Jej osem etáp spája všetko, čo patrí ku krásnemu životu na východe, juhu a západe

Štajerska. Záhrady a riečne oblasti, kúpele a kultúrne poklady, historická a súčasná architektúra, živé mestá a zasnené dediny. Medzi nimi vynikajúce vinárne a vinohrady, ocenené reštaurácie, dedinské pohostinstvá a lokálne manufaktúry, ktoré sa dobrými chuťovkami postarajú o gurmánske prekvapenia.

Na cyklotrase využijete novú kartu GenussCard pre tri regióny. Od 1. marca do 31. októbra možno objavovať 247 výletných cieľov; k dispozícii je 163 ubytovacích zariadení. V štajerských hoteloch sa dá prostredníctvom 17 e-bike boxov rezervovať kvalitný, udržiavaný, športový i mestský, celoodpružený elektrický bicykel, na ktorom môžete vyraziť na cesty.

Horská cyklistika

Tento športový trend je na vzostupe, pričom naďalej vedú e-biky. V regióne Schladming-Dachstein sa tohtoročná letná ponuka výrazne rozšírila – najmä

o Reiteralm a Hauser Kaibling. V prvom stredisku vytvorili celkovo 15 km nových trás: dve modré (ľahké) a dve červené (stredne ťažké). Výškový rozdiel je 700 m. Vlni tu otvorili najväčšie cyklistické ihrisko v Rakúsku, dlhé 600 m. Na úsekoch s rôznou náročnosťou sa deti môžu hravo naučiť jazdiť na horskom bicykli. V stredisku Hauser Kaibling si na svoje prídu i zážitkoví cyklisti. Štyri trasy (spolu 150 km) nadchnú najmä milovníkov dlhších výletov. Vďaka kvalitnej požičovni a bezplatným nabíjacím stanicám je tu veľmi dobrá cyklistická infraštruktúra.

JP

Foto: © Steiermark Tourismus/Thorsten Brönnner

Na cesty sa poistite

Dovolenku vám môže predražiť nielen choroba, ale aj stratený či poškodený kufor.

Na bratislavskom Letisku M. R. Štefánika sa batožina stráca ojedinele, takmer všetka sa však vďaka monitorovaciemu systému World Tracer Management nájde do niekoľkých hodín. K častejším stratám dochádza najmä na väčších letiskách a pri viacerých prestupných či nadväzných letoch. Žiaľ, zriedkavé nie sú ani prípady poškodenia a krádeže batožiny – tak počas leteckej, ako aj individuálnej prepravy v zahraničí. Stratená, poškodená či ukradnutá batožina môže navýšiť dovolenkové náklady o stovky eur.

Koľko a za čo

„Naša asistenčná spoločnosť Europ Assistance ročne eviduje približne 430 prípadov stratenej alebo poškodenej batožiny. Priemerná výška nákladov, ktoré klientom vznikli v súvislosti s kúpou nového kufra alebo so zakúpením nevyhnutných vecí potrebných do času, kým sa k svojej stratenej batožine dostali, presiahla 200 eur,“ uvádza riaditeľ úseku tvorby produktov a podpory predaja Poštovej poisťovne Ondrej Reichbauer. Tieto prípady tvorili takmer 6,5 % všetkých poistných udalostí nahlásených asistenčnej spoločnosti v súvislosti s cestovným poistením. V rámci poistenia batožiny má klient kryté veci bežnej osobnej potreby, ktoré si vzal na cestu, prípadne si ich počas cesty preukázateľne zaobstaral. Ide napr. o ošatenie, obuv, hygienické potreby a kufre. „Poistné plnenie mu bude vyplatené v prípade odcudzenia, straty, poškodenia alebo zničenia týchto vecí – pokiaľ je škoda spôsobená krádežou, pri dopravnej nehode, na veciach odovzdaných pri preprave dopravcovi alebo v dôsledku živelného pohromy,“ spresňuje O. Reichbauer. Poistenie batožiny sa vzťahuje aj na krádež vlámaním do auta, strešného boxu na vozidle alebo do pevného privesu, akým je napr. obytný karavan.

Choroby a úrazy na cestách

Aj obyčajný zápal hrdla, ucha či tráviace problémy môžu premeniť (i lacnú) dovolenku na luxusný pobyt. Práve črevné ťažkosti trápili vlni výletníkov zo Slovenska a z Českej republiky najčastejšie. Ošetrovanie s tým spojené stojí priemerne okolo 200 eur. Lacnou záležitosťou nie je ani boľavý zub, ktorý nás na dovolenke v zahraničí môže v priemere vyjsť ešte o 10 eur viac. Priemerná cena za liečbu horných dýchacích ciest sa pohybuje na úrovni okolo 260 eur. Medzi menej časté, ale zato najdrahšie dovolenkové ochorenia, patria urologické problémy – náklady na pobyt v cudzine predrazia približne o 600 eur. Úrazy a zlomeniny počas letného oddychu sú tiež finančne náročné a rátať sa v tisícok eur. Napr. zlomená dolná končatina môže vyjsť aj na 2 400 eur. Najčastejšie poistné udalosti súvisiace s chorobou či úrazom na dovolenke sú hlásené z Grécka, Chorvátska, Bulharska, Turecka a Talianska. „Medzi najdrahšie, ktoré zaznamenal Europ Assistance, patrí jednoznačne úraz kolena v USA, ošetrovanie ktorého stálo klienta viac ako 140-tisíc eur,“ hovorí O. Reichbauer. Za

zápal slepého čreva v tej istej destinácii bol napr. vystavený účet vo výške takmer 62-tisíc eur.

Cestovné poistenie

Najlepším spôsobom, ako sa vyhnúť vysokým nákladom na ošetrovanie a hospitalizáciu na cestách, je pred cestou sa poistiť. Na základe Európskeho preukazu zdravotného poistenia vás síce ošetrí v krajinách Európskej únie, ďalej v Srbsku, Lichtenštajnsku, Nórsku, vo Švajčiarsku i na Islande, ale nevyhnete sa doplatkom za ošetrovanie, hospitalizáciu alebo lieky, ktoré sa môžu vyšplhať poriadne vysoko. Komerčné cestovné poistenie vám zabezpečí, že výdavky spojené s liečbou nebudete musieť hradíť z vlastného vrecka. Zaplatí ich za vás poisťovňa, a to až do výšky poistnej sumy uvedenej v zmluve. Základný balík zväčša zahŕňa poistenie liečebných nákladov, teda nákladov na ošetrovanie v dôsledku úrazu alebo náhleho ochorenia, ďalej na hospitalizáciu, lieky, nevyhnutnú diagnostiku, prípadne aj operáciu, prevoz späť na Slovensko a iné potrebné úkony.

EP

Foto: Pixabay

Južné Čechy pohodové

Tak sa nazýva projekt, ktorý je tento rok hlavnou témou turistickej ponuky pre návštevníkov regiónu.

„Hosťom z domova i zo zahraničia ním chceme pripomenúť, že náš región je predovšetkým synonymom pohody a relaxu,“ uviedol riaditeľ Juhočeskej centrály cestovného ruchu Jaromír Polášek. „Ponúka veľké množstvo historických pamiatok, krásnu prírodu, ale i pestrý výber kultúrneho využitia či možností aktívneho odpoczynku,“ dodal.

Pestrá ponuka programov

... bude zameraná na celé spektrum návštevníkov. Od jednotlivcov a párov, túžiacich objavovať nové lokality a zážitky, či len hľadajúcich pokoj a relax, cez rodiny s deťmi, aktívne skupiny bažiacie po adrenalíne, milovníkov prírody a pamiatok až po seniorov. Projekt pohodovej dovolenky vychádza zo širokého spektra možností, ktoré južné Čechy poskytujú

– nech už chcete tráviť voľný čas aktívne alebo trebárs iba ležosiť. Návštevníci sa môžu tešiť na tradičnú ponuku pamiatok, kultúry, juhočeskej gastronómie, nespočetné množstvo tipov na rodinnú alebo aktívnu dovolenku a relaxáciu v juhočeských kúpeľoch.

Región ponúka množstvo pamiatok, krásnu prírodu, kultúru i chutnú kuchyňu.

Pripravených je však i niekoľko novíniiek, napr. ponuka tradičných výrobkov a produktov pochádzajúcich z tohto regiónu. Organizátori majú zaujímavé tipy aj pre tých, ktorých láka pobyt na vidieku. Na peších turistov cieľia novo vyznačené diaľkové trasy, spájajúce južné Čechy s Plzenským krajom. Cyklisti môžu spoznávať krajinu pozdĺž bývalej železnej opony. Nesmieme zabudnúť na „Pivné cesty“, mapujúce v šiestich trasách regionálne pivovary. Na svoje si prídu i vyznávači poľovníctva či rybárstva.

Fenomén Vltava

Jedným z kľúčových tém tohto roku bude spoločný projekt Juho- a Stredočeského kraja propagujúci možnosti turizmu v okolí rieky i priamo na nej. „Vltavu chceme poňať ako produkt cestovného ruchu nadregionálneho významu. Poskytuje nepreberné množstvo toho, čo turisti na nej a pozdĺž nej môžu zažiť. Projekt by mal ponuku v tomto smere komplexne predstaviť,“ poznamenal J. Polášek.

MB

Foto: JCCR

Samsonova fontána v centre Českých Budějovic

■ naša anketa

Téma: goodwill

1 Aký význam pripisujete goodwillu firmy? Je dnes dôležitejší ako v minulosti?

2 Ako budujete goodwill vašej spoločnosti?

Andrea Petriková
Manager
Hotel Crystall

1 Pojem goodwill sa v súčasnosti stáva jedným z najviac diskutovaných javov aj v hotelovom sektore.

V dnešnej dobe, keď je konkurenčné prostredie oveľa rozsiahlejšie než pred mnohými rokmi, je samozrejme, že každá úspešná firma sa snaží byť lepšia v porovnaní s konkurenciou. Pojem goodwill charakterizuje aj postavenie firmy vo vzťahu ku konkurencii, pričom sa berú do úvahy aj pozícia na trhu, kvalita poskytovaných služieb, samotná povest firmy. Ide teda o výsledok poskytovania dobrých a kvalitných služieb alebo produktov, ktoré sa následne dostanú do povedomia zákazníkov. Vzhľadom na to, že sme novotvorený hotel, o to viac si uvedomujeme, že dobrý goodwill sa v dnešnom konkurenčnom prostredí nebuduje ľahko.

2 Ako uvádzajú mnohé literatúry, budovanie goodwillu je vo firme dlhodobou záležitosťou.

Keďže na trhu pôsobíme relatívne krátko, jedným z našich cieľov je v prvom rade zamerať sa na zákazníka a poskytnúť mu takú kvalitu služieb, aby sa u nás cítil dobre a spokojne a, samozrejme, aby sa k nám v budúcnosti vrátil. Postupne sa snažíme získavať si aj vernostnú klientelu pomocou zapojenia sa do vernostného programu. Aj táto možnosť už priniesla hotelu „prvé ovocie“. Je to pre nás akási spätná väzba od zákazníkov, ktorá nás motivuje a posúva vpred. Množstvo úsilia, okrem spomínanej kvality služieb, venujeme aj podpore zamestnancov, ktorí taktiež vo veľkej miere prispievajú k budovaniu goodwillu v našej spoločnosti.

Obchodníci sa pripravujú

Smernica EÚ o zákaze jednorazových plastových výrobkov a pripravované zálohovanie PET fliaš a plechoviek u nás sú impulzom ku konkrétnym opatreniam obchodu.

Pamätáte si ešte korkové zátky na šumivých vínach značky Hubert? Výrobca zo Sereďe sa v nasledujúcich mesiacoch vráti k prírodným materiálom, idúc tak nad rámec nedávno prijatej európskej smernice.

Súmrak jednorazových plastov

Podobné opatrenia chystá prevažná väčšina našich obchodných spoločností. Najväčší slovenský reťazec COOP Jednota vo svojich predajniach práve nahrádza tyčinky do uší, slamky a plastový riad vlastných značiek výrobkami šetrnejšími k životnému prostrediu. Už dávnejšie vyradil klasické „igelitky“ a nahradil ich taškami z rozložiteľných materiálov. Ďalší reťazec, CBA, tiež ukončil nákup celého radu jednorazových plastových výrobkov a plánuje len ich dopredaj. Prakticky všetci členovia Zväzu obchodu SR sa intenzívne pripravujú na podmienky nových právnych predpisov ohľadom používania jednorazových výrobkov z plastov (príbory, tanieri, slamky, tyčinky do uší, miešadlá na nápoje, paličky k balónom, nádoby na potraviny a poháre z expandovaného polystyrénu) na európskej aj národnej úrovni.

Nápojové obaly

O ich počte na slovenskom trhu – a teda o veľkosti úlohy, ktorú by obchodníci mali prípadným zálohovaním riešiť – informuje maloobchodný audit spoločnosti Nielsen. Počet predaných kusov plastových fliaš vo vybraných nápojových kategóriách (minerálne a stolové vody, malinovsky, pivo a radlery, džúsy, ľadové čaje, sirupy a energetické nápoje) dosiahol v maloobchode za 12 sledovaných mesiacov

(apríl 2018 až marec 2019) 570 miliónov kusov.

Jana Magicová z auditnej spoločnosti spresňuje: „Pre ilustráciu si predstavme spotrebu na jedného Slováka, ktorá sa dostala cez hranicu 100 fliaš ročne. Celkový počet predaných kusov nápojov v malo

Niektorí obchodníci idú aj nad rámec smernice EÚ o zákaze jednorazových plastov.

obchode medziročne narástol o viac ako 5 %, plastové balenia rástli pomalším tempom – o necelých 3 %. Rýchlejšie ako PET fľaše rástli plechovky, ktoré posilnili svoje postavenie vo všetkých kategóriách, najvýraznejšie pri pivách, radleroch a energetických nápojoch.“ Plastové balenia sú najvýznamnejšie v kategórii minerálnych a stolových vôd, kde majú takmer 100-percentný podiel. Pri limonádach a ľadových čajoch tvoria približne 90 %. Naopak, drvivá väčšina energetických nápojov (viac ako 90 %) sa

predáva v plechovkách. Vysoký podiel – takmer dve tretiny – je tiež v sortimente piva a radlerov. A aký je trend predajov v skle? J. Magicová: „V najväčšej kategórii piva a radlerov, kde tvorí viac ako štvrtinu predaných kusov, počet medziročne poklesol. Naopak, mierny nárast zaznamenalo sklo v džúsoch a sirupoch, kde je však podiel sklenených balení oveľa nižší ako pri pive.“

Obchod kladie otázky

Ako upozorňuje viceprezident organizácie obchodníkov Pavol Konštiak, napriek vysokej miere deklarovanej ochoty prijať systém zálohovania nápojových obalov nie je zatiaľ slovenský spotrebiteľ dostatočne informovaný o tom, čo takýto systém bude vyžadovať a koľko bude stáť.

Michal Sebiň, predseda environmentálnej sekcie zväzu, zasa poukazuje na vplyv zálohovania PET fliaš a plechoviek na existujúci systém triedeného zberu, ktorý sa od roku 2001 budoval z prostriedkov výrobcov a dovozcov. Stratu v systéme tu odhadol na približne štyri milióny eur ročne. Skonštatoval, že to, samozrejme, budú musieť uhradiť výrobcovia ostatných druhov plastov a kovových obalov – čo sa v praxi prejaví rastom recyklačných poplatkov.

Podľa názoru obchodníkov pripravovaný legislatívny návrh nerieši skutočné problémy odpadového hospodárstva u nás. Argumentujú tým, že PET fľaše tvoria iba 4 – 5 % zo všetkých plastových obalov uvedených na trh – a že teda treba venovať pozornosť práve tým ostatným. Zastávajú názor, že prijímané riešenia majú stavať na doterajších pozitívnych skúsenostiach, majú byť efektívne, finančne únosné a hlavne natoľko domyslené, aby sa nemuseli o niekoľko rokov znovu meniť.

„Avšak o dobrej vôli a snahe prispievať k riešeniu – či už ide o PET fľaše, alebo plechovky – svedčí naša aktívna účasť na príprave správcovskej organizácie, ktorá bude poverená dohľadom nad nakladaním s nápojovými obalmi,“ uzatvára prezident Zväzu obchodu SR Martin Katriak.

ZO/DT

Obrázok: Pixabay

DPH z online predaja

V marci sa členské štáty EÚ dohodli na zjednodušení pravidiel týkajúcich sa DPH pri online predaji tovaru. Aj elektronické trhoviská si tak budú plniť svoju úlohu v boji proti daňovým podvodom.

Ministri hospodárstva a financií členských štátov prijali rozhodnutie, ktoré zaistí bezproblémové zavedenie nových opatrení týkajúcich sa DPH pri elektronickom obchodovaní. Členským štátom majú pomôcť získať daňové príjmy vo výške 5 mld. €, o ktoré každoročne prichádzajú v tomto sektore. Táto strata má pritom do roku 2020 narásť na 7 miliárd. Pierre Moscovici, eurokomisár pre hospodárske a finančné záležitosti, dane a clá, to komentoval takto: „Postupne utesníme medzery, cez ktoré unikajú daňové príjmy. Krajiny EÚ to pripravuje o peniaze, ktoré by mohli použiť na verejné služby a investície. Zároveň pravidlá v oblasti DPH prispôbujeme 21. storočiu, ktoré sa vyznačuje čoraz väčšou digitalizáciou a globalizáciou hospodárstva. Podniky by mali očakávať hladký prechod na širší systém DPH pre elektronický obchod v roku 2021.“

Proti nedodržiavaniu predpisov

Mimoúniové spoločnosti (vrátane tých, ktoré v EÚ využívajú sklady alebo tzv. centrá spracovania objednávok) môžu predávať tovar európskym spotrebiteľom na online trhoviskách. Pre daňové orgány môže byť často ťažké získať DPH, splatnú z tohto tovaru.

V prípade, že online trhoviská sprostredkujú zákazníkom v EÚ od podnikov so sídlom mimo Únie (využívajúcich ich platformu) predaj tovaru v hodnote do 150 €, konajú ako predajca. Dôležité je, že rovnaké pravidlá sa budú uplatňovať aj vtedy, ak mimoúniové spoločnosti využijú online platformy na predaj tovaru z „centier spracovania“ v EÚ, a to bez ohľadu na

jeho hodnotu – vďaka čomu budú môcť daňové orgány uplatňovať nárok na DPH z tohto predaja. Online platformy by tiež mali uchovávať záznamy o predaji tovaru alebo služieb, ktoré zrealizovali podniky využívajúce platformu.

Nové európske pravidlá umožnia lepší výber DPH z online predaja tovaru.

Nové opatrenia podrobnejšie stanovujú, kedy sa online trhoviská považujú za umožňujúce takéto dodania a kedy nie. Smerodajné je to, či stanovujú podmienky dodaní alebo nie, ako aj ich účasť na platbe alebo objednávke a dodávke tovaru. Takisto je podrobne uvedené, aký druh záznamov musia platformy uchovávať.

Nový systém DPH pre internetových predajcov

Zároveň schválené vykonávacie pravidlá zabezpečia aj to, aby bol úplne nový systém DPH pre všetky podniky, predávajúce tovar online, pripravený do roku 2021. Týmto pravidlami sa zavádzajú nové prvky systému potrebné na to, aby mohli online spoločnosti v plnej miere využívať výhody jednotného trhu EÚ. Aktualizovaný elektronický obchodný portál pre DPH (tzv. jednotné kontaktné miesto), ktorý je súčasťou týchto opatrení,

umožní spoločnostiam, ktoré predávajú online, aby si plnili povinnosti súvisiace s DPH v Únii pomocou jedného internetového portálu v ich vlastnom jazyku. Inak by sa museli registrovať pre DPH v každom členskom štáte, do ktorého chcú predávať. Práve táto povinnosť bola jednou z najväčších prekážok cezhraničného obchodovania pre malé podniky. Tento systém využívajú poskytovatelia elektronických služieb už od roku 2015 a funguje dobre.

Ďalšie kroky

Členské štáty môžu začať na základe prijatých pravidiel rozširovať svoje IT systémy. Nové pravidlá týkajúce sa DPH sa budú uplatňovať od 1. januára 2021, pričom členské štáty ich musia transponovať do vnútroštátnych právnych predpisov do konca roku 2020. Podniky, ktoré by chceli využívať rozšírený režim jednotného kontaktného miesta, sa môžu začať registrovať v členských štátoch od 1. októbra 2020.

Spoločný systém dane z pridanej hodnoty zohráva na európskom jednotnom trhu významnú úlohu. Táto daň je dôležitým a čoraz väčším zdrojom príjmov v EÚ – v roku 2015 predstavovala viac než 1 bilión eur, čo zodpovedá siedmim percentám HDP Únie. DPH zároveň tvorí základ jedného z vlastných zdrojov EÚ.

NP

Foto: Pixabay

Najväčšia zóna voľného obchodu na svete

Vo februári nadobudla platnosť Dohoda o hospodárskom partnerstve medzi Európskou úniou a Japonskom.

Podniky a spotrebiteľia na starom kontinente i v krajine vychádzajúceho slnka môžu teraz ťažiť z najväčšej zóny voľného obchodu na svete.

Trh pre 635 miliónov

Predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker pri tejto príležitosti povedal: „Európa a Japonsko ukazujú svetu budúcnosť otvoreného a spravodlivého obchodu. Vzniká nový voľný trh pre 635 miliónov ľudí, na ktorý pripadá takmer tretina svetového hrubého domáceho produktu. Európanov a Japoncov prepojí dosiaľ nebyvalým spôsobom.“ Ako ďalej uviedol, nová dohoda prinesie spotrebiteľom väčší výber za nižšie ceny, skvelým európskym výrobkom, napr. slovenskej bryndzi, zaručí ochranu v Japonsku a na oplátku v Európe zaručí ochranu japonským špecialitám. Malým podnikom z oboch strán dáva príležitosť presadiť sa na úplne novom trhu, európskym firmám ušetrí miliardu eur na clách ročne a výrazne zintenzívni vzájomný obchod.

Dohoda zlepši obchodné príležitosti vo farmácii, v zdravotníctve, doprave či automotive.

„Naša dohoda však svedčí predovšetkým o tom, že obchod, to nie sú len kvóty a clá, milióny či miliardy. Zasadzuje sa za hodnoty, zásady, spravodlivosť. Zabezpečuje, aby sa naše zásady v oblastiach práce, bezpečnosti, klímy či ochrany spotrebiteľa stali celosvetovým štandardom. Dá sa to dosiahnuť len cestou prirodzenej

spolupráce s partnerom, od ktorého nás sice delia tisícky kilometrov, no s ktorým nás spájajú priateľstvo a spoločné hodnoty,” vyzdvihol.

Rast vzájomného obchodu

Eurokomisárka pre obchod Cecilia Malmströmová upozornila, že táto dohoda odbúrava clá, pomáha zostaviť globálne pravidlá a pritom ukazuje svetu, že jej účastníci sú naďalej presvedčení o výhodách otvoreného obchodu. Európske spoločnosti budú profitovať zo zjednodušených colných postupov. Dohoda niečo prináša každému: výrobcovi, poskytovateľovi služieb, technologickým start-upom aj poľnohospodárom.

Zároveň skonštatovala: „Vytvorili sme podmienky pre výrazný nárast vzájomného obchodu, ktorý sa zase premietne do tvorby nových pracovných miest a poklesu cien. Teraz je rad na podnikoch a jednotlivcoch, aby z nových obchodných príležitostí vyťažili čo najviac. Verím, že všetky členské štáty EÚ budú toto posolstvo odovzdávať ďalej.“

Po plnej implementácii dohody sa očakáva rast vývozu tovarov a služieb o 13 %.

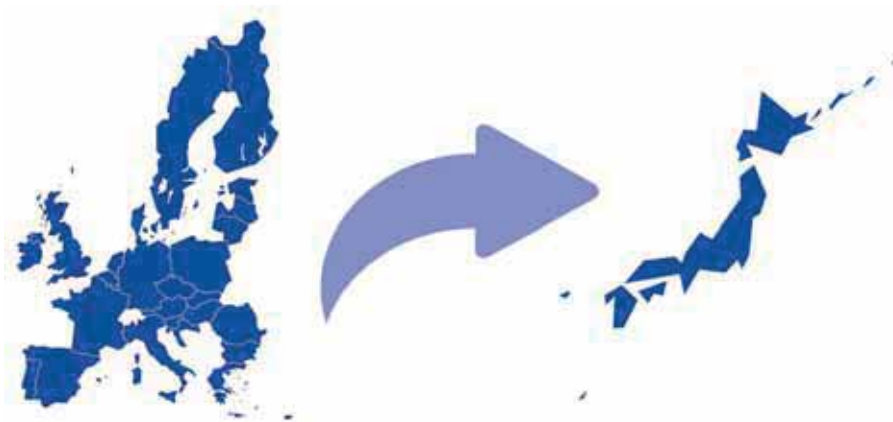
V niektorých sektoroch sú tieto čísla ešte pôsobivejšie: spracované potraviny + 51 %, mlieko a mliečne výrobky + 215 %, textil + 220 %. Ročný obrát obchodu medzi oboma partnerskými stranami by sa mohol zvýšiť o 36 miliárd eur.

Konkrétne obchodné záväzky

Dohoda o hospodárskom partnerstve ruší prevažnú väčšinu cieľ, ktoré každý rok platili vyvážajúce európske spoločnosti. Japonci totiž podľa nej zrušia clá na 97 % dovážaného tovaru. Potvrdenie medzinárodných noriem pre automobily povedie

Osobitná kapitola sa venuje menším firmám, pre ktoré sú problémom aj menšie prekážky.

aj k odstráneniu viacerých pretrvávajúcich necolných bariér. Eliminujú sa tiež prekážky, ktoré stoja najvýznamnejším európskym vývozcom potravín a nápojov na ceste k 127 miliónom japonských spotrebiteľov. Zlepšia sa vývozné príležitosti

v rade ďalších odvetví. Export do Japonska dnes predstavuje v celej EÚ temer 740-tisíc pracovných miest, pričom 83 % zaangažovaných spoločností sú malé a stredné podniky.

EÚ a Japonsko pomáhajú určovať globálne pravidlá otvoreného obchodu.

Pokiaľ ide o vývoz európskych poľnohospodárskych výrobkov, dohoda predovšetkým ruší japonské clá na viaceré druhy syrov (napr. gouda a čedar, predtým na úrovni 29,8 %), ako aj na vývoz vína (do februára zaťažený clom v priemere 15 %). Umožňuje tiež výrazný nárast vývozu hovädzieho mäsa (so spracovaným bravčovým mäsom sa bude obchodovať bez cla, s čerstvým temer bez cla) a zaručuje v Japonsku ochranu 205 vysokokvalitných európskych poľnohospodárskych výrobkov s tzv. zemepisným označením pôvodu. Naopak, v EÚ zaručuje ochranu vybraných japonských značiek.

Ďalšie oblasti

Nová obchodná dohoda zabezpečí otvorenie trhov so službami, najmä pokiaľ ide o finančné služby, elektronický obchod, telekomunikácie a dopravu. V neposlednom rade uľahčí európskym spoločnostiam prístup na trhy verejného obstarávania v 54 japonských veľkomestách, ďalej odstráni prekážky brániace verejnému obstarávaniu v hospodársky dôležitom odvetví železničnej dopravy a rieši tiež určité otázky citlivé pre EÚ, napr. týkajúce sa automobilového priemyslu – zavedením až 7-ročných prechodných období pred odstránením ciel.

Dohoda obsahuje aj ucelenú kapitolu

o obchode a udržateľnom rozvoji, zahŕňa osobitné zjednodušenia pre malé a stredné podniky, nastavuje veľmi prísne normy v oblasti práce, bezpečnosti, ochrany spotrebiteľa a životného prostredia, posilňuje záväzky EÚ i Japonska v oblasti udržateľného rozvoja a zmeny klímy a v plnom rozsahu zaručuje služby vo verejnom záujme.

V oblasti ochrany údajov obe strany prijali rozhodnutia, ktoré umožňujú voľný a bezpečný tok osobných údajov medzi nimi. Dohodli sa, že navzájom uznajú svoje systémy ochrany osobných údajov za „rovnocenné“, čím vznikne najväčší priestor bezpečného toku údajov na svete.

Strategické partnerstvo

Od februára sa predbežne vykonáva aj veľká časť ďalšej dohody – o strategickom partnerstve medzi Európskou úniou a Japonskom. Táto dohoda bola podpísaná v júli minulého roka – ako prvá rámcová dohoda medzi EÚ a Japonskom vôbec. Poskytuje jednotiaci rámec pre intenzívnejšiu politickú i odvetvovú spoluprácu, obsahuje opatrenia v otázkach spoločného

záujmu, týkajúcich sa o. i. regionálnych i celosvetových výziev, a rozvíja tak všeobecné partnerstvo. Formálne nadobudne platnosť, keď ju ratifikujú všetky členské štáty Únie.

V súvisiacej otázke ochrany investícií pokračujú vzájomné rokovania o normách a urovnávaní sporov, a to stretnutiami hlavných vyjednávačov. Japonsko aj EÚ sa podujali spoločne vytvárať stabilné a bezpečné investičné prostredie na oboch stranách a sú odhodlané dosiahnuť v týchto rokovaniach čo najskôr zblíženie stanovísk.

Dopady na Slovensko

S Japonskom máme už dnes úzke obchodné vzťahy: je našim 13. najväčším partnerom mimo EÚ. Podľa podkladov z EK hodnota nášho vývozu predstavuje 108 mil. €, dovoz dosahuje 212 mil. €. Vyváža tam spolu 201 slovenských firiem (najviac glej, želatínu, sklo, topánky, lampy), ktoré v tejto súvislosti zamestnávajú 4 306 pracovníkov. V priemere ide o lepšie pracovné miesta, kde sú mzdy o 12 % vyššie.

Firmy z EÚ každý rok platili japonské clá v úhrnnej výške 1 mld. €.

Obchodná dohoda medzi EÚ a Japonskom uľahčí a zlacní vývoz našej produkcie a dodá veľký impulz ďalšej vzájomnej obchodnej výmene.

IL

Obrázky: EC – Audiovisual Service, Pixabay

Naše firmy môžu ľahšie získať milióny ďalších spotrebiteľov.

Vzťahy so zákazníkmi v digitálnom svete

Webová komunikácia prináša firmám nesporne veľa výhod; zodpovedný manažér by však nemal podceňiť ani vzťahy na osobnej úrovni.

Nedávno sa mi posťažoval úspešný podnikateľ v strojárskych podnikoch: „Nadviazali sme spoluprácu s renomovanou digitálnou agentúrou. Pripravili nám trendovú webstránku, založili profil na facebooku aj ďalších sociálnych sieťach, príspevky dosiahli veľké množstvo ‚lajkov‘, komentárov, zdieľaní... jednoducho po všetkých stránkach veľmi pozitívna odozva. Keď sme však pozvali zákazníkov na deň otvorených dverí, čo je naše tradičné a v minulosti hojne navštevované podujatie, neprišiel nik. Čo s tým? Kde sa stratili lojalita, záujem, ochota osobne sa stretnúť?“

Informačný pretlak nás robí ľahostajnými

Nejde o zriedkavú situáciu. Moderné technológie zefektívňujú kontakt s klientmi, marketingovým manažérom ušetrili množstvo práce a – minimálne v začiatkoch tejto éry – aj peňazí. Dokážu oddeliť záujemcov od ľahostajných; vďaka nim nemusí byť obchodník dotieravý a môže sa sústrediť na ľudí, ktorí s ním komunikovať chcú. No zároveň sa čoraz menej kontaktov so zákazníkmi odohráva osobne a tvárou v tvár.

Kým pre predajcu je veľmi jednoduché osloviť komunitu digitálnou cestou, pre čitateľa na internete je rovnako jednoduché posunúť sa o stránku ďalej. Množstvo podnetov, ktoré útočia na ľudskú myseľ a pozornosť, nás nutne robí ľahostajnými. Označíme, že stránka sa nám páči, že máme o čosi záujem alebo sa priamo zúčastníme na podujatí, no berieme to vlahne. Nie kvôli zlému úmyslu. Ponuka však mnohonásobne prevyšuje ľudskú kapacitu a deň má stále len 24 hodín!

Digitálny marketing

Vôbec nechcem polemizovať o jeho efektívnosti – môže dosiahnuť mimoriadne výsledky. No v rozličných oblastiach fungujú veci rôzne a podceňiť budovanie reálnych vzťahov sa nevypláca. Keď s vami čašník v kaviarni prehodí pár priateľských slov, prezradí tajomstvo prípravy mimoriadne dobrej kávy a s úsmevom zaželá pekný deň, urobí pre vašu opakovanú návštevu oveľa viac ako výhodná cenová akcia.

Internet by pre klienta nemal byť jedinou skúsenosťou s vaším podnikaním.

Keď zavolá obchodný partner a pozve vás na prezentáciu s príjemným pracovným obedom, možno účasť potvrdíte a možno nie. Rozhodne sa však zamyslite nad jeho ponukou – a pokiaľ prikývnete, beriete to ako záväzok, ktorý hodláte dodržať. Napriek skvelým výhodám, ktoré internet a sociálne siete priniesli, vo väčšine prípadov by mali byť nástrojom komunikácie a nie jedinou skúsenosťou, ktorú majú zákazníci s vaším podnikaním.

Váha osobného kontaktu

Pravda, skutočné budovanie vzťahov nie je len o obchode a ponukách. Pre

dlhodobé vzťahy je dôležité pochopiť, čo zákazník naozaj potrebuje. A to je veľmi ťažké, ak ho ani nepoznáte. Automatizácia, múdre aplikácie, zber a vyhodnotenie informácií vám môžu v mnohom pomôcť. Nemali by ste však zabúdať, že ľudia obchodujú s ľuďmi, nie s anonymnými firmami či počítačmi. Veď aký máte pocit, keď sa vám po prijatí hovoru na mobilnom telefóne spustí hlasová nahrávka s ponukou tovarov či služieb? Drvivá väčšina oslovených okamžite položí. Nemám síce k dispozícii žiadnu oficiálnu štatistiku, ktorá by vyhodnocovala úspešnosť podobného snaženia, no vážne pochybujem o jeho dlhodobom predajnom prínose. Že kvalita výrobkov alebo úroveň služieb majú byť bezchybné a uspokojí klienta, netreba v konkurenčnom prostredí pripomínať. Samo o sebe to však nestačí. K dlhodobým vzťahom motivujú ľudí emócie, spoločne zdieľané hodnoty i presvedčenie o tom, čo je etické a správne. Návšteva v pobočke, rozhovor s recepciou, telefonát so servisným technikom aj ten jednoduchý post na facebooku vplyvajú na pocit, aký má zákazník zo vzájomnej spolupráce. Dobrý manažér by preto nemal zabudnúť, že každý, kto je „na palube“, musí mať úplne jasno v tom, čo je poslaním firmy, aké hodnoty vyznáva a za čím si stojí.

Jana Škutková
www.marketingovo.sk
Obrázok: Pixabay

zdravie život
zdravie zdravie
život zdravie
zdravie zdravie
život zdravie
zdravie zdravie
život zdravie
zdravie zdravie
život zdravie
zdravie život
zdravie zdravie
zdravie zdravie
život zdravie
zdravie zdravie
zdravie zdravie
zdravie život

zdravie a život

Pozor na úpal alebo úžeh Leto môže byť aj nepríjemné...	59
Domáce osvieženie bez rizika Starostlivosť o váš bazén	60
Život so sklerózou multiplex	61
Bryndza je náš poklad	64
Naozaj ľadová káva	65
Ekodukty – dopravné stavby pre zvieratá	66
Európa a ochrana klímy	68

Pred exotickou dovolenkou myslite na očkovanie

Lekári ho odporúčajú ako základ preventívnej ochrany pred nebezpečnými chorobami, ktoré vám môžu ohroziť zdravie, ba aj život.

Čoraz viac našich turistov si pri výbere dovolenky volí exotické krajiny. Potvrdzujú to štatistiky cestovných kancelárií. „Záujem Slovákov o pobyty v takýchto destináciách každoročne stúpa,“ potvrdila Andrea Řezníčková, hovorkyňa agentúry Invia, ktorá na Slovensku predáva najviac online zájazdov. „Hitom tohto roka sú Spojené arabské emiráty, Omán, Kapverdské ostrovy a Gambia. Najnovšie ľudia cestujú aj do vzdialených, turisticky menej frekventovaných štátov, akými sú napríklad Mexiko, Jamajka či Senegal,“ spresnila.

Ak mierite mimo Európy, zvážte očkovanie proti hepatitíde A aj B a brušnému týfusu.

Podľa jej slov by mala každá spoločnosť, ktorá sprostredkúva zájazdy do zahraničia, poskytovať všetky dôležité a praktické informácie o cieľovom mieste pobytu, vrátane informácií o očkovaní. To by malo byť nevyhnutnou súčasťou predcestovných príprav.

Choroby a vakcíny

Pri cestách do väčšiny exotických krajín nie je očkovanie povinné. Lekári ho však odporúčajú, lebo v určitých prípadoch vám môže doslova zachrániť život. Thajsko, Vietnam, Srí Lanka, Spojené arabské emiráty, Maurícius, Zanzibar, Kapverdské ostrovy, Peru – to je stručný výpočet najnavštevovanejších krajín, kam ísť bez prevencie je veľmi riskantné. A proti

akým chorobám si dať aplikovať vakcínu? „Rozsah očkovania závisí od charakteru pobytu. Zvyčajne sa odporúča proti hepatitíde typu A, brušnému týfusu, prípadne besnote,“ uviedla Iva Šipová, vedúca epidemiologička nemocnice v Českých Budějoviciach. V afrických a juhoamerických štátoch, ako aj na pobreží západného Pacifiku môže turistov ohroziť tiež vírusová hepatitída typu B. Na zozname bežnejších očkovaní sú aj látky proti meningokokom a detskej obrne, ak sa v konkrétnej krajine vyskytuje. Častá je napr. v Nigérii, Kamerune či Etiópii. V krajinách Ďalekého východu treba zvážiť použitie vakcíny proti kliešťovej meningoencefalitíde, japonskej encefalitíde, záškrtu a aj chripke.

Očkovacia povinnosť

Platí pre určité destinácie, kam pri jej nedodržaní môže byť turistovi dokonca zakázaný vstup. Požaduje sa doklad – tzv. medzinárodný očkovací preukaz, o ktorý možno požiadať v ľubovoľnom očkovačom centre. „Danú povinnosť určuje Svetová zdravotnícka organizácia pre krajiny s endemickým výskytom žltej zimnice. Niektoré štáty môžu vyžadovať ešte aj očkovanie proti meningokokovému a pneumokokovému nákazám,“ upozornila primárka infekčného oddelenia pražskej Thomayerovej nemocnice Stanislava Šimková.

Očkovanie proti žltej zimnici sa spravidla vyžaduje pri cestách do subsaharskej Afriky a väčšiny štátov Južnej Ameriky. Aj v tropických oblastiach Ázie môžu vyžadovať doklad o očkovaní proti tejto chorobe, ak tam turista prichádza z rizikových oblastí. „Chcú zabrániť zavlečeniu infekcie, pretože tam žije komár, ktorý vírus žltej zimnice môže prenášať,“ doplnila S. Šimková.

Cestovatelia by sa o povinnosti vakcinácie mali informovať na zastupiteľstve krajiny, kam chcú ísť. Tamojšie orgány môžu totiž danú povinnosť meniť podľa uváženia.

Kedy sa dať zaočkovať

Pred dovolenkou treba vyhľadať lekára s dostatočným predstihom. „V ideálnom prípade by to malo byť šesť až osem týždňov pred cestou. Medzi podaním rôznych vakcín sa totiž musia dodržať dvoj- až štvortýždňové intervaly,“ vysvetlila S. Šimková. Je dobré počítať aj s ďalšími vplyvmi; napr. vírusové ochorenie vylučuje možnosť podať vakcínu, čo celý proces predĺži. V takom prípade je určitým riešením očkovanie viacerými látkami naraz. „Pri jednej návšteve možno zvyčajne aplikovať dve vakcíny. Je však nutné dodržať očkovacie schémy, ktoré určujú, kedy a ako často možno konkrétnu látku podať,“ doplnila I. Šipová.

Vakcínu si dajte pichnúť šesť až osem týždňov pred vycestovaním.

Niektoré vakcíny si turisti môžu nechať preplatiť zo zdravotného poistenia (napr. Dôvera). Časť ceny preplatí svojim poistencom aj Všeobecná zdravotná poisťovňa. Tá poskytuje finančný príspevok na očkovanie proti vírusovej hepatitíde typu A aj B. Podmienkou je predloženie originálneho účtovného dokladu vydaného poskytovateľom lekárenskej starostlivosti.

JN

Foto: PPN

Pozor na úpal alebo úžeh

Letné mesiace sú obdobím slnka a tepla. Meteorológovia sľubujú horúce leto, preto by sme sa mali pripraviť a nepodceniť súvisiace riziká.

S ohľadom na globálne otepľovanie znášame letné horúčavy stále ťažšie. Pre starých a chorých môžu byť dokonca životu nebezpečné. Čo s prehriatym organizmom? A ako sa zachovať, keď chytíte úpal alebo úžeh?

Nebezpečné slnečné lúče

Či už ste na priamom slnku, alebo nie, hrozia vám komplikácie z prehriatia organizmu. Možno si myslíte, že keď dlhšie ležíte na slnku a začne vás bolieť hlava, ide o úpal. Čo je však úpal a kedy ho môžete dostať? A čo je úžeh? Mnohí ho pokladajú za český variant úpalu. Avšak nie je.

Pokiaľ dôjde k prehriatiu na slnku, nemáme nič na hlave, nedostatočne sa chladíme sprchovaním či namočením vlasov, hrozí nám úžeh. Ten súvisí s priamym slnečným žiarením, a teda s prehriatím hlavy. Pôsobením ultrafialových lúčov môže dôjsť aj ku kožným prejavom – začervneniu kože, jej spáleniu, prípadne sa môžu vyskytnúť až pľuzgiere.

Prehriatie však vôbec nemusí súvisieť s priamym slnkom. Môžeme byť v neklimatizovaných, prehriatych alebo zle vetraných miestnostiach, ako sú autobusy, pekárne a rôzne prevádzky, v ktorých je teplo. Ak dostatočne nedodržiavame pitný režim, dôjde k poruche termoregulácie, nerovnováha a teplota organizmu stúpa. Prehrieva sa koža aj vnútorné orgány. Vtedy prichádza úpal.

Príznaky a prevencia

Celkové symptómy úžehu a úpalu sú veľmi podobné. Človeku je nevoľno, až na vracanie, točí sa mu a bolí ho hlava, má

závraty, je dehydrovaný. To všetko môže vyústiť až do straty vedomia. Pri úpale je telesná teplota vyššia – ako celková reakcia organizmu z prehriatia, páľavy a tepla. Smrteľne nebezpečné môže byť nechať nielen zviazať, ale aj človeka v zatvorenom zaparkovanom aute.

Letné horúčavy môžu byť veľmi nebezpečné najmä pre starých a chorých.

Preto treba dbať na prevenciu a snažiť sa úpalu či úžehu vyhnúť. Radím vyhýbať sa priamemu slnku od jedenástej

do pätnástej hodiny, používať ochranné krémy a pokrývku hlavy, dodržiavať pitný režim. Tí, ktorí smäd nepociťujú (najmä starší a deti), musia piť cielene. Pre starých ľudí sú horúčavy v súvislosti so srdcovými chorobami až smrteľne nebezpečné.

Čo robiť, keď už...

Ak sa už stane, že to niekto s pobytom na slnku prehnal, treba rýchlo konať: umiestniť ho do tmavejšej, chladnej, dobre vetranej miestnosti, ak je pri vedomí, dať ho do polohy s jemne zdvihnutým chrbtom a pomaly mu podávať tekutiny. Nie však ľadové – vtedy nám uniká množstvo minerálov. Ideálne je ich doplniť minerálkou alebo jemne osladeným čajom. Vhodné sú aj mokré uteráky a zábaly, aby sa človek chladil. A to tam, kde sú cievy – napríklad okolo krku.

Ak vás prehriatie postihne doma, choďte sa schladíť pod sprchu. Keď to preženie na pláži, okrem tekutín môžete užiť acylpyrín alebo paracetamol. Spálenú kožu je vhodné ošetriť pantenolom a slabými kortikoidmi. No keď už postihnutý stratí vedomie, je nutné okamžite ho dať do stabilizovanej polohy a zavolať záchranku.

MUDr. Edita Kaiserová,
dermatovenerologička

Inštitút zdravia a krásy Frais

Foto: Pixabay

Domáce osvieženie bez rizika

Aké zásady dodržiavať, aby voda vo vašom bazéne bola priehľadná a zdravotne bezchybná počas celého leta?

V čase dovolení a letných prázdnin, keď ortuť teplomera stúpa k tropickým hodnotám, sú bazény viac než žiadaným miestom na osvieženie. Aby vám však dobre a bez zdravotných rizík slúžili, treba sa o ne adekvátne starať.

Každý majiteľ bazéna vie, že nestačí jednoduché napustenie vody. Hoci súvisiacia starostlivosť nie je zložitá, nesmiete na ňu zabúdať. Ak sa o obsah bazéna budete starať dôsledne, vynaložené úsilie sa vám vráti v podobe krásne priehľadnej vody. Tú vám zabezpečí v prvom rade

Voda v bazéne musí byť nielen čistá, ale najmä zdravotne vyhovujúca.

filtrácia (najčastejšie piesková) a následne vhodne zvolená bazénová chémia. Tá reprezentuje viacero prípravkov, ktoré na seba premyslene nadväzujú a vo výsledku udržia zdravotne bezchybnú, krištáľovo čistú vodu počas celej kúpacej sezóny.

Mechanická údržba

Do bazénu ľudia ľahko nanosia rôzne nečistoty: trávu z chodidiel, špinu z nôh, zvyšky opaľovacieho krému či mejkapu z pokožky. Preto sa pred kúpaním odporúča vždy aspoň krátka sprcha, čo obmedzí takéto druhy znečistenia.

Vietor a dážď tiež môžu do bazéna priniesť nežiaduce veci: listie, kvety či iné časti rastlín, prach, drobný hmyz. Plávajúce nečistoty stačí mechanicky pozbierať pomocou hladinovej sievky; s tými, čo stihli klesnúť nižšie, vám pomôže špeciálne tvarovaná hĺbková sievka alebo bazénový vysávač. K základnému vybaveniu patrí aj

kefa na čistenie stien a dna bazéna. Okrem takéhoto „upratovania“ je veľmi dôležitá tiež pravidelná filtrácia vody. Pohodlne ju vyrieši nastaviteľný časový spínač. Nastavte ho tak, aby sa celý obsah bazéna prefiltroval aspoň raz za deň. Samozrejme, filter treba priebežne kontrolovať – a ak je zanesený, dôsledne ho opláchnuť a očistiť podľa jeho typu a pokynov výrobcu. To isté platí aj pre skimmer.

Bazénová chémia

Pieskový filter, sievky či vysávače síce dokážu odstrániť väčšie nečistoty, ale hygienickú neškodnosť vody nezabezpečia. Do bazéna sa totiž dostávajú aj rôzne mikroorganizmy, napr. spóry rias, ktoré sa tam vedľa rýchlo rozmnožia. Môžu spôsobiť nepríjemnú vyrážku či iné podráždenie kože, ale i kvasinkové infekcie, tráviace problémy alebo spustia rôzne alergické prejavy. Aby ste sa tomu vyhli, treba vodu ošetriť – dezinfikovať – pomocou chemických prípravkov. Najbežnejšie sú chlórové tablety, ktoré sa pozvoľne rozpúšťajú, postupne uvoľňujú chlór a voda je tak pod stálou biologickou kontrolou.

Spóry rias, peľ, ale i zvyšky rôznej kozmetiky majú zväčša také malé rozmery, že samotný filter ich nedokáže zachytiť. Tu pomôžu tzv. vložkovače, ktoré tieto mikročastočky obalia a procesom vyzrážania z nich vytvoria väčšie zhluky (vločky). Tie potom buď zachytí filtrácia, alebo klesnú na dno, odkiaľ ich môžete bez problémov povysávať.

Rozhoduje pH

Táto veličina je ukazovateľom stupňa kyslosti. Pohybuje sa v rozmedzí 1 – 14, pričom presný stred (7,0) reprezentuje neutrálnu reakciu. Nižšie hodnoty značia kyslú, vyššie zásaditú reakciu. Ideálna hodnota pH bazénovej vody je 7,1 až 7,5. Akékoľvek iné číslo signalizuje nežiaduce problémy. Pri vyššom pH sa oslabuje dezinfekčný účinok chlóru, dochádza k vylučovaniu solí, vzniku zákalov a upchávaniu filtrov. Ide o ideálne prostredie pre rast vodných rias. Naopak, pH nižšie ako 7,1 zapríčiňuje zvýšenú koróziu kovových častí bazénov (vrátane nehrdzavejúcej ocele), blednutie materiálov, plastov aj fólií, ale tiež podráždenie

Kvalitu vody ovplyvňuje veľa faktorov, napr. počet kúpajúcich, teplota a najmä jej pH.

očí a pokožky. Preto je dôležité pH pravidelne kontrolovať (pomocou kvapkových testerov) a v prípade potreby ho upraviť špeciálnymi regulačnými prípravkami. Hodnotu pH – a tým i funkčnosť a účinnosť bazénovej chémie – ovplyvňuje predovšetkým dážď, ktorý môže mať veľmi odlišnú reakciu. Preto kým pri stálom počasí sa odporúča kontrolovať pH vody v bazéne raz týždenne, odborníci radia toto urobiť vždy, keď zaprší.

KG
Foto: PPN

Život so sklerózou multiplex

Toto ochorenie môže aj zdanlivo zdravým a vitálnym ľuďom obrátiť život hore nohami. Je síce nevyliečiteľné, ale liečiteľné.

Ide o autoimunitnú poruchu, pri ktorej imunitný systém napáda vlastnú nervovú sústavu. Hovorí sa aj o „chorobe tisícich tvárí“ – máva totiž veľmi variabilné prejavy a jej vývoj sa nedá nijako predvídať, lebo je u každého pacienta iný. Objavuje sa bez varovania a spočiatku môže vyzerať len ako dôsledok „obyčajného“ vyčerpania, prepracovanosti či stresu. Mnohí ňou trpia dlhé roky, kým sa podarí zistiť skutočnú príčinu problémov.

Ťažká cesta k diagnóze

V súčasnosti neexistuje test, ktorý by dokázal sklerózu multiplex spoľahlivo diagnostikovať. Prvé súvisiace problémy sa zvyknú zamieňať za ťažkosti s chrbticou, preťaženie zraku, pracovnú vyčerpanosť, urologické infekcie, psychické poruchy či dôsledky stresu. Prejavy choroby sú totiž spočiatku nenápadné, často napodobňujúce iné neurologické poruchy.

K najtypickejším príznakom patrí únava, neprimeraná k námahe vynaloženej počas dňa. Trápi 50 – 90 % pacientov. Časté bývajú poruchy hybnosti: zakopávanie (aj na rovnom povrchu), stuhnutosť končatín, podľamovanie nôh, problémy s rovnováhou a koordináciou, sťaženie písanie, vypadávanie predmetov z rúk. Obvyklé sú aj pocity mravčenia či drobného pichania na koži, prípadne až necitlivosť niektorých častí tela, tiež slabosť alebo kŕče svalov. Objaví sa môžu urologické ťažkosti, napr. časté nutkanie močiť. Asi v 30 % prípadov bývajú prvým príznakom problémy so zrakom: zápal očného nervu, rozmazané či dvojité videnie, bolesť za okom (najmä pri pohľade do strán), farbosleposť.

Liečba

„Neexistuje liek, ktorý by chorobu priamo vyliečil. Sú však také, ktoré ovplyvňujú jej priebeh, dokážu zmierniť alebo dokonca zastaviť jej prejavy či predchádzať náhlemu prepuknutiu ďalších príznakov,“ hovorí neurologička Slavomíra Kováčová. Cieľom liečby je zabrániť nezvratnému poškodeniu centrálnej nervovej sústavy a čo najviac zmierniť postihnutie, ktoré s postupujúcou chorobou prichádza. Dôležité je však začať čo najskôr.

Skleróza multiplex môže postihnúť aj ľudí v mladom veku.

Na priebeh liečby má zásadný vplyv komunikácia medzi pacientom a lekárom. V súčasnosti sa zdôrazňuje aktívny prístup a spoluzodpovednosť pacienta. „Lepšie výsledky možno dosiahnuť, ak vie opísať svoj zdravotný stav, má predstavu o možnostiach liečby, otvorene hovorí, čomu nerozumie, prípadne priamo opíše vedľajšie účinky, ktoré sa môžu vyskytnúť,“ približuje klinická psychologička Pavla Nôtová.

A. Kuzminová

Kým v minulosti sa postihnutým fyzická aktivita neodporúčala, dnes sa cvičenie berie ako esenciálna súčasť terapie. Zlepšuje pľúcnu kapacitu a svalovú silu, mobilitu i kvalitu života. Možno ním zmierniť aj poruchy pamäti a koncentrácie, liekmi neovplyvniteľné. Odborníci preto odporúčajú aeróbne aktivity: beh, bicyklovanie, jogu, pilates, ale aj silové tréningy nižšej intenzity.

Vystúpme z radu

Projekt podpory pacientov so sklerózou multiplex sa v treťom ročníku nesie pod názvom „Neskrývaj sa, vystúp z radu!“. Realizuje ho spoločnosť Sanofi Genzyme pod odbornou záštitou Slovenskej neurologickej spoločnosti. „Diagnostikovanie takého závažného ochorenia je pre pacienta životnou zmenou. Aby bola liečba účinná, musíme my zdravotníci pristupovať k pacientovi menej formálne a hlavne empaticky. Prostredníctvom tohto projektu môže však empatiu ukázať celá spoločnosť. Je dôležité vystúpiť z radu a odhodiť predsudky,“ konštatuje neurologička Anna Cvangrošová.

„Mnoho pacientov osamelo bojuje so strachom a s predsudkami. Práve podpora a vyjadrenie spolupatričnosti im môžu výrazne pomôcť. Chceme, aby pocítili, že v tom nie sú sami, a veríme, že vďaka projektu sa podarí zvýšiť povedomie o tomto ochorení aj medzi verejnosťou,“ vysvetľuje Beáta Kujanová zo spoločnosti Sanofi.

Ambasádorkou tohtoročnej kampane sa stala trojnásobná olympijská víťazka Anastasia Kuzminová: „Všetky víťazstvá som dosiahla vďaka tomu, že som sa nikdy nevzdala. Patria aj tým, ktorí bežali spolu so mnou, verili a fandili mi. Neskrývajte sa, vystúpte z radu! Podporte spolu s nami pacientov so sklerózou multiplex. Verím, že spolu vyhráme!“

EZ

Obrázky: archív Accelerate

Emócia – náš vnútorný kompas

Máme schopnosť poznávať a rozvíjať svoje silné aj slabé stránky. Jednou z dôležitých ciest, ako k sebe pristúpiť, je práca s emóciami.

Obrázky našej mysle sú odrazom našich presvedčení a naučených schém. Ak zotrávame v naučenom a nie sme ochotní či schopní pozrieť sa na seba zo širšej perspektívy, náš život ostáva v zabehnutých koľajach. Dnešná realita, to sú rozhodnutia, ktoré sme urobili v minulosti. Takže na otázku, kto som, kam smerujem a čo chcem dosiahnuť, si môžem dnes odpovedať: aby som zmenil a ovplyvnil zajtrajšok.

Pocit verus emócia

Sú tu letné dni a do popredia sa tlačí viac farieb, zvukov, vôní. Všetko navôkol je živšie a my sme tiež životaschopnejší. Otvára sa nám priestor k väčšej vnímavosti a citlivosti. A cítiť znamená – prežívať emócie. Čo je na nich také zázračné? Sú premenlivé. Spájajú našu fyziologickú, pocitovú aj kognitívnu stránku – čiže tú, čo nám bola daná výchovou a prostredím. Je dôležité rozlišovať medzi pocitom a emóciou. Pocitom zaznamenávame určitý vnem; pritom nie sú potrebné žiadne myšlienkové pochody (hoci aj myslenie môže spustiť nejaký pocit). Pocit predbieha myšlienku a prúdi nami v adrenalínom hnanej podobe (myšlienka sa v tej rýchlosti ani nestačí sformovať). Okamžite nás aktivuje, ak do toho nevstúpi náš myšlienkový (kognitívny) proces. Náš adrenalínový pocit si vyhodnocujeme ako hnev. Do procesu vstupujú aj naše minulé skúsenosti, okolnosti, takže už máme možnosť voľby, ako k hnevu pristúpiť. A to je emócia.

Rozpletanie kľbka

Emócia zahŕňa pocit poznávania, sociálne faktory, sklony k akcii a vzájomné

pôsobenie všetkých týchto zložiek. Tu sa nám rozpletá celé kľbko, akým spôsobom prísť až k jadru emócie. Ako sa k nej postaví a ako s ňou narábať? Udržiavať si odstup alebo naopak – nechať sa ňou zaplaviť?

Emócia je dramatizácia pocitu. Ak sa chceme doslova spriatelíť so svojimi emóciami a používať ich vo svoj prospech tým správnym spôsobom, potrebujeme poznať aj to, aké príbehy im dali podobu. Ak k nim

Pocitom zaznamenávame určitý vnem; emócia je dramatizácia pocitu.

nepristupujeme vedome, vnášame do nich základ z minulosti, často od našich rodičov. V procese separácie a individualizácie je dôležité opustiť nefunkčné spôsoby a prístupy pri spracovávaní a rozpoznávaní našich emócií. Skrýva sa v nich schopnosť byť si vedomý samého seba, mať k dispozícii vnútorný kompas, ktorý nás vracia k vnútornému ja. Pocit je reakcia, emócia adaptácia na ňu. Vyjadruje, ako s tým pocitom naložíme.

Môže nás premôcť, pokiaľ je pocit veľmi silný v jadre alebo bol dlho potláčaný.

Uchopiť a porozumieť

Kde sú korene nesprávneho uchopenia a porozumenia emócií? Ak vám napríklad rodičia neustále opakovali, že nie je správne správať sa škaredo, aj keď je k vám niekto zlý, že je nesprávne nenávidieť, potom ste mohli túto nenávisť obrátiť proti sebe, čo zafažilo vášho vnútorného kritika. Alebo naopak – vyvinul sa mechanizmus ešte väčšej potlačenej nenávisť smerom von, čo sa mohlo prejaviť na neskoršom maladaptívnom správaní, na nesprávnych až patologických reakciách (prípadne až miernou patológiou vo vzťahoch). Vzdialenie sa od emócií, izolovanie sa a odpojenie obmedzujú našu schopnosť konať múdro a empaticky. Väčšina detí už vo veku štyroch – piatich rokov dokáže svoje pocity skryť, predstierať pravdu a svoju autenticitu.

Čo ak svojim emóciám nerozumieme? Emocionálna negramotnosť narúša mnohé vzťahy, doslova ich zamoruje – a kompenzujeme to racionálnym prístupom. Akoby emocionálnosť nebola spoločensky prijateľná... Žiaľ, emočnej výchove sa venuje

len malý priestor. A pritom nejde iba o to, aby sme obstáli navonok; práca s vlastnou emocionálnosťou má omnoho hlbší význam. Je kľúčová pre naše plné zdravie.

Pretláčanie s racionom

Môžeme byť emocionálni a zároveň objektívni? Samozrejme. Ak sme utrpeli stratu a ponechali s ňou spojenému smútku voľný prietok, odplakali si to, tak tento nepotlačený emočný prejav všetko odplavil. A priniesol priestor pre niečo nové. Aj výskumy ukazujú, že nepotlačením emócií prispievame k svojmu duševnému zdraviu a sociálnym schopnostiam. Sme autentickí. Ak však s nimi nie sme v dôvernom vzťahu, majú vplyv aj na naše myslenie, a to sa stáva iracionálnym. Znie to zaujímavé – práve vzťah k vlastným emóciám a ich správne spracovanie majú vplyv na našu racionalitu.

Emocionálna negramotnosť narúša mnohé vzťahy, doslova ich zamaruje.

Máme tendenciu vnímať emócie ako niečo primitívnejšie a menej dôveryhodné ako rozum. Ich dnešné chápanie ďaleko zaostáva za inými životnými oblasťami. Je preto dôležité pozrieť sa na ne aj z týchto uhlov pohľadu. Akoby zakrývali jasnosť racionálneho myslenia, a tým aj našu objektívnosť. V skutočnosti logické myslenie pri robení dobrých rozhodnutí zaostáva za našim emocionálnym vedomím. Je to tak preto, že uchopenie témy založenej na emóciách využíva väčšiu časť mozgu, vychádza z väčšieho množstva dát, a teda

spracováva tému vo viacerých rozmeroch než čisto rozumový prístup. Schopnosť porozumieť emóciám a pracovať s nimi nám prinesie úžitok vo všetkých oblastiach života. S malým zveličením

Správne spracúvanie emócií kladne vplyva na našu racionalitu.

možno povedať, že sa stávajú dôležitejšie a rozširujú stupeň našej vnímavosti a citlivosti smerom k doteraz nepoznanému. Je to pre nás výzva a pre mňa nesmierne obohacujúca práca.

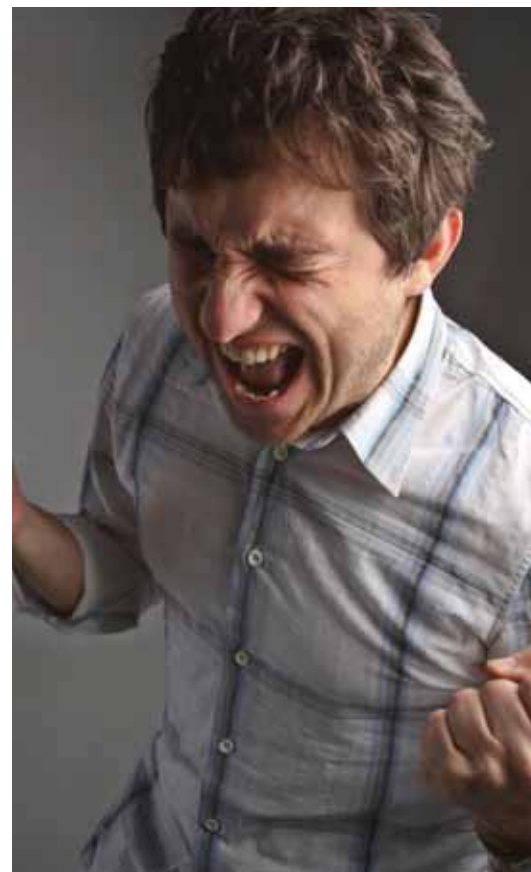
Zdroj energie

Ignorujeme ten najbohatší energetický zdroj, ktorým emócie sú. Dokážeme pracovať s mysľou, telom, avšak práve emócie obsahujú potrebnú dynamiku, ktorú môžeme zapojiť do procesu seba-poznania, do prístupu k medziľudským vzťahom a procesu uzdravovania. Každá emócia má v tele svoj biochemický korelát – neuropeptid. A tak si môžeme predstaviť následky dlho prežívaných, potlačovaných a nespracovaných emócií na náš organizmus.

Ktoré emócie sú dôležité? Šťastie a radosť sa považujú za emócie voľby, ale bez zdravo prežívaných (z nášho pohľadu) negatívnych emócií sa náš život môže začať, naopak, v nejakom smere rútiť. Zdravý hnev je strážcom našej psychiky, smútok poskytuje životodarnú schopnosť prispôbiť sa, obnovuje našu energiu. Zdravý, vhodne nasmerovaný strach predstavuje našu intuíciu. Môžeme vytvoriť široký priestor pre vyjadrovanie a ovládanie emócií, takže ich zdravé prejavenie prestane byť pre nás škodlivé.

Čomu nás učia

Emócie sú centrom komunikácie, dôležité vo vzťahoch aj v utváraní vedomého života. Pomáhajú prehľbovať pocity dôvery a bezpečia. Posúvajú a motivujú nás, takže si s nimi môžeme vytvoriť doslova intímny vzťah. Ak im lepšie rozumieme, žijeme vedomejši, hlbší život. Učíme sa cítiť, čo cítime vo chvíli, keď to cítime. Môžeme si zvoliť, že sa budeme k emóciám vzťahovať ako k vitálnemu procesu. Sú to procesy zahrňajúce telo, myseľ i spoločenské faktory.

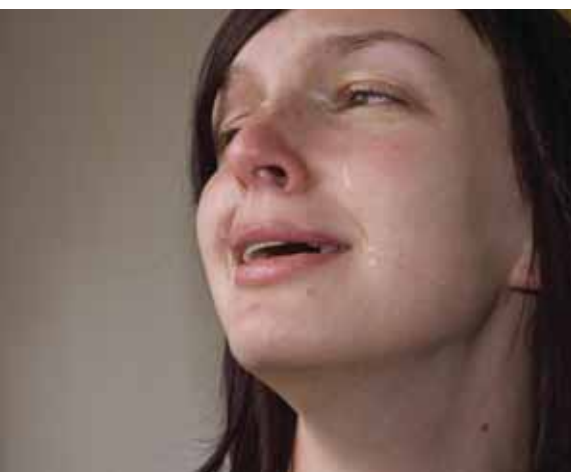
Emócie sú fenomén, umožňujúci porozumieť vzťahom, vnímať kontext a tiež kreatívnejšie využiť vonkajší aj vnútorný svet. Keď sa pozrieme, čo všetko nám práca s vlastnými emóciami môže poskytnúť, je pozoruhodné, ako málo dôverný vzťah k nim máme.

Spoločenská norma akoby preferovala racionálny prístup pred emočným.

V prvom rade ide o ich rozpoznávanie, dotyk s nimi. Jeden z používaných konceptov, pre mňa veľmi obľúbený, zahrňuje spojenie emócie s tancom. Je dôležité vedieť ju priradiť k pocitu, pomenovať, vyjadriť v pohybe a zvuku. Tým vytvárame ucelený obraz a poskytujeme priestor na zoznámenie sa. Potom je to vyjadrenie – nie vybitie, ale zdravé prežitie emócie. Priestor v spomínanej intimite, kde sa môžeme začať dotýkať najhlbších zákutí svojho vnútra.

Daša Ciprichová, psychologička
Ennea clinic

Ilustračné foto: Freemages

Bryndza je náš poklad

Nie je iba chutná, ale aj zdraviu prospešná. Patrí ku klenotom medzi syrmí; je to slovenské biele zlato.

Pod pojmom „bryndza“ sa historicky myslí rozdrvený tvrdý zrejúci syr z ovčieho mlieka; neskôr aj jemne pomletý, osole- ný, vykysnutý a vyzretý ovčí hrudkový syr. Má lahodnú vôňu i chuť, príjemne kyslú po ovčom syre, mierne pikantnú, slanú. Oproti iným syrom dosahuje obsah soli len 2,0 % – teda toľko ako v bežných potravinách.

Tunajšie korene

Naši predkovia konzumovali bryndzu dlhé stáročia a v minulosti tvorila hlavnú súčasť ich jedálneho lístka. Prvá bryndziareň na Slovensku vznikla už v roku 1787 v Detve. No konzumácia slovenskej bryndze má dlhodobú tradíciu aj v zahraničí. Distribuovala sa do Rakúska, Maďarska, Poľska, Nemecka a v menších množstvách aj do ostatných krajín Európy.

Bryndza je našim historickým dedičstvom, no i súčasným bohatstvom.

„Slovenská bryndza“ je chránené zemepisné označenie schválené Európskou úniou. To znamená, že sa môže vyrábať iba z mlieka získaného na Slovensku. Klasická bryndza nemusí nutne pochádzať iba z ovčieho mlieka, môže sa vyrábať aj zo zmesi ovčieho a kravského syra. Treba však vedieť, že musí obsahovať najmenej 50 % ovčieho hrudkového syra. Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku vydáva aj certifikát s logom „Zlatá ovca – 100 % ovčie“, účelom ktorej je zvýrazniť poctivých spracovateľov domácej bryndze.

Otázka hygieny

Často sa možno stretnúť s mýtom o nepasterizovanej bryndzi ako vysoko rizikovej potravine. Nie je to však pravda: za

ostatné roky sa nikdy nepotvrdili medializované informácie o podozreniach na nákazu z bryndze. Ovčie syry i bryndza z nepasterizovaného mlieka majú bohatšiu mikroflóru i špecifickú chuť. Pri kysnutí dochádza k procesom s kyslomliečnymi kultúrami, ktoré v priebehu zrenia syra účinne potláčajú aj prípadné nežiaduce choroboplodné zárodky.

Netreba sa preto obávať bryndze priamo zo salaša, práve naopak. Tradičným spôsobom (na pastve) chované ovce majú najlepšiu bilanciu zdravia a chuti ich produktov. Žiaľ, nie je výnimkou, že sa do mliekarní na Slovensku dováža ovčie mlieko zo zahraničia, často z intenzívnych chovov.

„Dôležité je sledovať pôvod a zloženie bryndze; pridanú hodnotu predstavuje práve slovenská stopercentná ovčia bryndza, ktorej konzumácia by v našom jedálnom lístku nemala chýbať,“ zdôrazňuje Milan Lapšanský, generálny riaditeľ sekcie potravinárstva a obchodu Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. „Spotrebiteľ preto musí mať zaručenú informáciu o zložení a obsahu výrobku, pričom za kvalitu bude ochotný zaplatiť aj vyššiu sumu,“ upozorňuje.

Sezónny produkt?

Na Slovensku sa chová takmer 340-tisíc oviec, ktoré za rok dokážu vyprodukovať približne 12-tisíc ton mlieka. „U nás spotrebujeme na obyvateľa 0,6 kg bryndze

ročne. Na výrobu takéhoto množstva je potrebných približne 2,3 litra ovčieho mlieka. Ročná výroba bryndze na Slovensku predstavuje takmer 4-tisíc ton,“ uvádza M. Lapšanský. Nakoľko ovčiarov trápia problémy s predajom ovčieho mäsa a s využitím ovčej vlny, známa fráza o trojakom úžitku už prestáva platiť – a primárnou sa stáva práve produkcia mlieka.

Či si túto tradíciu udržíme, závisí od slovenského spotrebiteľa.

Staré ovčiarske príslovie vraví, že ovca dojí pyskom; pre Slovensko je to výhoda. Bohaté a rôznorodé zloženie bylín našich pasienkov má priaznivý vplyv na zloženie ovčieho mlieka. Výsledkom potom býva kvalitná, chuťovo vynikajúca bryndza. Za najzaujímavejšiu sa vo všeobecnosti považuje tá májová. Historicky sa totiž ovce vyhánali na pasienok až koncom apríla – a bryndzu tak bolo možné robiť až začiatkom mája. Aj v dôsledku zmien klímy a podnebia máme dnes bohatšie pasienky skôr, než májovú bryndzu môžeme vyrábať už v apríli. Naša bryndza si však zachováva vysokú kvalitu celý rok, pretože už máme aj chovy, ktoré ovčie mlieko produkujú celoročne.

VM

Foto: Pixabay

Naozaj ľadová káva

Sú závanom studeného vánku uprostred teplých dní. Pijú sa v rôznych úpravách po celom svete. A takmer vždy zo slastne privretými očami. Reč je o ľadových kávach. Akej dávate prednosť vy?

Ľadová káva má svoje korene na čiernom

kontinente. Môžete ju ochutnať na rôznych miestach a v rôznych obmenách. Pripravuje sa jednoducho: z čerstvého silného espressa preliateho cez niekoľko kociek ľadu. V Portugalsku sa dolieva citrónovou šťavou, v Rakúsku ju dochucujú rumom alebo likérom.

A ako je to v Costa Coffee? Pripravujú ju baristi krátkym pretrepaním espressa s mliekom a ľadom. Ručné šejkovanie je ku káve šetrnejšie ako mixovanie. V ľadovej verzii sa ponúka americano alebo kapučíno a caffellatte, ktoré je možné doplniť aj o vybranú príchúť.

BM

Svieža a lahodná „zmrzka“

Počas horúcich letných dní sotva možno odolať mrazivému osvieženiu v podobe nanuku alebo zmrzliny. Pokiaľ však dbáte na zdravý životný štýl a váhate, po akej добрute siahnuť, v mraziacom boxe nájdite vkusný obal Zmrzky. Už tretiu sezónu ju vyrába česká mliekareň Hollandia. Ide o známy gazdovský jogurt s BiFi kultúrami v mrazenej podobe a na drierku.

Tento rok prichádzajú na trh dve novinky: jahodová a čučoriedková, máčané v horkej chrumkavej poleve. Prijemne nakyslastú jogurtovú chuť harmonicky vyvažuje príslušné voňavé a sladké drobné ovocie. A ak máte chuť na čisto biely jogurt, môžete si pochutnať na Zmrzke v kabátiku z bielej alebo mliečnej belgickej čokolády.

BM

Medzinárodný úspech

Veľtrh Gulfood Dubai s takmer 5-tisíc vystavovateľmi na ploche milión m² patrí k najväčším potravinárskym veľtrhom na svete. Tohto roku sa na ňom zúčastnilo 8 spoločností zo SR. Cenu za najinovatívnejší produkt tam získal jedinečný nealkoholický nápoj s kolagénom Eternitea. Ocenenie síce patrí britskej spoločnosti, no produkty pre ňu vyrába slovenská firma McCarter, ktorá

sa profiluje ako „drink innovator“. Nápoj s kolagénom vyniká technológiou plnenia – je bez konzervantov, aróm a iných pridaných látok. Marek Rakický zo spoločnosti McCarter: „Zhmotňujeme výrobky, pri ktorých si iní povedia, že ich nevedia vyrobiť. Unikátnu technológiu spracovania implementujeme do všetkých našich produktov.“

SS

Multipomocník v kuchyni

Sódu bikarbónu od Dr. Oetker poznáme v malom 15 g balení. Obľúbenosť tohto produktu však neustále rastie, preto teraz prichádza nové, väčšie, praktickejšie a ekonomicky výhodnejšie „maxi“ balenie s hmotnosťou 100 g. Obe spomenuté balenia obsahujú veľmi jemnú jedľu

sódu, ktorej vysoká kvalita sa neustále dôkladne kontroluje. Sóda bikarbóna je osvedčeným, všestranným pomocníkom v kuchyni i domácnosti. Využijete ju nielen pri pečení, ale aj čistení, praní a starostlivosti o zdravie.

RB

Energia pre aktívny životný štýl

Heslo „Aktivuj sa!“ vyjadruje myšlienku nového inovatívneho energetického nápoja Hell Active od Hell Energy. Je špeciálny tým, že obsahuje BCAA aminokyseliny, L-karnitín, o 60 % menej cukru (v porovnaní

s bežným množstvom 10,9 g/100 ml) a tiež päť rôznych druhov vitamínov B. Povzbudí všetkých, ktorí sa udržiavajú vo forme pomocou cvičenia a aktívneho životného štýlu. Ochutnať ho môžete v osviežujúcej citrus-tutti-frutti príchuti. Hell Energy patrí k dynamicky sa rozvíjajúcim značkám rýchloobrátkového spotrebného tovaru distribuovaného najmä v Európe a Ázii. Vznikla v roku 2006 a dnes je prítomná v 50 krajinách sveta.

ES

Hurban Legend

Pivovarníci z Hurbanova sa pri tohtoročnej inovácii inšpirovali výraznou osobnosťou našich dejín, Jozefom Miloslavom Hurbanom. Hold sa mu rozhodli vzdať tým najlepším – poctivým slovenským pivom. Výsledkom je nový rad troch špeciálov Zlatý Bažant Hurban Legend, precízne varených podľa originálnej receptúry a s použitím unikátnych technologických postupov. Vybrané suroviny mu dodávajú výnimočnú chuť a nezameniteľnú vôňu.

Špeciály IPA, Pšeničné a Polotmavý Bock sa plnia do fliaš s umeleckým, priam nadneseným surrealistickým dizajnom. Určené sú všetkým vyznávačom nových pivných štýlov a originálneho dizajnu.

MT

Ekodukty – dopravné stavby pre zvieratá

Národná diaľničná spoločnosť (NDS) je súčasťou ambiciózneho projektu Transgreen, ktorý má za cieľ zaviesť environmentálne šetrné plánovanie dopravných koridorov v karpatskom regióne.

Ďalším významným participujúcim subjektom je Svetový fond na ochranu prírody (WWF). Odborníci z oblasti dopravy, priestorového plánovania a ochrany prírody z Českej republiky, Maďarska, Rumunska, Ukrajiny a zo Slovenska chcú spoločne postupovať pri plánovaní dopravnej infraštruktúry svojich krajín, rešpektujúc pritom potreby voľne žijúcich zvierat.

„Našu účasť na projekte považujem za skvelú príležitosť poučiť sa zo skúseností partnerov a podeliť sa s nimi o slovenské skúsenosti. Spoliehame sa, že najviac sa naučíme na reálnych situáciách. Chceme tu budovať dopravnú infraštruktúru s osobitným dôrazom na ekologické koridory a ekológiu ako takú,“ vyhlásil investičný riaditeľ NDS Jiří Hájek.

Pilotné územia v SR

Karpatský región je rozsiahlym horským celkom strednej a východnej Európy s množstvom chránených území. A práve tých sa často dotýkajú veľké líniové stavby, budované naprieč krajinou, ktoré pretínajú pravidelné migračné trasy živočíchov. Preto potrebujeme v širšom priestore karpatského oblúka konkrétne „zeleňé“ opatrenia, ktoré pomôžu minimalizovať vplyv dopravnej infraštruktúry na prírodu, s osobitným dôrazom na ekologické koridory.

Na Slovensku sú v rámci projektu vytýčené dve pilotné územia: Kysuce, Malá

Fatra a Strážovské vrchy na severozápade a oblasť od Cerovej vrchoviny po ukrajinskú hranicu na juhovýchode. „Horské oblasti sú dopravou zraniteľnejšie ako iné typy krajiny,“ upozornila Miroslava Plassmann, riaditeľka WWF Slovensko. „Diaľnice a vysokorychlostné cesty predstavujú pre väčšinu živočíchov neprekonateľnú bariéru. Zvieratá ostávajú izolované

Medzinárodný projekt má chrániť lesnú zver pred smrťou na cestách.

v určitom priestore a strácajú tak možnosť krížiť sa s jedincami iných populácií. Týka sa to najmä veľkých šeliem ako medveď, rys, vlk. Z dlhodobého hľadiska to môže mať fatálne dôsledky na prežívanie druhu ako takého. Na miestach križovania migračných trás s dopravnou infraštruktúrou vznikajú kolízne situácie, nebezpečné pre zvieratá aj vodičov,“ podčiarkla. Tiež pripomenula, že je dôležité zmeniť spôsob, akým

sa pozeráme na dopravu. Na jednej strane, potrebujeme moderné, dobre prepojené cesty a železnice. Ale zároveň sa treba snažiť vyhnúť negatívnym dopadom nových dopravných stavieb na prírodu.

Mapovanie pohybu zveri

Doposiaľ sa v rámci projektu uskutočnili zber a analýza administratívnych a vedeckých poznatkov zo štyroch pilotných území, ktoré sa overili priamo v teréne. Výstupom je hĺbková analýza každého územia, ktorá v ňom identifikuje a opisuje konkrétne ekologické koridory. Na týchto územiach sa počas jedného roka s pomocou fotopascí realizovalo mapovanie pohybu živočíchov popri vybraných úsekoch ciest, ako aj ich súvisiaca úmrtnosť. Boli identifikované kritické miesta prechodov zvierat, ktoré je nevyhnutné zachovať. Na vybraných úsekoch len za 6 mesiacov uhynuli stovky jedincov.

Ďalším doterajším výstupom projektu je štúdia súčasného stavu legislatívneho rámca, územného plánovania a ochrany biodiverzity v Karpatoch. Predstavuje východiskový podklad pre vytvorenie

Ekodukt pri Moravskom Svätom Jáne

smerníc rozvoja integrovanej dopravnej infraštruktúry a príručky pre zavedenie monitorovacieho systému dopravnej infraštruktúry v Karpatoch.

Dôležité opлотenia

V dôsledku nepriechodnosti komunikácií pre zver vznikajú dopravné nehody s negatívnymi vplyvmi na okolie: úhyn živočíchov, ekonomické škody na dopravných prostriedkoch i na majetku NDS. Realizáciou opatrení eliminujúcich stret zveri a dopravných prostriedkov, napríklad budovaním a opravou opлотenia, dochádza k znižovaniu úhynu zveri na diaľniciach a rýchlostných cestách.

Diaľnice sa križujú s migračnými koridormi divo žijúcich zvierat.

V súčasnej dobe má NDS opлотené takmer všetky úseky prevádzkovaných diaľnic a rýchlostných ciest – okrem tých, kde prebieha investičná činnosť. V minulom roku spoločnosť opravila 1,384 km staršieho opлотenia a doplnila 4,316 km nového opлотenia, ktoré bráni lesnej zveri dostať sa na vozovku.

Ekodukty

Jedným z riešení, ako môžu živočíchy zdolať inak neprekonateľnú bariéru vo forme diaľkovej komunikácie, sú

ekodukty. Na Slovensku máme v súčasnosti vybudované tri takéto „zeleňé mosty“: jeden v úseku diaľnice D1 Mengusovce – Jánovce, ďalší na rovnakej diaľnici v úseku Važec – Mengusovce a tretí na diaľnici D2 pri obci Moravský Svätý Ján. Vďaka výstavbe ekoduktov sa vlni znížil úhyn zveri na diaľniciach a rýchlostných cestách o viac ako 12 %. Potreba vybudovať ekodukt vyvstala aj pri obci Svrčinovec na už zrealizovanom úseku diaľnice D3 do Skalitého. Táto cestná stavba totiž zasahuje do terestrického biokoridoru pre veľké šelmy a ostatnú zver medzi Svrčinovcom a štátnou hranicou s ČR. Výstavba tohto zeleného mosta je aktuálne v príprave; v prvej polovici tohto roka sa plánuje vyhlásenie verejného obstarávania na zhotoviteľa tejto stavby.

Treba však pripomenúť, že ekodukty predstavujú len jedno z riešení, ako môžu živočíchy zdolať neprekonateľné bariéry vo forme diaľkových komunikácií. Dôležitá je ich lokalizácia a parametre, ktoré musia zohľadňovať odborné zoologické vedomosti a prieskumy. Totiž – pokiaľ prechody naplánujeme nevhodne, zver ich nebude využívať. Z toho dôvodu ochranári pokladajú spoluprácu rezortov dopravy a životného prostredia za kľúčovú.

Čo nás v tomto smere čaká

V prípade cezhraničných území, napríklad medzi SR a ČR, stále chýbajú (v oboch

krajinách) kvantitatívne a kvalitatívne údaje o úmrtnosti zvierat na cestách i železničiach a chýba aj spoločná databáza.

Projekt však pomáha nadviazať bližšie vzťahy medzi ochranármi a rezortom dopravy, ktorý je zodpovedný za budovanie a údržbu dopravnej infraštruktúry. Výsledkom spolupráce na projekte bude o. i. Katalóg opatrení na zmiernenie dopadov vplyvu dopravnej infraštruktúry na ekologické koridory. Má priamo nadväzovať na hĺbkovú analýzu pilotných území a byť podkladom pre rozhodovacia činnosť štátnej správy.

Bez územného plánovania nebude ochrana ekologických koridorov efektívna.

Ďalším významným výstupom budú Odporičania pre rozvoj trvalo udržateľnej dopravy v Karpatoch, ktoré budú slúžiť pre tvorbu legislatívy a ďalšie rozhodovacie činnosti v oblasti dopravy. Dôležité je poznamenať, že efektívna ochrana migračných koridorov môže byť zabezpečená, len ak budú začlenené do územného plánovania.

MM/AH

Foto: © Peter Orolin/WWF, NDS

Európa a ochrana klímy

Európsky parlament a Rada ohlásili v marci predbežnú dohodu o finančnej podpore opatrení v oblasti životného prostredia a klímy – ako súčasti dlhodobého rozpočtu EÚ na roky 2021 – 2027.

Dohoda sa týka Programu pre životné prostredie a ochranu klímy LIFE. Finančná podpora je zameraná na zmiernenie negatívnych vplyvov klimatickej zmeny klímy a tiež na podporu prechodu na čistú energiu – zvýšením energetickej účinnosti a podielu obnoviteľných zdrojov v energetickom mixe. Pôjde o jeden z nástrojov, ktorý Európskej únii umožní dosiahnuť jej klimatické ciele a stať sa do roku 2050 klimaticky neutrálnou.

Tlak verejnosti

V snahe zlepšiť kvalitu života Európanov a investovať do udržateľnejšej budúcnosti vyvíja Európska komisia nemalé úsilie na ochranu klímy, konkrétne navýšením rozpočtu programu LIFE a zaradením boja proti klimatickej zmene do všetkých hlavných programov finančnej podpory EÚ. Vďaka tomu si bude môcť Európa plniť záväzky vyplývajúce z Parížskej dohody i cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja, a tým pomôcť riešiť viacero dôležitých problémov tohto storočia. Eurokomisár pre životné prostredie Karmenu Vella k tomu uviedol: „Každý deň vidíme tisíce mladých Európanov protestovať za budúcnosť našej planéty a žiadať od nás viac. Vďaka zvýšenej finančnej podpore dokážeme tieto obavy lepšie riešiť, urýchliť prechod na obehové hospodárstvo a pritom znížiť náš vplyv na prírodu a biodiverzitu.“

Komisár pre oblasť klímy a energetiky Miguel Arias Cañete dodal, že posilnený program LIFE bude zohrávať dôležitú úlohu pri podpore zmiernenia zmeny klímy a pri adaptácii na ňu.

Program LIFE

Patrí medzi finančné programy Únie, kde sa navrhuje najväčšie pomerné zvýšenie financovania – takmer o 60 %. Komisia navyše navrhla výdavky vo výške najmenej 25 % zo všetkých programov EÚ na boj proti klimatickým zmenám. Okrem priamych príspevkov bude program stimulovať aj ďalšie zdroje.

Hlavné prvky nového programu LIFE (2021 – 2027):

• pokračujúca podpora obehového hospodárstva a posilnenie zmiernenia zmeny klímy

– zameraná na dosiahnutie kľúčových politických cieľov v rámci dlhodobej strategickej vízie dosiahnuť do roku 2050 prosperujúce, moderné, konkurencieschopné a klimaticky neutrálne hospodárstvo. Opatrenia podporia úplný prechod na obehové hospodárstvo, ochranu a zlepšenie kvality ovzdušia a vody v EÚ, vykonávanie rámca politík v oblasti energetiky a klímy na obdobie do roku 2030 a plnenie záväzkov EÚ podľa Parížskej dohody o zmene klímy;

• zvýšená podpora prechodu na čistú energiu

– stimuluje investície a podporuje činnosti zamerané na energetickú efektívnosť a energiu z obnoviteľných zdrojov – najmä v regiónoch Európy, ktoré v prechode na čistú energiu zaostávajú;

• väčšia podpora ochrany prírody a biodiverzity

– tradičná zložka programu, ale teraz jej

súčastou budú nové, osobitné strategické projekty, ktoré umožnia všetkým členským štátom začleniť ciele politiky v oblasti prírody a biodiverzity do iných politík a programov financovania (napr. poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka) a zabezpečiť ucelenejší prístup vo všetkých odvetviach;

• jednoduchý a flexibilný prístup

– so zameraním na rozvoj a realizáciu inovatívnych spôsobov riešenia výziev v oblasti životného prostredia a klímy.

Ďalšie kroky a súvislosti

Program pre životné prostredie a ochranu klímy LIFE existuje od roku 1992 a financovalo sa z neho viac ako 4 600 projektov v celej EÚ (aj v tretích krajinách) vo výške takmer 10 miliárd eur, pričom 4,3 mld. šlo na ochranu životného prostredia a boj proti zmenám klímy.

Súčasný program na roky 2014 až 2020 pracuje s rozpočtom 3,4 mld. €. Zohráva významnú úlohu pri vykonávaní najdôležitejších environmentálnych právnych predpisov EÚ, vrátane smerníc o biotopoch a vtákoch.

Návrh nového programu na obdobie 2021 – 2027 vychádza z výsledkov hodnotenia polovice súčasného programu. Podmienkou zavedenia jeho rozpočtových aspektov a príslušných horizontálnych ustanovení je celková dohoda o budúcom dlhodobom rozpočte EÚ.

NP

Obrázok: PPN

Š

štýl

Cestovanie ako štýl života	70
Sedem nových divov sveta	
v rozhovore s Michalom Kajanom	
Fero Kráľ 1919 – 2008	74
Spomienka k storočnici maliara	
Dnešný svet bývania	76
Aktuálne trendy v interiérovom dizajne	
Ako zažiarieť fotkami z dovolenky	78
Ukážte sa na Instagrame	
v tom najlepšom svetle	

Cestovanie ako štýl života

Spoznávanie sveta na vlastné oči nesmierne obohacuje. Platí to pre každého. A nezáleží na veku.

Michal Kajan má len osemnásť rokov. Študuje na gymnáziu, venuje sa rôznym mimoškolským aktivitám. V novembri 2018 bol jedným z prvých desiatich Slovákov, ktorí získali zlatú Medzinárodnú cenu vojvodu z Edinburghu. V tomto rozvojovom programe uspel aj vďaka svojej vášni – cestovaniu. Stihol už navštíviť všetkých sedem novodobých divov sveta.

• Michal, ako ste sa dostali k cestovaniu? Bolo to vaše rozhodnutie?

Viedla ma k tomu mamina – už ako maličkého ma brávala so sebou na dovolenku. Spočiatku išlo o klasické cesty k moru: do Talianska, Grécka, Turecka, Tuniska. Mali sme priateľov na našej ambasáde v Ríme; párkrát nás pozvali na návštevu. Prvý raz

Na cestách spoznávame nielen krajiny, ale aj ich históriu, geografiu a životné hodnoty.

som videl taliansku metropolu ako päťročný. Neskôr som mal dosť času i príležitosti na prechádzky mestom a jeho spoznávanie. Uchvátila ma najmä stará, antická časť. Za veľmi dôležitú považujem našu prvú ďalekú cestu – v roku 2010 do juhovýchodnej Ázie, konkrétne do Thajska, Malajzie a Singapuru. Mal som desať a zažil som nový kontakt s mimoeurópskou kultúrou, s iným náboženstvom. To bolo objavné.

• Tam sa teda zrodila vaša cestovateľská vášeň?

V podstate áno, i keď konkrétny impulz prišiel až o dva roky neskôr, v Mexiku, kde sme o. i. navštívili dávne mayské mesto Chichen Itza. Tam sa nás sprievodca opýtal, koľko z nových divov sveta sme už videli. Vtedy ma to napadlo – pozrieť

si ich všetky! Odvtedy každý rok pribudol „do zbierky“ ďalší.

• Začnime teda v Chichen Itza...

Pôsobí veľmi majestátne. Z ničoho nič sa uprostred džungle vynorí toto starobylé, stále ešte nie dôkladne prebádané mesto. Predstavuje zážitok najmä pre „ďanikenovcov“. Je tam aj posvätné jazero, kam hádzali deti ako obety bohom. Zhodou náhod bolo leto 2012 – podľa mayského kalendára rok, v ktorom mal nastať koniec sveta. A údajne do toho jazera hádzali dvanásťročných chlapcov,

narodených od 3. do 10. augusta. No a ja som akurát desiaty august... a mal som dvanásť... Keď sa to dozvedel domorodý sprievodca, chcel ma tam hodiť. Skupina ma bránila, nakoniec som vo vode neskončil. Ale bola to dobrá adrenalínová príhoda, nie?

• Tie jazerá sú v hlbokých kruhových skalných otvoroch, pôvod ktorých je stále predmetom špekulácií. Dá sa odtiaľ vyliezť?

Sotva. Steny sú strmé, prakticky kolmé, niet sa čoho chytiť. A keby sa to aj

podarilo, voda vraj obsahuje nejaké látky, ktorých výpary pôsobia toxicky. Takže pri pomyselnom výstupe by išlo aj o čas. Vyliezť odtiaľ pokladám za nereálne. Možno s lezeckým vybavením, inak nie.

• Ako na vás zapôsobilá slávna Kukulkanova pyramída?

Výstup na ňu zakázali, možno sa motať len pri jej základni. Je geniálne postavená a v čase rovnodennosti sa pri východe a západe slnka pohybuje „Kukulkanov tieň“ po jej hranách hore alebo dolu. Tento vzrušujúci jav prichádzajú sledovať tisícky ľudí. Hore na plošine je svätyňa, prístupná zo všetkých štyroch strán – vždy po 91

Chichen Itza

Tádž Mahal

schodoch. Spolu s plošinou je teda súčet 365 – ako počet dní v roku. Mayovia rozumeli kalendáru i času. V areáli je aj známy objekt observatória, kam vedú naozaj obrovské schody, po ktorých treba doslova liezť. Zámerom bolo, aby sa ľudia idúci nahor nemohli pozeráť priamo „bohovi do tváre“, ale iba pokorne pod nohy.

• Ktorý z novodobých divov nasledoval?

Veľký čínsky múr. Navštívil som jeho časť blízko Pekingu a bol to silný zážitok. Išli sme tam ráno, asi 10 m široký múr sa tiahol vysoko do kopca, so siedmimi strážnymi vežami v pravidelných rozstupoch. Turistickejší typ by mal vyliezť až na tú siedmu. Mal som trinásť a toho dňa sa mi to podarilo.

Múr vlastne postavili ako hranicu medzi Čínou a barbarmi (v tých časoch najmä Hunmi, neskôr Mongolmi). Fascinoval ma spôsob dorozumievania sa strážcov: niečo ako indiánske dymové signály. Jeden taký

signál znamenal, že sa blíži sto nepriateľských vojakov, dva značili päťsto a tri až tisíc bojovníkov. Takto si vedeli pomerne rýchlo a efektívne odovzdať informáciu na veľkú vzdialenosť. Za prvej ríše, keď múr stavali zajatci, ich vraj po smrti hádzali do jeho základov.

• Múr má vyše 6-tisíc km a rozvetvuje sa. Podarilo sa ho vôbec niekomu prekonať?

Určite. Napokon – mal svoje slabšie miesta, nebol súvislý, bolo možné ho obísť. Veď Mongoli Čínu dobyli a vládli tam temer sto rokov. Zaujímavejšia je otázka, či niekto prešiel múr po celej jeho dĺžke. Nie som si istý, či sa to vôbec podarilo.

• Ako na vás zapôsobil Tádž Mahal?

Dojímavá je história stavby. Sultánovi Šádžahánovi zomrela manželka Mahál pri pôrode sedemnásteho dieťaťa. Mal ju veľmi rád, nuž sa rozhodol, že jej postaví tú najveľkolepejšiu hrobku. Keď neskôr ochorel, začali medzi jeho synmi

rozbroje. Zvífazel najkrutejší z nich, ktorý potom otca uväznil v neďalekej mogulskej pevnosti. A ten mohol po zvyšok života, iba z okna svojej cely, sledovať práce na mauzóleu svojej nebohej manželky. Tádž Mahal postavili z bieleho mramoru, avšak bielobou nežiari celých 24 hodín. Pri východe slnka je ružový, pri západe prechádza až do oranžovo-červena – v závislosti od dopadajúceho svetla. V okolitých bazénoch a nádržiach s vodou sa úchvatná stavba krásne zrkadlí. Nádherná je aj vnútorná výzdoba s početnými polodrahokamami.

• Čo povieť na Machu Picchu?

Vizuálne zaujme určite každého. Vysoko v horách poskytuje úchvatnú panorámu. Možno sa tam dostať kyvadlovou autobusovou dopravou po asfaltovej ceste alebo pešo po turistickej trase zvanej Inka trail, ktorú prejdete asi za štyri dni. Ja som absolvoval ten jednoduchší spôsob. Žasol som nad tým, ako to vlastne Inkovia postavili, ako tam hore vôbec dostali tie ťažké kamenné kvádre – bez moderného náčinia a znalosti kola. A ako ich

Nových sedem divov sveta

predstavuje súčasný ekvivalent siedmich divov starovekého sveta. O výsledku rozhodlo celosvetové hlasovanie zorganizované švajčiarskou spoločnosťou New Open World Corporation. Poradie: 1. Chichen Itza, 2. Kristus Spasiteľ, 3. Veľký čínsky múr, 4. Machu Picchu, 5. Petra, 6. Koloseum, 7. Tádž Mahal. Zoznam bol vyhlásený 7. júla 2007 v Lisabone.

Koloseum

opracúvali tak presne, že medzi kamene nevsuniete čepeľ noža... Najviac ma udivilo, že dobyvační Španieli mesto nenašli. Časom spustlo a upadlo do zabudnutia. Predpokladá sa, že jeho obyvatelia podľahli nejakej z Európy zavlečenej chorobe. Objavené bolo až začiatkom 20. storočia.

• **Pozrime sa bližšie na sochu Krista v Riu...**

Stojí na hore Corcovado (Hrbáč). Dovezie vás tam vláčik podobný pozemnej lanovke, akú máme na Hrebienku. Pre zaujímavosť – postavili ju asi o 30 rokov skôr ako samotnú sochu...

V Ázii je všetko iné: náboženstvo, kultúra, tradície, zvyky i ľudia.

Výhľad na mesto je neopísateľný. I samotný Kristus – najmä keď človek stojí pod ním prvý raz. Mňa prekvapilo, že je taký mohutný, majestátny – proste dychberúci. Výškou 30 metrov prevyšuje mnohé kostoly. My sme sa však dostali len k jeho nohám, lepšie povedané k podstavcu. Do vnútra sa nedá – na rozdiel trebárs od známej Sochy slobody.

• **Vráťme sa do Ázie. Čím vás zaujala Petra?**

Staré skalné mesto objavil až začiatkom 19. storočia Švajčiar Burckhardt v prestrojení za beduína, inak by sa tam nedostal. Jeho správe mnohí v Európe nemohli uveriť. Neskôr sa tam vrátil s kresličom – až potom uverili. Petra je však veľmi nenápadná: nech sa blížite z ktorejkoľvek strany, netušíte, že by tam vôbec niečo mohlo byť. Je schovaná v rokline a prístupná len

úzkou štrbinou medzi skalnými stenami, ktorú miestni volajú „siq“. A ako sa tam dostať? Koňmo alebo po svojich... Východiskom je nová Petra, ktorá však neleží blízko. Na pešieho návštevníka čaká asi polhodinová túra, kým prejde planinou k spomenutej skalnej úžine. Za ňou sa mu otvorí naozaj atraktívny pohľad. V samotnom areáli majú super dopravný prostriedok – oslika. Ponosi vás i po schodoch a okolitých kopcoch, takže sa menej unavíte.

• **Lokalitu preslávili filmy, napr. o Indiana Jonesovi. Aký bol váš dojem?**

Petra je zaujímavá farebne. Vytесali ju do červeného pieskovca, ktorý – podobne ako v Tádž Mahal – hrá rôznymi farbami podľa uhla dopadu svetla. Ale nejde len o Al-Khazneh, tú pokladnicu, známu z filmu. Ďalej za ňou sa nachádza niečo ako antický amfiteáter, mnohé pozostatky chrámov a hrobiek, vytesaných do skál, no a celkom vyzadu narazíte na druhú dominantu: kláštor El Deir. Pri ňom sme sa cítili malí ako mravce. To je to najväčšie, čo tam môžete vidieť. Ide

o dlhú cestu, ale oplatí sa. Mesto pôvodne vystavali Nabatejci na križovatke obchodných ciest zo Stredomoria do južnej Ázie a k Červenému moru. Neskôr ho ovládli Rimania – aj preto je tam viditeľný antický stavebný vplyv. Po niekoľkých zemetraseniach – a najmä po vyschnutí studní – však obyvatelia odišli a ponechali Petru osudu.

• **Zoznam divov uzavrieme v Európe, v Taliansku, v Ríme...**

Koloseum – to je skutočná dominanta. Uprostred moderného, rušného mesta sa zrazu ocitnete v celkom inej dobe. Je veľmi inšpirujúce prechádzať sa tam, kde kedy si sedeli diváci, ako i na miestach pod pôvodnou plochou arény, kde sa gladiátori pripravovali na súboje, kade chodili divoké šelmy alebo kadial' napúšťali vodu kvôli imitácii námorných bitiek. K budove Kolosea sa viaže slávne proroctvo, ktoré v 8. storočí vyslovil Beda Venerabilis: „Kým stojí Koloseum, bude stáť Rím. Keď padne Koloseum, padne Rím. A keď padne Rím, padne aj svet.“ V súčasnosti sa zachovali už iba 2/3 pôvodnej stavby – vinou zemetrasení a rozkrádania materiálu. Nechajme Koloseum radšej stáť, nech sa proroctvo nevyplní!

Keďže som bol v Ríme viackrát a mám o ňom hodne naštudované, raz som dokonca robil aj sprievodcu jednej skupinke našich turistov. Bolo to ilegálne, lebo v Ríme si musíte vždy najať miestneho sprievodcu s akreditáciou. Ale ja som vtedy nemal ešte ani štrnásť, takže mi nikto nič nemohol...

• **Cestovať je náročné finančne i na prípravu. Ako toto pokrývate?**

Treba si zarobiť, vedieť sa uskromniť,

Veľký čínsky múr

neminúť všetko na bežnú spotrebu a odkladať si. Pri kúpe zájazdu v septembri platíte len polovicu ceny. Tú druhú uhrádzate až pred odchodom. A ak sa odchádza, dajme tomu, v júni, máte dosť času na šetrenie. Niekedy treba šetriť aj rok – dva. My si vždy dáme konkrétny cieľ, a tak vieme, na čo šetríme. Doteraz som chodil s maminou. Teraz, keď už mám osemnásť, môžem začať šetriť aj na sólo cesty.

Mexiko je pre Európana menej cudzie, lebo tam cítiť španielsky vplyv.

Nie som typ dobrodruha, ktorý ide do vecí spontánne, bez prípravy. Najprv si niečo prečítam, na diaľku zhodnotím situáciu. Netreba podceňiť zdravotnú prípravu: dať sa preventívne zaočkovať, zobrať so sebou vhodné lieky, vedieť, čo jesť, piť a čo v žiadnom prípade nie. Pripraviť sa treba aj spoločensky – aby v cieľi človek niečím nechtiac neurazil domácich, aby poznal ich zvyky, aby nepovedal či neurobil niečo, čo by ho mohlo ohroziť.

• Čo vám prináša takýto štýl života? Nie je trochu únavný?

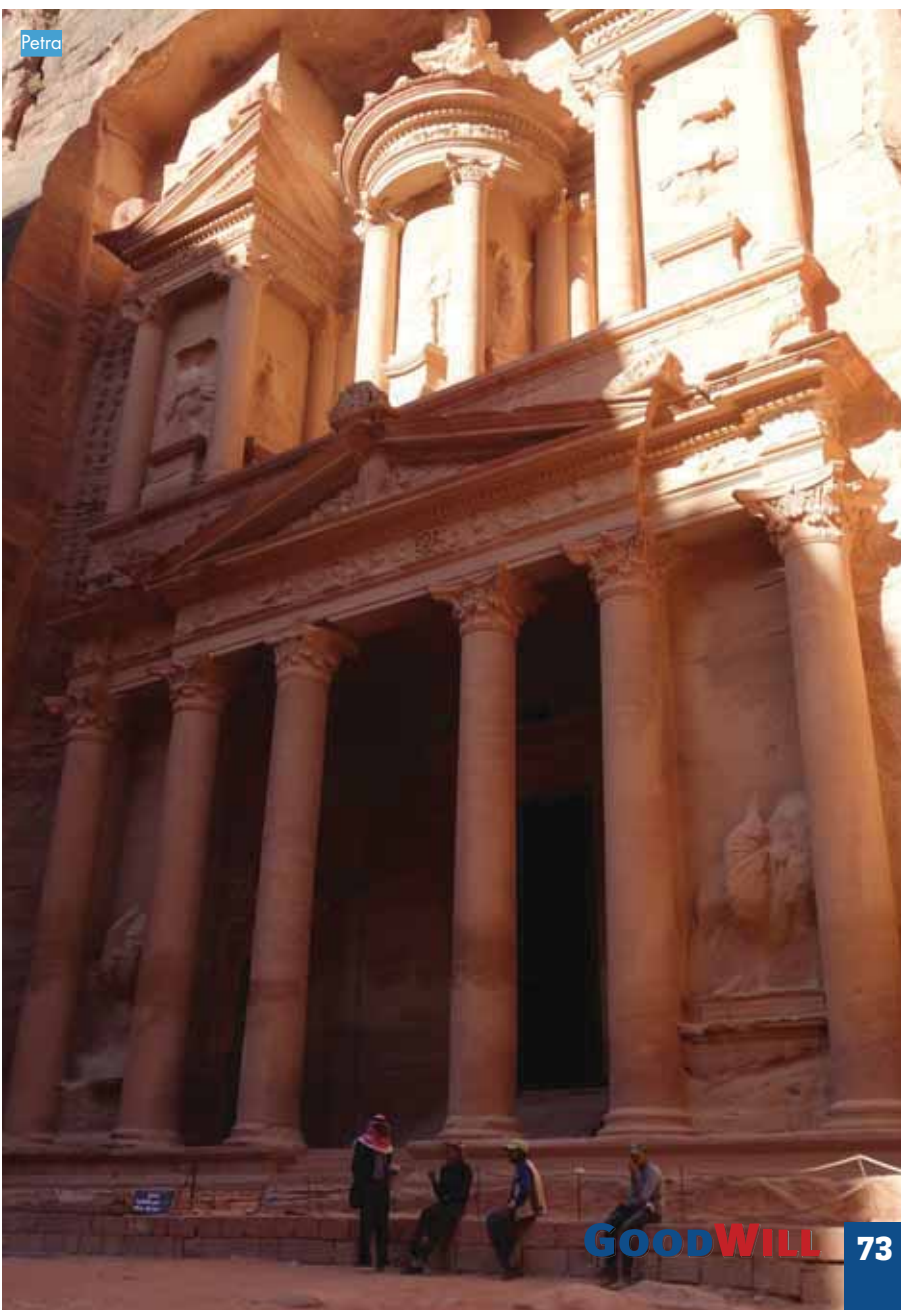
Prináša mi nové skúsenosti, poznanie rôznych kultúr, histórie... to, čo by ma škola nikdy nenaučila. Postarať sa o seba, spoznať iných ľudí, dohovoriť sa. Dá sa povedať, že cestovanie je pre mňa školou života. V porovnaní so školským životom je to pre mňa oddych. Príprava ani cestovanie ma neunavujú. Áno, samozrejme, sú tam aj dlhé lety, skoré vstávanie, každý deň v inom hoteli či ubytovni, opakujúce sa balenie a rozbaľovanie, potom ťažké, monotónne cesty, starosť o stravu a vodu... ale o tom je cestovanie. Ak to všetko nechcete podstúpiť, nemôžete cestovať.

• Prešli ste všetkých sedem novodobých divov sveta, zbierka je kompletná. Končíte?

Nie, samozrejme. Túto etapu mojich ciest chcem uzavrieť vydaním knihy "7 nových divov sveta za 7 rokov". Tie divy ma naopak podnietili k tomu, aby som cestoval ešte viac. Ale teraz nebudú cieľom ľudské, ale prírodné výtvory. To je moja ďalšia meta.

DT

Foto: archív MK

Fero Kráľ 1919 – 2008

Publikácia vyšla k stému výročiu narodenia maliara, grafika a textilného výtvarníka, ktorý ovplyvnil rad slovenských umelcov. Vyberáme z úvodu, autorom ktorého je syn Pavol Kráľ.

Písať o vlastnom otcovi nie je jednoduché; negatívne vyjadrenia sa neočakávajú, pozitívne majú len malú váhu – práve preto, že sa očakávajú. Skúsím sa preto týmto úskaliam vyhnúť a obmedzím sa najmä na fakty.

Cenné zdroje

Pri práci na tejto knihe mi veľmi pomohli otcove písomné poznámky. Vznikali približne v rokoch 1985 až 1997. Sú to útržkovité spomienky na obdobie jeho mladosti v Liptove, na časy brnianskych a bratislavských štúdií, na začiatky v Žiline, kde prežil prakticky celý profesionálny život a ktorá sa stala jeho druhým domovom, na jeho súputníkov, kolegov, na hľadanie vlastnej cesty v živote i umení. Zároveň stále písal odborné články a úvahy. Veľa textov vzniklo v súvislosti s jeho mnohorozmernými aktivitami v oblasti kultúry a kultúrneho života: spočiatku v jeho rodnom Liptovskom Mikuláši, od 40. rokov aj v rámci regiónu Žiliny a celého Slovenska.

Veľmi zaujímavým zdrojom informácií bolo aj množstvo listov od kolegov a priateľov, Janka Alexyho, Vincenta Hložníka, Martina Benku a ďalších, či písomné odkazy umeleckých osobností, ktoré sa neraz stretli v jeho žilinskom ateliéri.

Tvorivé potulky krajinou

Mnohé udalosti som poznal z bezprostredných komentárov v danej dobe, neraz i osobne. Už ako 4 až 5-ročný som býval pravidelnou súčasťou „inventáru“ ateliéru na Kálovej ulici v Žiline, kde som mal svoj kútik na kreslenie a maľovanie. Tam som bol tichým svedkom mnohých stretnutí a zapálených diskusií, tu som prvýkrát

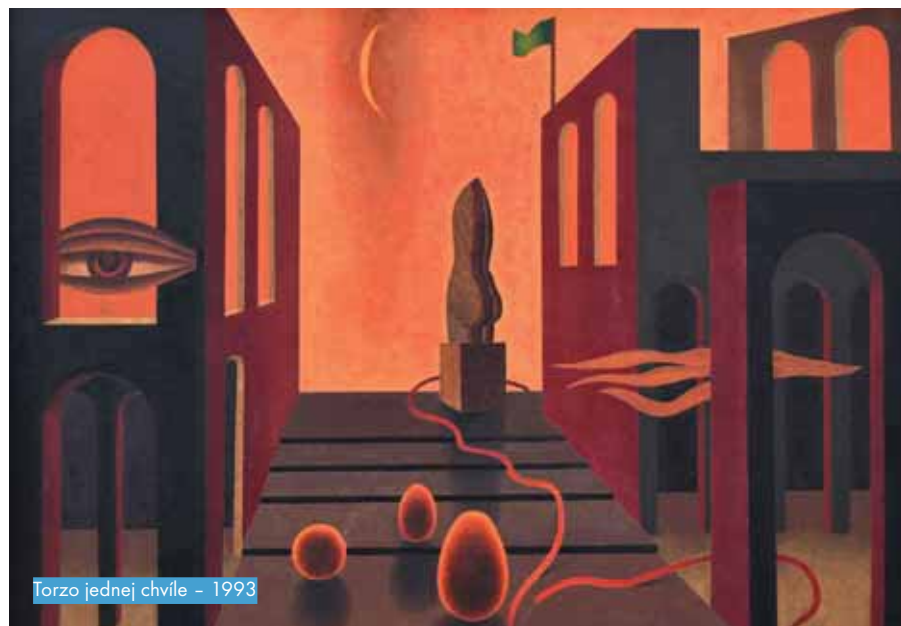
Fero Kráľ so synom Pavlom - 1998

stretol osobnosti, ktoré sú už súčasťou histórie: maliarov Ladislava Gudernu, Ľudovíta Fullu, Miloša Bazovského, Alexa Mlynárčika, Andreja Barčíka a mnohých iných.

V tvorbe Fera Kráľa bola dominantná farba.

Počas desaťročí pravidelných potuliek Oravou a Liptovom, ktoré inicioval a organizoval najmä Fero Kráľ, bol vždy

priestor na dôverné, neformálne spoznanie nepredstieranej skromnosti a pracovitosti Vincenta Hložníka, jeho brata Ferdinanda, Marky Medveckej, ale i skvelého rozprávača Ctibora Belana, architekta Dušana Kuzmu a ďalších umelcov. Tieto maliarske cesty po Slovensku pokračovali aj po mojom odchode na vysokú školu (počas 40 rokov som na nich chýbal len raz či dvakrát). Skončili sa až po otcovej osemdesiatke, kedy už silami ani zdravotne nestačil.

Torzo jednej chvíle - 1993

Akt s červeným pozadím - 1958

Spomienky - 1975

Môj odchod a návraty

Časom som si uvedomil, že Žilina, ako i ktoréhoľvek iné mesto, je pre dvoch výtvarníkov rovnakého mena predsa len malá; chcel som si vybudovať vlastný svet – od základov a svojimi silami. Môj

So zápalom organizoval kultúrny život a výtvarné dianie.

odchod do Bratislavy prirodzene znamenal výrazné zredukovanie času, ktorý som mohol tráviť v otcovom ateliéri. Napriek tomu som s jeho tvorbou kontakt nestratil; dôverne poznám proces vzniku každého obrazu. Keď som prišiel, vždy si našiel čas ukázať mi, na čom od mojej poslednej návštevy pracoval. Tešil sa na môj názor, moju reakciu, dokonca i vzájomnú polemiku. Náš vzťah sa postupne menil na partnerský, kolegiálny, sem-tam prerástol do odbornej spolupráce. O práci sme hovorili veľmi otvorene i vtedy, keď sa naše pohľady odlišovali. Bol schopný

priať aj moje kritické pripomienky a neraz ich vo svojej práci zohľadnil.

Blízky Janko Alexy

Jeho veľmi osobné listy veľa napovedia aj o širších súvislostiach. V roku 1941 začínali vždy slovami „Vážený pán Kolega!“, neskôr sa oslovenie zmenilo na dôverné „Drahý Ferko!“ a pribudli i slová „Milostivej panej ruky bozkávam, Váš Janko Alexy“. Text, i ten medzi riadkami, čo-to naznačuje, približuje problémy kultúry v 40. a 50. rokoch, v časoch pre nás už veľmi vzdialených.

Viac ako stovka listov súvisí s Alexyho úsilím o záchranu a zreštaurovanie gotického kostola v Liptovskom Mikuláši, kde k spolupráci prizval aj mladého Fera Kráľa. Obaja nielen vytvorili návrhy, ale všemožne sa podieľali aj na realizácii. V nekonečných diskusiách sa snažili presadzovať adekvátne riešenia, opakovane konfrontovaní s nepochopením, nezáujmom, neschopnosťou a nekompetentnosťou kompetentných. Dlhoročnou témou vzájomnej komunikácie bolo aj úsilie o založenie galérie v meste.

Obraz doby

Dobu ilustruje tiež iný detail: hoci som to dôverne poznal a roky sám zažíval, dnes je aj pre mňa ťažko predstaviteľné, že otec približne 10 rokov, až do augusta 1967, pracoval v ateliéri síce romantikom, zato však v zime nevykúriteľne

V Paríži mal samostatnú výstavu ako druhý Slovák.

mrazivom a v lete rozpálenom horúčavou. Navyše bez WC – riešením bolo vydržať alebo utekať hore kopcom popri budovách konzervatória, ONV, pošty, synagógy, banky a Vysokej školy dopravnej domov, na Švermovu (dnes Legionársku) ulicu. Táto kniha nie je encyklopedickým súhrnom sveta Fera Kráľa. Ale snáď predsa len umožňuje doň nahliadnúť, do jeho trinásťtej komnaty. A čiastočne aj do meniacej sa doby, v ktorej prežil svoj prácou naplnený, tvorivý život.

(red)

Foto: archív P. Kráľa

Green Fantasy

Dnešný svet bývania

Móda v interiérovom dizajne sa neustále mení. Najnovší vývoj udáva smer v oblasti bytového vybavenia.

Predstavíme vám dva aktuálne trendy, s ktorými bude váš domov vskutku štýlový.

Medzi najzaujímavejšie tohtoročné interiérové trendy patria Green Fantasy a Warm Welcome, ktoré dobre ladia s teplým obdobím roka. Pre každý z týchto štýlov sú podstatné rozdielne farby, materiály i doplnky, ktoré váš interiér premenia na moderné bývanie.

„Všetky dizajnové prvky a, samozrejme, aj potrebný inšalačný materiál a náradie zoženiete u nás. Farby na steny si môžete nechať namiešať tak, aby presne

zodpovedali vašej predstave," ubezpečuje Tadeáš Tenkl zo spoločnosti Hornbach.

Svieži závan trópov

Máte radi divoký relax a veselú kombináciu farieb? Potom je štýl Green Fantasy pre vás ten pravý! Tapety s kvetinovými motívmi, rastliny a štýlový nábytok

Interiérový štýl Green Fantasy vám prinesie sviežosť, živosť, relax.

robia tento typ interiéru vizuálne veľmi príťažlivým. Základnými farbami sú zelené odtiene v prirodzenom kontraste s jemne marhuľovou a tmavooranžovou.

Kombináciou bujných kvetov a všadeprítomných tónov zelenej – s občasnými červenými akcentmi – vnesiete do svojho interiéru sviežosť džungle. Zrazu doma uvidíte všetko farebnejšie, divokejšie a možno zacítite aj omamnú vôňu letných prázdnin. Green Fantasy je sebavedomý interiérový dizajn, ideálny pre všetkých, ktorí majú okolo seba radi živo.

Príjemná, teplá, prirodzená

Takúto atmosféru u vás doma vytvorí interiérový trend Warm Welcome. S vybavením v tomto štýle nadobudnete uvoľnenú náladu a návštevy môžete prijímať s otvorenou náručou. Pohodlie navodia folklórne detaily, ale aj prírodné materiály ako sisal, juta alebo ratan. V spojení s vhodnými textilnými doplnkami a mäkkými

vankúšmi vyvolajú silný dojem útulnosti u každého hosťa, ktorý rád zostane v takýchto miestnostiach o niečo dlhšie. Koncept svetlých žltých a sivých tónov intenzívne indikuje vzdušný priestor.

Warm Welcome – to je hlavne ničím nerušený pocit ľahkosti.

Jemná farebná paleta je kompenzovaná bohatými detailmi. Napriek „miešaniu“ rôznych vzorov a materiálov pôsobí tento štýl ľahko a jednoducho. Warm Welcome je zdržanlivým a súčasne veľmi osobným štýlom dizajnu. Ideálny je pre tých, ktorí majú radi pohodu a prirodzenosť.

ZB

Foto: Hornbach

V Hornbachu si možno prezrieť oba príslušné vzorkovníky farieb – Green Fantasy aj Warm Welcome – a nájsť si tú svoju obľúbenú. Stačí si poznačiť čísla a názvy požadovanej kombinácie. V centre miešania farieb vám farby namiešajú ihneď k odberu so sebou. Okrem farieb na steny miešajú tiež laky, lazúry a kreatívne omietky, na želanie aj s leskom alebo metalickým efektom. Túto službu môžete využiť aj online.

Ako zažiť fotky z dovolenky

Rovnako ako užiť si dni letného oddychu je dnes pre mnohých dôležité urobiť aj kvalitné fotografie na sociálne siete. Obzvlášť Instagram sa teší veľkej obľube.

Zoľahčenie na tejto sociálnej sieti úspech zážitkami z dovolenky, to nie je len tak. Ako osloviť čo najviac ľudí?

Objavte zaujímavé miesta

Na vytvorenie dobrého obrázka je zásadná jeho celková atmosféra. Pri cestovaní sa preto neupínajte iba na známe, preplnené miesta – skúste nájsť odľahlé zákutia či menej navštevované ciele. „Turisti cestou na dovolenku často obídu skutočne klenoty. Typickým príkladom je slovinské jazero Bled, ležiace na polceste do Chorvátska. Ľudia okolo neho väčšinou len prejdú, ide však o jedno z najfotogenickejších alpských jazier,“ konštatuje Michal Tůma z cestovnej agentúry Invia. Instagram môžete použiť aj na objavovanie zaujímavých miest v okolí. Stačí do vyhľadávania zadať hashtagy súvisiace s vašou prázdninovou destináciou a prechádzať si fotografie. Možno narazíte na zaujímavé miesto, o ktorom ste sa v turistickom sprievodcovi nedočítali.

Fotogenické pokrmy

Okrem postáv a selfičiek sú na Instagrame v kurze predovšetkým fotografie jedál. Práve na obrázky netradičných pokrmov je dovolenka ideálnou príležitosťou. „Veľmi pestrou kuchyňou je známy ostrov Bali, kde môžete raňajkovať čerstvé ovocie, ale aj originálne servírované smoothie bowl,“ komentuje M. Tůma. Doplnky, ktoré pri domácom fotení jedla potrebujete na vytvorenie peknej snímky (drevené podnosy, ozdobné tanier, čerstvé kvety), v tropickom raji nebudete

potrebovať. Aj európske mestá majú podniky povestné svojimi krásne vyzeraúcimi pokrmami. Plejádu fotogenických kaviarní nájdete napr. v Barcelone alebo Taliansku.

Filtre a aplikácie

... vám pomôžu dotiahnuť fotky k dokonalosti. Samotný Instagram ponúka dosť pokročilých filtrov; pre sofistikovanejšie úpravy slúži aplikácia Snapseed, ktorá z vašich fotografií urobí umelecké dielo. Myslíte však na to, že prílišná preumelkovanosť nie je žiaduca. Fotkám dodajte stmavené okraje, ktoré upriamia pozornosť na stred obrazu. Cestovatelia, ktorí sa na svojom profile radi chvália fotkami prírody, ocenia aplikáciu Afterlight. Tá zdokonalí farby, jas i kontrast. Vďaka a stále funkčné sú aj k fotkám pridávané rôzne citáty či texty. Originálne fonty ponúka aplikácia Beautiful Mess. V kurze sú aj koláže; tie vytvoríte napr. pomocou aplikácie Giant Square.

Buďte kreatívni

Horúcim trendom sú Instastories, ktoré využíva každý deň viac ako 500 miliónov ľudí. Naplno využijete všetky funkcie, ktoré aplikácia ponúka. Na písanie textu môžete použiť ľubovoľnú farbu; do svojho príbehu

pridajte gify, anketu alebo ďalšie doplnky. Pritom nemusí ísť len o fotografie – pracovať môžete aj s krátkymi videami alebo so živým vysielaním. S priateľmi tak budete v kontakte aj priamo na pláži! Nebojte sa v Instastories experimentovať, príbeh tak či tak do 24 hodín zmizne. Ak si ho, samozrejme, nebudete chcieť na profile zachovať vo forme výberu spomienok.

Hashtagy si premyslite

Ak chcete, aby vaše dovolenkové fotky mohli známi vyhľadávať, prehliadať a dávať im srdiečka, musíte k nim pridať hashtagy, podľa ktorých ich ostatní používatelia Instagramu nájdu. K jednej fotke ich môžete pridať maximálne 30; ostrieňaní instagrameri sa však zhodujú, že

Instagram je dnes veľmi obľúbený a jeho úspešní užívatelia môžu získať veľký vplyv.

optimum je 10 až 20. No kúzlom nespočíva v množstve, ale v poctivom výbere. Dobrý hashtag spĺňa dve hlavné kritériá: zodpovedá obsahu fotografie a je vyhľadávateľný. Pri písaní každého hashtagu môžete sledovať počet jeho použitia na Instagrame. Z ponuky vyberajte tie, ktoré sa často používajú, ale nebojte sa pridať aj konkrétnejšie, menej používané frázy. Vďaka nim budete mať vo vyhľadávaní na sieti menšiu konkurenciu. Odporúča sa tiež používať hashtag v slovenčine. S hľadaním a výberom vhodných hashtagov vám pomôžu aj rôzne aplikácie. Napr. Display Purposes zobrazí počas písania návrh súvisiacich hashtagov. Slovenské slová, žiaľ, v databáze nemá. Aplikácie s podobnými funkciami sa dajú stiahnuť aj do mobilu; skúste sa poobzerať v Appstore alebo Google Play.

AĽ

Foto: Pixabay

english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex

e

english annex

Foreign entrepreneurship in Slovakia	80
Blockchain in business	81
RES in a global perspective	82
The Slovak Republic has no strategic interest in the development of RES	84
Emotet – how to defend yourself in the first line	85
Intelligent traffic management	86

Foreign entrepreneurship in Slovakia

The ranking of foreign owners of Slovak companies has long been led by the Czechs and Hungarians, who are setting up hundreds of new businesses in our country every year.

According to the analysis of the consulting company Bisnode, the interest of Czech entrepreneurs is getting stronger. Over the past year, they have established more than 850 new businesses, which makes it the highest number in the last four years. At the same time, they increased their lead position over the long-standing number two – colleagues from Hungary.

The importance of common history

"Expansion into the Slovak market is easier for Czechs than for entrepreneurs from other countries," says Bisnode analyst Petra Štěpánová, and continues: "The common history and almost non-existent language barrier are definitely important. Interesting Slovak economic environment with growth potential is also a crucial point in this case."

Finally, the attractive environment was confirmed in the case of foreign owners from other countries who decided to start a company in Slovakia. This is well illustrated by the neighboring countries of Poland and Ukraine, as well as by nearby Romania. These countries took sixth to eighth place in the rankings. Over the past year, their citizens founded 129, 137 and 144 new businesses. According to P. Štěpánová, the geographical location and partially the closeness to the former Eastern European communist bloc is also decisive in their case.

Interest from the British Isles

Perhaps since the United Kingdom is about to leave the European Union, there is an absorbing interest of British entrepreneurs wanting to start a business in Slovakia. Since July 2018, they have founded 163 new businesses, a record year-on-year increase of almost 13%. Today, the largest number of British businesses (1,466) operates in our country. Equally, record-breaking is their share capital, which exceeds one billion euros.

British capital in our companies today exceeds 1.061 billion euros.

The number of companies with British owners in Slovakia has been growing continuously since 2015. In four years, the British have set up 478 new businesses, and their share capital has increased almost three times. "The expectations that Slovakia could benefit from Brexit have been confirmed. The interest of the British from year to year is growing, and it may mean that there is a potential for bigger business," says P. Štěpánová.

The Chinese tide ceases

Unlike the United Kingdom, the Chinese seem to be losing interest in doing business in the country. The number

of domestic companies with Chinese ownership fell year-on-year (by 27), and the same trend was recorded for the first time by the volume of Chinese shared capital (-112.5 thousand euros). Currently, 1,309 companies with Chinese ownership are doing business in Slovakia, with an investment total of 32,088,798 euros. Although it is not the historically lowest number, the decline is significant. There are up to 359 enterprises since 2011, a time when the largest number of Chinese-owned companies were operating in Slovakia (1,668). The volume of Chinese capital in 2011 was only 15.7 mil. euros, but rose from year to year - to a record of 32.2 million last year when it reached the ceiling. The results for the first months of this year underline the already mentioned decline in this area. "This may be due to the fact that the planned investments have not yet been realized and negotiations are continuing or have been terminated in some cases," says Štěpánová.

The most common foreign owners of companies in Slovakia

country of origin	number of companies		difference
	2019	2018	
1. Czech Republic	11 197	10 341	+ 856
2. Hungary	10 615	10 387	+ 228
3. Austria	3 948	3 904	+ 44
4. Germany	2 415	2 363	+ 52
5. Italy	2 205	2 165	+ 40

Source: Bisnode

Blockchain in business

The introduction of this new technology is lagging behind in our region, but it is becoming increasingly important.

Nearly two-thirds of Central and Eastern European business representatives believe blockchain technology will be relevant to them. At the same time, however, only one-third claim that its adoption is an important priority for their company and will be groundbreaking. It results from a poll in ten countries of the region, including Slovakia, which was part of the worldwide survey by Deloitte.

Investments only in the beginning

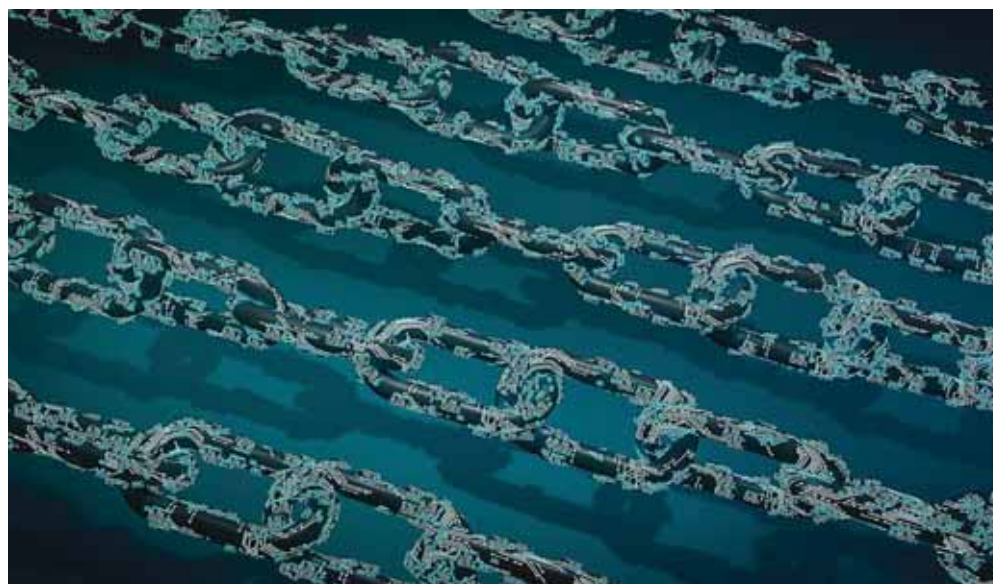
The survey also showed that most have not yet started to invest in technology. Only a quarter of the survey participants confirmed the investments already made. Although 76% of respondents share the idea that blockchain will generally take over, only 27% of them plan to replace their existing system or parts of it. What is interesting, however, is that almost 30% of respondents plan to invest at least 100,000 euros in this technology in 2019. "Blockchain-related investments in Central and Eastern Europe are mainly focused on consulting, human resources

It is believed that blockchain is safer than traditional solutions.

or skills," says Michal Kopanič, Deloitte partner. "Some companies are developing such client or server solutions, others are exchanging existing systems," he added.

Advantage: safety

According to the survey participants, the most important benefits of this technology are new business models and new revenue streams. Almost 60% of them believe that blockchain solutions are safer than traditional ones. Existing use

cases are mostly associated with digital recording and payment solutions. Only 10% focus on digital currency. Only 42% of respondents believe their management team understands the new technology.

Every third company will invest in this technology, at least 100,000 euros in 2019.

According to M. Kopanič, blockchain in the CEE region is not perceived as a high priority business issue. Lack of own capacity and regulatory issues also prevent future action. Only 1% of respondents believe there is no obstacle to investing in this technology.

Impact on multiple industries

More than half of the CEE respondents considered blockchain-related expectations exaggerated. However, 45% of them believe that this technology will change their industry, and if they do not adopt it, their company will lose a competitive advantage. Energy, technology, media, telecommunications, and the financial services industry have been most concerned about such a threat to business.

On the other hand, up to two-thirds of respondents believe that blockchain offers much more than just new payment technology and that in addition to the financial sector, it will affect many sectors.

Slow start

The introduction of new technology in the CEE region is still at an early stage. In the United States and some Western European countries, they are already at an advanced stage of development, and companies are shifting from technology acquisition to identifying and creating practical business applications.

Only 42% of respondents believe that their management understands blockchain technology.

"Blockchain is developing at a slower pace than expected. Central and Eastern Europe are in the process of adopting it a few steps beyond America and Western Europe. These parts decided to wait and see how the situation would develop," concluded M. Kopanič.

RES in a global perspective

British energy company BP has also published its industry forecasts by 2040 in its annual report (Energy Outlook).

The 2019 edition of BP's report maps and explores the key uncertainties that could impact the future shape of global energy markets. It highlights the dual challenge that the world is facing: the need for more energy to support continued global economic growth and at the same time the ambition of a more rapid transition to a lower-carbon future. This brings several incoming scenarios into account; however, they are not a prediction of what is likely to happen, instead examining the possible consequences. The report also considers a number of other issues including the possible impact of an escalation in trade disputes or stricter legislative regulations.

Evolving Transition

Much of the report is based on an evolving transition scenario, which assumes that government policies, technologies and societal preferences will evolve in a manner and speed similar to the recent past. What will be the consequences? Global energy demand will increase by around a third by 2040, driven

The biggest challenge of today's energetics: the world wants more energy but less carbon.

by improvements in living standards across Asia, particularly in China and India. Energy consumed by industry and buildings accounts for around 75% of this increase in overall energy demand. While growth in energy demand from transport will slow sharply relative to the past – as a result of vehicle efficiency acceleration. The power sector will use around three-quarters of the primary energy increase. 85% of the growth in energy supply will

generate through renewable energy and natural gas, with renewables becoming the largest source of global power generation by 2040.

Renewable energy will penetrate the global energy system faster than any fuel in history. The demand for oil will grow in the first half of the reporting period, before gradually plateauing. In contrast, total coal consumption will remain broadly flat. Global carbon emissions will continue to rise, signalling the need for a comprehensive set of policy measures to achieve their substantial reduction.

More energy

More energy will be needed to support growth and enable billions of people to move from low to middle incomes; this is explored in the more energy scenario. There is a strong link between human progress and energy consumption; the UN Human Development Index suggests that increases in energy consumption of up to around 100 gigajoules (GJ) per head are associated with substantial increases in human development and well-being. Currently, around 80% of the world's population is below this level. In order to reduce that number to one-third of the population by 2040, the world would require around 65% more energy

than today. This is 25% more than the evolving transition scenario implies. Such increasing of energy demand is roughly the equivalent of China's entire energy consumption in 2017.

RES will be the fastest growing energy source with an annual growth of 7.1%.

Of course, more energy scenario also highlights the need for further action to reduce carbon emissions.

Rapid transition

This scenario is the combination of the policy measures in separate lower carbon scenarios for industry and buildings, transport and power. Doing so results in around a 45% decline in carbon emissions by 2040 relative to current levels, which reflects a combination of: gains in energy efficiency; a switch to lower-carbon fuels; material use of CCUS; and, in particular, a significant rise in the carbon price. Even in this scenario, a significant level of carbon emissions remain in 2040. In order to meet the Paris climate goals, in the second half of the century these

remaining emissions would need to be greatly reduced.

A key development would be a near-complete decarbonization of the power sector – requiring greater use of renewables and CCUS in conjunction with natural gas – together with greater electrification of end-use activities (including transport). For those areas that cannot be electrified, other forms of low-carbon energy and energy carriers

Substantial reduction in CO₂ emissions requires massive political action.

will be crucial, e.g. hydrogen or bioenergy. The importance of the circular economy and greater adoption of carbon storage and removal techniques are also underlined.

Less globalization

International trade underpins economic growth and allows countries to diversify their source of energy. The less globalization scenario explores the possible impact of escalating trade disputes on the global energy system. Increasing concerns about energy security may cause countries to favour domestically-produced energy, leading to a sharp reduction in energy trade. That will lead to a sharp cut in trade, a related decline in global GDP and overall energy demand. The greatest impact will be

on network energy exporters, who will suffer a material slowdown in oil and gas exports.

Single-use plastics ban

Given the heightening environmental concerns regarding single-use plastics, the report also considers a single-use plastics ban scenario, in which the regulation is tightened even more quickly, culminating in their worldwide ban to 2040. Under such conditions, oil demand would grow more slowly than in the evolving transition scenario. However, the Outlook cautions that the full impact on energy growth and the environment will depend on the alternative materials.

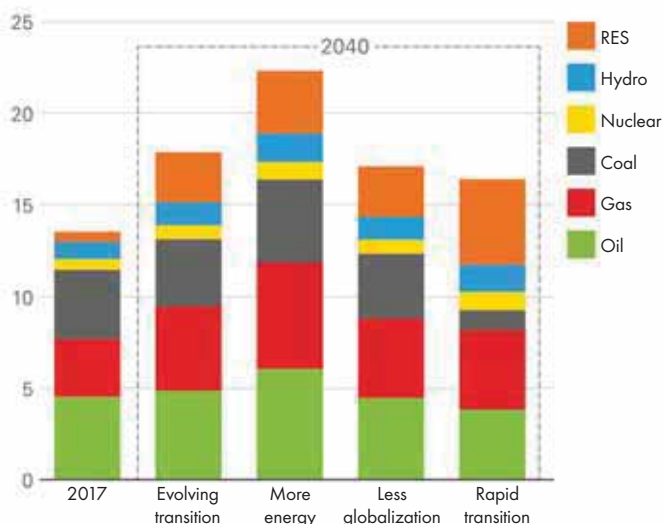
Without progress in this area, as well as

without the widespread use of plastic collection systems and their reuse, a ban on disposable plastics could lead to an

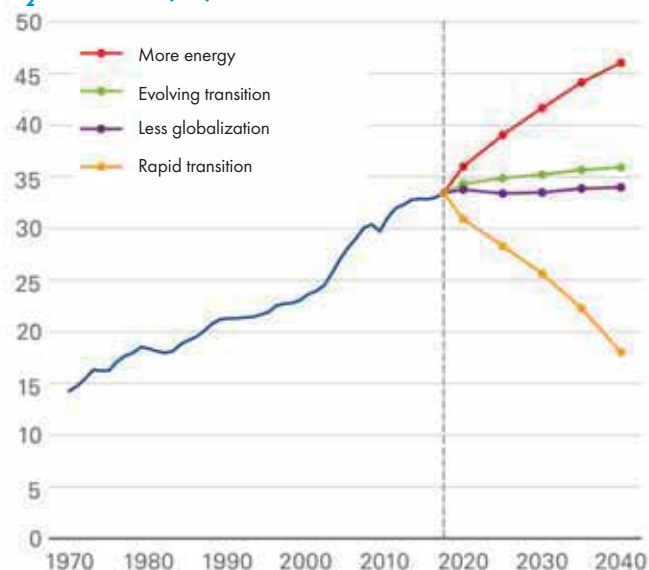
In particular, industry and buildings will have higher energy demands, not traffic.

increase in energy demand and higher carbon emissions. The biggest supposed source of demand for oil in the next 20 years is its use in industry – particularly as a feedstock for petrochemicals. And this demand is driven mainly by increasing production of plastics.

Primary energy consumption by fuel (bil. toe)

CO₂ emissions (Gt)

The Slovak Republic

has no strategic interest in the development of RES

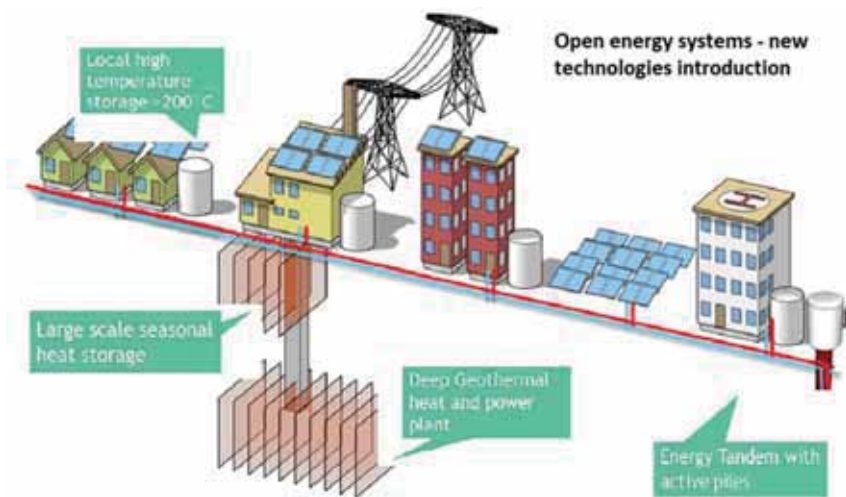
There is an all-society order called Decarbonisation of the EU Energy System. This process creates a series of challenges in the scientific, social and commercial fields.

ATASAC (Advanced Technology and Science Applications Centre) is actively involved in this process, organizing legal entities dealing with applied research and production of equipment in the area of renewable energy sources (RES). Our members cooperate at their own discretion in various research and commercial projects aimed at using RES.

Main directions of activities

ATASAC members are involved in research in three areas. The first deals with obtaining energy from renewable sources, specifically from sunlight. From the point of view of global significance, the so-called "thermal electric tandem" is the peak of the research. It aims to enable local heat and electricity production. The system can be connected to long-distance heat distributions as well as to the electrical system of EU countries. The heat loss of the system works at 500 °C, the electrical capacity at 3 MWh. The research coordinator is Prefa Alfa company.

The second area deals with systems based on surface geothermal energy. Our members are developing and exploring the possibility of collecting and seasonally storing energy in the so-called large-area slit exchangers and hollow energy sharpened stakes. The creation of slit exchangers is unique research carried out by company VUNAR. Slits are formed using non-rotating tools using high voltage pulses to break rocks. Company ZTS Inmart, which has developed a unique method of penetrating the Earth's crust, is involved in the research.

The third area of research deals with deep dry geothermal energy. The research is led by ZTS Inmart, the only company in the world that has been researching, for more than 10 years, the concept of so-called "energy shaft". Earth crust deep penetration devices have been developed in this research. They are unique in the world and made by VUNAR. In this area, our members cooperate with universities in Uppsala, Sweden and ETH in Switzerland.

What else we do

From a technical point of view, obtaining energy is only a question of the effectiveness of available solutions. The problem now appears to be the short-term and long-term storage of such energy. Our members in Slovakia and their partners abroad explore and develop systems for local and central energy storage in both thermal and electrical form. In both cases, the aim of the research is to rescue grid investments by legislatively forcing down central energy sources and replacing them with decentralized resources.

I want to stress that ATASAC is not an enemy of nuclear energy. After all, our members are also dedicated to the optimization of nuclear fuel and the process of more efficient processing of uranium resources. The atomic nucleus is here and will be here, but the energy system of Slovakia is much more than that.

Today's energy policy of the Slovak Republic

Its state is the result of the low competence of those who are responsible for it. We unilaterally focused on the atomic nucleus, which can certainly be a temporary solution, but it takes us into the risks associated with an unbalanced and centralized energy mix.

The development of electromobility for the next ten years envisages large-scale grid investments. Electric car owners have to prepare for a drastic increase in electricity prices.

When it is bad in the field of electricity production, it is even worse in terms of environmental and climate responsibility in the field of hot water production. Here, our dependence on fossil fuels is so "monumental" that energy policy can hardly be discussed.

What actually hinders the implementation of a RES-based energy system? The biggest problem is the lack of continuity of Slovak energy policy in constantly changing global and local conditions. Certainly, we are the only EU country that, in its strategic plan for science and research, as well as for the development of its own economy, is not interested in developing the use of RES or developing related industries.

(abridged)

Emotet – how to defend yourself in the first line

Emotet is a malware designed to avoid detection, fortify and spread. How to effectively combat this threat?

Due to its frequent and irregular updates, modular and polymorphic design and the ability to use a variety of diverse network penetration techniques, this software is for administrators and security tools a moving and constantly changing target. During its five-year existence, it has evolved from a Trojan horse that has quietly stolen access to bank accounts into a very sophisticated and widely used platform for the distribution of other types of malware – often banking “trojans”.

The feared threat

Emotet is spreading in the background of various spam campaigns and can transfer various types of malware. TrickBot and QBot have been some of them this year, but it has also been associated with the sophisticated BitPaymer ransomware, which earned hundreds of thousands of dollars in the ransom. In July 2018, US-CERT issued a warning where Emotet was described as “... one of the most destructive and costly malware that attacks public administration”. Its worm-like properties allow for rapid spread across the network, making it difficult to combat with. In the US public sector, the cost of dealing with a single security incident caused by this malware was up to 1 million dollars.

Emotet remains an extremely serious threat and is one of the biggest enemies of system administrators and malware hunters. Tips from Peter Mackenzie, Sophos' malware specialist, can help effectively combat it.

Secure all your machines

One of the most effective preventive

steps is to make sure that there are no unsecured computers within your enterprise information architecture. Whenever Emotet attacks, the source of infection is an unprotected network-connected device. Companies often do not even know that there has been a malware attack. With the available network infrastructure scanning tool, you can get a list of all active devices on the network and compare them to the outputs from your security console. If you find any unknown device, update it and equip it with the latest endpoint protection solution as quickly as possible.

Emotet is the gateway to other malware; its blocking protects your computer from other threats as well.

Keep in mind that even though Emotet is initially located on unprotected computers only, it will try to expand into the network. Because it is a polymorphic malware, it is updated several times a day and is changing very fast. The longer you allow it to update, the greater the risk that a new version will find a gap in your protection. Such a gap can be discovered by a new exploit or even a mutation that temporarily hides Emotet from anti-signatures. Finding the source of infection and its disposal can be done with advanced anti-malware techniques, such as Deep Learning or EDR.

Update often and as soon as possible

Even if this seems to be the oldest security advice, it is justified. It is precisely due to neglected updates that Emotet's outbreaks are growing and it is becoming increasingly difficult to stop it.

An example of how it all works can be the EternalBlue – an SMB exploit, which became famous for the WannaCry and NotPetya ransomwares in 2017. Despite nearly two years since the release of the “patch” by Microsoft (MS17-010), which has provided enough protection, it is incredible that this exploit still yields some profit. An example of this type of malware is TrickBot, which is most commonly distributed through Emotet.

Block PowerShell

An infection scenario often looks like this: the user receives an email with the attached Word document, opens the document and lets the macro run. Subsequently, the macro invokes the PowerShell script, which downloads Emotet to the infected computer.

It is necessary to understand that the user is responsible for this wrong handling of the file. The final advice could be – explain to employees not to open suspicious e-mails and not to run macros. Needless to say, this is a never-ending process – it is enough to fail just once. A more straightforward and administratively feasible measure is to block access to PowerShell. It may not be applicable for all users, because some really need it. However, it is important to allow access to this tool only in justified cases.

Intelligent traffic management

For large cities, systems using up-to-date status data on major roads and side streets will become a necessity in a few years.

This is not just the case for huge metropolises, but also for smaller municipalities that struggle every day with traffic jams on major transport hubs. Thanks to sensors, cameras or even data shared by drivers or their cars, there is enough information available to actively and in real time interfere with traffic management. And at the same time, inform residents about the best ways to get from A to B. Technologies for it already exists.

One hundred million logs a day

It is not a fictional story, and it exemplifies today's possibilities. Imagine 100 million logs per day of traffic situations from RFID chips, sensors, cameras, and more, many of which are already using internet technology. These data are analyzed and evaluated in real time.

Sensors are in all means of public transport, even in taxis. The city can monitor key traffic arteries or junctions with cameras. Together, they form a network of more than a hundred thousand intelligent data sources. No need to forget the chips in the cards that transport companies issue to passengers. Recorded data is automatically and continuously sent to the control centre. Petabytes of data are collected daily, however, they are not only used to take actual measures but also to create an information base for tracking trends or preparing infrastructure development plans.

What does smart traffic management do and what services does it provide? First of all, it is already mentioned insight of

the real traffic situation in the streets. Operators can see the exact intensity of the traffic (how many cars pass through a given section in 15 minutes), at what speed the vehicles move and an overview of the incidents. SAP uses the term "Traffic Performance Index". It is the analysis of the data obtained based on advanced algorithms. They even learn according to indicators (so-called machine learning) and can thus adapt automatic operations to a particular situation.

The map shows what's going on

Operators see everything on the interactive map. It uses colours to mark individual roads and entire areas

Cities can use chips in taxis and travel cards for traffic management.

depending on the state of the traffic jam, thus enabling the traffic flows to be redirected dynamically to less busy streets. Camera records are also available. Graphical indicators complement the possibilities to compare the real state with the past and thus anticipate the development of the traffic. It can also be used to plan measures in case there is a football match in the city, and a crowd

of thousands will try to get to the stadium and home after the match. For example, the calculations also include weather information, statistically confirmed traffic load of a particular street or neighborhood in the given hours of the day, etc. When it comes to intelligent traffic management, it is essential to involve the city's inhabitants. For this, mobile applications are ideal, providing real-time information to the user about the route they are planning to travel. They also provide him with the ideal timetable for his needs.

Such a system is now used in Nanjing, China. Although we are talking about a huge agglomeration, in the streets of which there are 10,000 taxis, 7,000 buses and a million private cars, similar intelligent traffic management is also present in much smaller settlements. In addition to saving time, improving living comfort and protecting the environment, similar systems also save huge financial costs. Not only at present but especially when planning future measures and construction to develop the transport network of cities and their surroundings.

Navštívte Hradnú bránu na Devíne
a jej novootvorenú galériu

Eventy • Reštaurácia • Kaviareň • Galéria

Najúžasnejšie miesto na Slovensku

www.hradnabrana.sk

NOVÁ COROLLA HYBRID

VŽDY
LEPŠIA CESTA

[2019]⁷

ROK
UMOCNENÝ
SIEDMIMI
PREMIÉRAMI

Toyota Corolla: Kombinovaná spotreba: 3,8 – 6,0 l/100 km, emisie CO₂: 100 – 139 g/km. Údaje o spotrebe pohonných látok a o emisiách CO₂ zodpovedajú záverom meraní podľa príslušných smerníc a nariadení EÚ alebo predpisov EHK. Ponuka platí pre podnikateľské subjekty.

AUTOGRAND
TO JE TOYOTA

Vajnorská 167, 831 04 Bratislava, tel: 02/ 49 28 02 20,
e-mail: predaj@autogrand.sk

www.autogrand.sk

www.toyota-bratislava.sk